

Útmutató a Brüsszel IIa. rendelet alkalmazásához

Tartalomjegyzék

1. Általános bevezetés	4
1.1. Területi hatály – A 2. cikk 3. pontja	5
1.2. Hatálybalépésre vonatkozó rendelkezések – 72. cikk	5
1.3. Átmeneti szabályok – 64. cikk	5
2. Házassági ügyek	8
2.1. Bevezetés	9
2.2. Alkalmazási kör házassági ügyekben	9
2.3. Mely bíróságok rendelkeznek joghatósággal házassági ügyekben?	9
2.4. Perfüggség (lis pendens) – avagy mi történik, ha az eljárást két tagállamban is megindítják? – A 19. cikk (1) bekezdése	15
2.5. A határozatok elismerése és végrehajtása házassági ügyekben	16
3. Szülői felelősség	18
3.1. Tárgyi hatály	19
3.2. Melyik tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal a szülői felelősséggel kapcsolatban	23
3.3. Áttétel az ügy tárgyalására alkalmasabb bírósághoz – 15. cikk	34
3.4. Mi történik, ha az eljárást két tagállamban is megindítják?	38
3.5. Elismerés és végrehajtás – Általános tudnivalók	40
3.6. A láthatási (kapcsolattartási) jogokra vonatkozó szabályok – elismerés és végrehajtás – 40. és 41. cikk	43
4. A gyermek jogellenes külföldre vitelére vonatkozó szabályok az Európai Unióban	48
4.1. Általános bevezetés – 10., 11., 40., 42., 55. és 62. cikk	49
4.2. Joghatósági kérdések a gyermek jogellenes elvitele esetén	51
4.3. A gyermek azonnali visszavitelét biztosító szabályok – A 11. cikk (1)–(5) bekezdése	53
4.4. Mi történik, ha a bíróság úgy határoz, hogy a gyermeket nem kell visszavinni? – A 11. cikk (6) és (7) bekezdése	58

5. Végrehajtás	68
5.1. A végrehajtás fontossága – általános szabályok	69
5.2. A határozatot ugyanolyan feltételekkel kell végrehajtani, mintha azt a végrehajtás helye szerinti tagállamban hozták volna – A 47. cikk (2) bekezdése	70
5.3. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlata	71
6. A gyermek meghallgatása – 23., 41. és 42. cikk	76
6.1. A gyermekek számára biztosítani kell, hogy kifejezhessék a véleményüket	77
6.2. A gyermek véleményének kikérése alóli kivételek	77
6.3. A gyermek véleményének kikérésére vonatkozó eljárás	77
6.4. Hogyan kell kikérni a gyermek véleményét	78
6.5. A gyermek véleményének kikérésére vonatkozó képzés	78
6.6. A gyermek véleménye kikérésének célja	78
6.7. A gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény	80
7. A központi hatóságok és a bíróságok közötti együttműködés – 53–58. cikk	82
7.1. A polgári és kereskedelmi ügyekben illetékes Európai Igazságügyi Hálózat – 54. cikk	83
7.2. A központi hatóságok feladatai – 55. cikk	83
7.3. Az egységiség elősegítése – 55. cikk e) pont	83
7.4. A gyermekek gondozásba helyezése egy másik tagállamban – 56. cikk	84
7.5. A központi hatóságok forrásokkal való ellátása	85
7.6. A bíróságok együttműködése	86
7.7. Kapcsolattartó bírák	86
8. A rendelet és a gyermekvédelemről szóló 1996. évi Hágai Egyezmény közötti kapcsolat – 61. és 62. cikk	88
8.1. A két dokumentum hatálya	89
8.2. Az uniós tagállamok általi megerősítés	89
8.3. Mely ügyek tartoznak a rendelet és melyek az 1996. évi egyezmény hatálya alá? – 61. és 62. cikk	89
Az ebben az útmutatóban említett táblázatok és folyamatábrák jegyzéke	92
Az ezen útmutatóban említett ügyek jegyzéke	92

1. Általános bevezetés

1.1. Területi hatály – A 2. cikk 3. pontja

A rendeletet, amelynek bevett elnevezése Brüsszel IIa., vagy esetenként Brüsszel II bis rendelet⁽¹⁾, Dánia kivételével az Európai Unió minden tagállamában alkalmazni kell. A rendelet a hatálya alá tartozó tagállamokban közvetlenül alkalmazandó, és elsőbbséget élvez a nemzeti joggal szemben.

1.2. Hatálybalépésre vonatkozó rendelkezések – 72. cikk

A rendeletet 2005. március 1-től kellett alkalmazni az akkori tagállamok közül huszonnégy tagállam, illetve a csatlakozásuk napjától az Unióhoz azóta csatlakozott új tagállamok vonatkozásában.⁽²⁾ T. A rendeletet teljes egészében alkalmazni kell:

- megindult jogi eljárásokra
- elkészített, illetve nyilvántartásba vett végrehajtható okiratokra, és
- a felek által megkötött egyezségekre – a 72. cikk szerinti vonatkozó alkalmazási időpontot követően (64. cikk, (1) bekezdés).

(1) A Tanács 2003. november 27-i 2201/2003/EK rendelete a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

(2) Bulgária és Románia esetében 2007. január 1-től, Horvátország tekintetében pedig 2013. július 1-től.

1.3. Átmeneti szabályok – 64. cikk

A rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályait – a 2005. március 1-je előtt megindult jogi eljárásokkal kapcsolatban – a határozatok három kategóriájára kell alkalmazni, ezek:

- (a) a 2005. március 1-jén és azt követően hozott határozatok, amelyeket az ezen időpont előtt, de a Brüsszel II. rendelet hatálybalépésének időpontja után megindult eljárásokban hoztak (64. cikk, (2) bekezdés)⁽³⁾;
- (b) a 2005. március 1-je előtt hozott határozatok, amelyeket a Brüsszel II. rendelet hatálybalépésének időpontja után megindult eljárásokban hoztak a Brüsszel II. rendelet alkalmazási körébe tartozó ügyekben (64. cikk, (3) bekezdés); és
- (c) a 2005. március 1-je előtt, de a Brüsszel II. rendelet hatálybalépésének időpontja után hozott határozatok, amelyeket a Brüsszel II. rendelet hatálybalépésének időpontja előtt megindult eljárásokban hoztak (64. cikk, (4) bekezdés).

Az e kategóriák alá tartozó határozatokat a rendelet III. fejezetének rendelkezéseivel összhangban bizonyos feltételek mellett ismerik el és hajtják végre az alábbiak szerint:

- az a) és c) kategória alá tartozó határozat esetében: feltéve, hogy a határozatot hozó bíróság a joghatóságát a rendelet, a Brüsszel II. rendelet vagy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam és a

(3) A Tanács 1347/2000/EK rendelete (HL L 160., 2000.6.30., 19. o.); a Brüsszel II. rendelet 2001. március 1-jén lépett hatályba.

végrehajtás helye szerint tagállam között az eljárás indításakor alkalmazandó egyezmény joghatósági szabályainak megfelelő szabályokra alapozta; és

- kategória alá tartozó határozat esetében: feltéve, hogy azok a házasság felbontására, különválásra vagy a házasság érvénytelenítésére, illetve e házassági eljárások alkalmával a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkoznak.

Meg kell jegyezni, hogy a rendeletnek az elismerésről és a végrehajtásról szóló III. fejezetét teljes egészében alkalmazni kell e határozatokra, beleértve az annak 4. szakaszában szereplő szabályokat is, amelyek a határozatok egyes típusainál eltekintenek a végrehajthatóvá nyilvánítási (exequatur) eljárástól (lásd a 3. fejezet 3.6. pontját és a 4. fejezetet).

2. Házassági ügyek

2.1. Bevezetés

A rendeletnek a házassági ügyekre vonatkozó rendelkezéseit a Brüsszel II. rendeletből gyakorlatilag változatlanul vették át⁽⁴⁾. Az említett rendelet viszont az azonos tárgyú és soha hatályba nem lépett 1998. május 28-i egyezmény⁽⁵⁾ rendelkezéseit ismételte meg. Így az egyezményre és a rendeletre vonatkozó szakirodalom a házassági ügyek tekintetében e rendeletre vonatkozóan is iránymutatással szolgálhat. Hasznos lehet például e tekintetben az egyezményre vonatkozó magyarázó jelentés⁽⁶⁾.

2.2. Alkalmazási kör házassági ügyekben

A rendelet tartalmazza a házasság felbontásával, a különválással és a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos polgári ügyekben („házassági ügyek”) a joghatóságra, az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó szabályokat. A rendeletet nem foglalkozik a házasság felbontásának indokaival vagy a házasság felbontása során alkalmazandó joggal⁽⁷⁾ sem

olyan járulékos kérdésekkel, mint a tartási kötelezettségek⁽⁸⁾, a házasság tulajdonjogi következményei⁽⁹⁾, és öröklési kérdések⁽¹⁰⁾.

2.3. Mely bíróságok rendelkeznek joghatósággal házassági ügyekben?

2.3.1. A joghatósági szabályokra vonatkozó bevezetés

A 3. cikk joghatósági szabályai azt határozzák meg, mely tagállam bíróságai rendelkeznek hatáskörrel, de azt nem, hogy e tagállamon belül melyik bíróság az illetékes. E kérdés eldöntésében az egyes tagállamok hazai joga az irányadó azzal kapcsolatban, hogy mely bíróság illetékes a házassági ügyekben.

(4) Lásd a fenti 3. lábjegyzetet.

(5) Lásd HL C 221., 1998.7.16., 1. o.

(6) Lásd HL C 221., 1998.7.16., 27. o.

(7) Lásd a Tanács 2010. december 20-i 1259/2010/EU rendeletét (HL L 343., 2010.12.29., 10. o.), amelyet nem alkalmaznak valamennyi tagállamban.

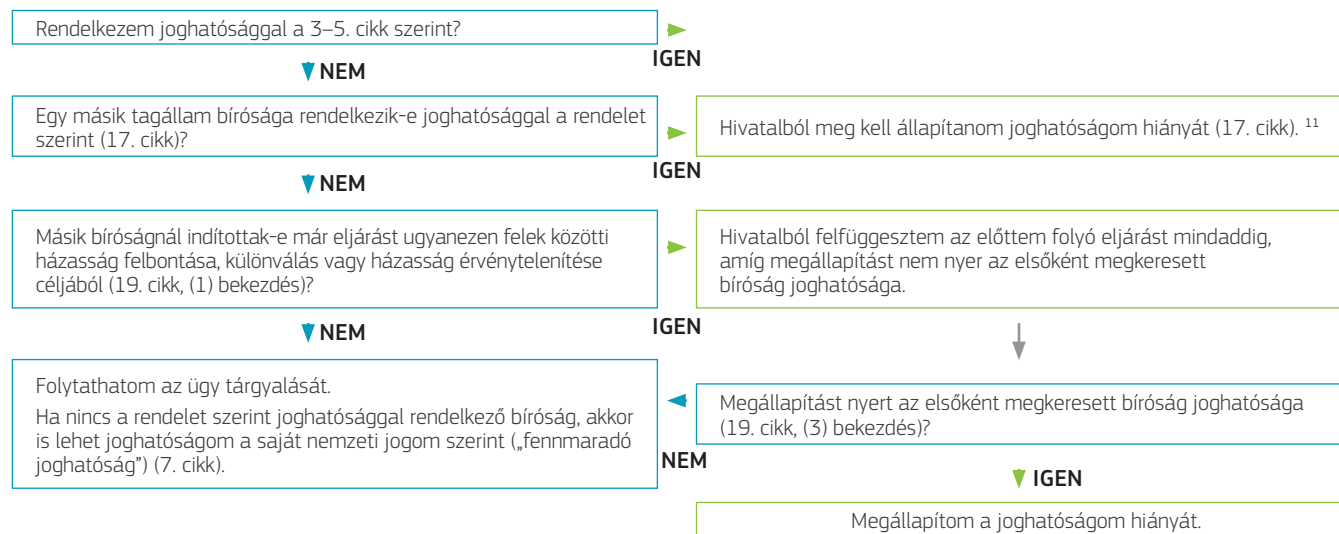
(8) Lásd a Tanács 2008. december 18-i 4/2009/EK rendeletét (HL L 7., 2009.1.10., 1. o.).

(9) Lásd a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló tanácsi rendeletre vonatkozó javaslatot; COM (2011) 126, 2011.3.16.

(10) Lásd az Európai Parlament és a Tanács 2012. július 4-i 650/2012/EU rendeletét (HL L 201., 2012.7.27., 107. o.), amelyet nem alkalmaznak valamennyi tagállamban.

2.3.2. Joghatósági szabályok – igazságügyi elemzés

A bírónak, akinek a bírósághoz a házasság felbontása iránt kérelmet nyújtanak be, a következő elemzést kell elvégeznie:

(11) Lásd a 2.3.5. pontot.

2.3.3. A joghatóság több jogalapja házassági ügyekben – 3. cikk

Nincs általános joghatósági szabály a házassági ügyek vonatkozásában. Ehelyett a 3. cikk a joghatóság hét jogalapját sorolja fel. A házastársak a házasság felbontása iránti kérelmet azon tagállam bíróságain nyújthatják be, ahol

- a. szokásos tartózkodási helyük van, vagy
- b. legutóbbi szokásos tartózkodási helyük volt, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy
- c. bármelyik fél szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik – közös kérelem esetén –, vagy
- d. az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- e. a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy
- f. a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és e tagállam állampolgára, vagy
- g. amelynek mindkét házastárs állampolgára (az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik „domicile”-l [lakóhellyel])

2.3.4. A joghatóság jogalapjainak alternatív jellege

Házassági ügyekben a joghatóság jogalapjai alternatívak, ami azt jelenti, hogy nincs közöttük hierarchia és így elsőbbségi sorrend sem. A *Hadadi-ügyben*⁽¹²⁾ az Európai Unió Bíróságának azokban a kérdésekben

(12) Lásd e tekintetben az EUB C-168/08 sz., *Hadadi kontra Hadadi* ügyben 2009. július 16-án hozott ítéletét (EBHT 2009., I-6871. o.).

kellett döntenie, hogy fennáll-e ilyen hierarchia, mivel az adott ügyben a házastársak mindketten ugyanazon két tagállam állampolgárai voltak; a bíróság határozatának lényegét az alábbi keretes szöveg tartalmazza.

A házastársak együtt éltek és szokásos tartózkodási helyük A. tagállam volt. Mindketten az adott tagállamnak és B. tagállamnak is állampolgárai voltak. Szétköltözésük után mind W., mind pedig H. keresetet nyújtott be a házasság felbontására, W. az A. tagállamban, négy nappal később pedig H. a B. tagállamban, mialatt mindketten továbbra is A. tagállamban éltek. A B. tagállambeli bíróság kimondta a házasság felbontását; így ez a házasságfelbontás elvben elismerhető és végrehajtható volt.

Mindeközben az A. tagállambeli elsőfokú bíróság elutasította W. kérelmét a házasság felbontására. W. fellebbezésére az A. tagállambeli fellebbviteli bíróság felülvizsgálta ezt a döntést és kimondta, hogy a B. tagállambeli bíróság végzése nem ismerhető el A. tagállamban. H. fellebbezett e határozat ellen, és az ügy az EUB-ra került.

A Bíróságnak három kérdést tettek fel:

- úgy kell-e értelmezni a [...] rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontját, hogy abban az esetben, ha a házastársak egyaránt rendelkeznek az eljárást folytató bíróság államának állampolgárságával és az Európai Unió egy másik tagállamának

állampolgárságával, az eljáró bíróság helye szerinti állampolgárság veendő figyelembe?

- ha az első kérdésre adott válasz nemleges, akkor úgy kell-e értelmezni e rendelkezést, hogy abban az esetben, ha mindkét fél rendelkezik mindkét tagállam állampolgárságával, a legszorosabb kapcsolatot tükröző állampolgárságot kell figyelembe venni? – és
- ha a második kérdésre adott válasz nemleges, úgy kell-e tekinteni, hogy a szóban forgó rendelkezés a házastársaknak pótlólagos lehetőséget biztosít, és így választhatnak azon két tagállam bíróságai között, amelyek állampolgárságával mindketten rendelkeznek?

A Bíróság a következőképpen válaszolt:

- amennyiben a megkeresett – ebben az esetben A. – tagállam bíróságának vizsgálnia kell, hogy a bírósági határozat eredete szerinti – ebben az esetben B. – tagállam bírósága a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében joghatósággal rendelkezett volna-e, az utóbbi rendelkezéssel ellentétes, ha A. tagállam bírósága azon házastársakat, akik mind A., mind B. tagállam állampolgárságával rendelkeznek, úgy tekinti, mintha e személyek csupán A. tagállam állampolgárai lennének. Éppen ellenkezőleg, A. bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a házastársak B. tagállamnak is állampolgárai, és ennél fogva e másik tagállam bíróságai ugyancsak joghatósággal rendelkezhetnek.
- a rendelet által a létrehozott, a házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos joghatóság felosztásának rendszere nem zárja

ki a többes joghatóságot. Éppen ellenkezőleg, e jogszabály kifejezetten rendelkezik arról az esetről, amikor több bíróság rendelkezik joghatósággal, anélkül, hogy azok között bármiféle rangsor állna fenn.

- miközben a 3. cikk (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt kritériumok a házastársak szokásos tartózkodási helyének különböző eseteit tárgyalják, az ugyanebben a bekezdés b) pontjában meghatározott kritérium szerint „mindkét házastárs állampolgársága, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs »domicile-ja« (lakóhelye)”. Vagyis az utóbbi tagállamok esetén felül azon tagállamok bíróságai, amely tagállamoknak a házastársak állampolgárai, ugyancsak joghatósággal rendelkeznek házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos eljárások lefolytatására.
- Ennek megfelelően azt a választ kell adni a második és harmadik feltett kérdésre, hogy amennyiben a házastársak mindkét tagállamnak állampolgárai, a rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjával ellentétes az, hogy az egyik tagállam bíróságainak joghatóságát a másik tagállam bírósága kizárja azon az alapon, hogy a felperes esetében nem áll fenn egyéb kapcsolódás ezzel a tagállammal. Éppen ellenkezőleg, azon tagállamok bíróságai, amely tagállamoknak a házastársak állampolgárai, e rendelkezés értelmében ugyancsak joghatósággal rendelkeznek, így a házastársak bármelyike jogosult tetszése szerint azon tagállami bíróság előtt eljárást indítani, amely a jogvitáról dönteni fog.

2.3.5. A joghatóság vizsgálata – 17. cikk

Amennyiben egy tagállam bíróságához keresettel fordulnak olyan házassági ügyben, amelynek vonatkozásában az a rendelet szabályai szerint nem rendelkezik joghatósággal, egy másik tagállam bírósága viszont rendelkezik joghatósággal, akkor az előbbinek hivatalból ki kell mondania, hogy nem rendelkezik joghatósággal. Az A-ügyben⁽¹³⁾ a Bíróság a következő iránymutatást adta azzal kapcsolatban, hogy ilyen körülmények között mit kell a bíróságnak tennie:

„Ha valamely tagállam bírósága egyáltalán nem rendelkezik joghatósággal, hivatalból meg kell állapítania joghatóságának a hiányát, de nem köteles az ügyet másik bírósághoz áttenni. Amennyiben azonban a gyermek alapvető érdekeinek védelme megköveteli, a joghatóságának hiányát hivatalból megállapító nemzeti bíróságnak közvetlenül vagy a 2201/2003 rendelet 53. cikke alapján kijelölt központi hatóság útján tájékoztatnia kell erről a másik tagállam joghatósággal rendelkező bíróságát.”

2.3.6. Példák a joghatósági szabályok alkalmazására

1. példa: Mindkét házastárs ugyanabban a tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel.

Egy férfi, aki A. tagállam állampolgára, házastársa egy B. tagállambeli állampolgárságú nőnek. A pár C. tagállamban rendelkezik szokásos

tartózkodási hellyel. Néhány év elteltével házasságuk megromlik, és a feleség válni akar. A 3. cikk értelmében bármelyik házastárs csak a C. tagállam bíróságai előtt nyújthatja be válókeresetét, azon az alapon, hogy ott rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel. A feleség nem keresheti meg B. tagállam bíróságait azon az alapon, hogy ezen állam állampolgára, mivel a 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja mindkét házastárs közös állampolgárságát követeli meg.

2. példa: A házastársak különböző tagállamokban rendelkeznek szokásos tartózkodási hellyel

A korábban az A. tagállamban közös szokásos tartózkodási hellyel rendelkező házastársak szétköltöznek. H., aki az adott állam állampolgára ott marad, míg W. elutazik B. tagállamba, amelynek állampolgára. A házastársak lehetőségei a következők: – mind H., mind pedig W. kérelemmel fordulhat A. állam bíróságaihoz azon az alapon, hogy ez volt mindkét házastárs utolsó szokásos tartózkodási helye és H. még mindig ott él; H. pedig B. állam bíróságaihoz is fordulhat miután W. már ott rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel. W. keresettel fordulhat A. állam bíróságaihoz is, azon az alapon, hogy H. ott rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, valamint B. államban is megteheti ezt, mert ott rendelkezik állampolgársággal és szokásos tartózkodási hellyel, feltéve, hogy közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott.

(13) A C-523/07. sz. A-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2805. o.).

3. példa: Egyazon tagállam állampolgárságával rendelkező házastársak

H. és W. házastársak és mindketten P. tagállam állampolgárai, de A. tagállamban éltek; szétköltözésük után mindketten elköltöztek A. tagállamból. H. B. tagállamba utazott, W. pedig C-be. Bármelyik házastárs haladéktalanul kérelemmel fordulhat P. bíróságaihoz a közös állampolgárságuk alapján; vagy pedig bármelyikük fordulhat a saját új szokásos tartózkodási helyük szerinti bíróságokhoz, miután legalább egy évig e helyen tartózkodtak.

4. példa: A házastársak különböző tagállamok állampolgárai

Az S. tagállamban élő W. és H. házastársak, G. és H. tagállam állampolgárai. Szétköltözésük után W. visszatér G-be, míg H. egy másik tagállamba, N-be költözik. Ebben az esetben a következő lehetőségek merülnek fel: W. válókeresetet nyújthat be N. bíróságainál, miután ott H. szokásos tartózkodási helyet szerzett; W. válókeresetet nyújthat be G-ben, az állampolgársága szerinti tagállamban is, miután szokásos tartózkodási helyet szerez és legalább hat hónapig ott tartózkodik. H. G-ben is benyújthatja a válókeresetet, miután ott W. szokásos tartózkodási helyet szerzett; H. csak akkor nyújthat be válókeresetet N-ben, ha ott legalább egy éve ott tartózkodik és ott szokásos tartózkodási helyet szerzett.

5. példa: Az egyik házastárs nem európai uniós tagállam állampolgára

Szétköltözésük előtt a házastársak együtt éltek és közös szokásos tartózkodási helyük A. tagállamban volt. Míg W. B. tagállam állampolgára, H. C. állampolgára, amely nem európai uniós tagállam. A házaspár szétköltözése után W. A. tagállamban marad, H. pedig visszaköltözik C-be. Mind H., mind pedig W. keresettel fordulhat A. tagállam bíróságaihoz, azon az alapon, hogy itt volt mindkét házastárs utolsó szokásos tartózkodási helye és W. még most is ott él. Ha W. elköltözött volna A-ból B-be, ahol állampolgársággal rendelkezik, akkor ott is benyújthatná a keresetet, ha ott szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, feltéve, hogy közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott.

E helyzet szempontjait egy, az EUB előtti ügyben⁽¹⁴⁾ is vizsgálták, amelyben a feleség arra hivatkozott, hogy nem állt fenn a rendelet szerinti joghatósági jogalap, mert a férje sem szokásos tartózkodási hellyel, sem pedig állampolgársággal nem rendelkezett valamely európai uniós tagállamban. Érvelése szerint B. nemzeti joga alapján az állampolgársága szerinti tagállam bíróságai illetékesek a 6. és 7. cikk alkalmazása következtében.

Az EUB megállapította, hogy mindaddig, amíg egy tagállami bíróság a rendelet szerint illetékes, a másik megkeresett bíróságnak a 17. cikk alapján hivatalból meg kell állapítania joghatóságának hiányát, és így a 6. és 7. cikke nem lehet hivatkozni annak érdekében, hogy egy tagállam nemzeti joga szerinti joghatósági szabályok alapján állapítsák meg, melyik bíróság az illetékes.

(14) Lásd a C-68/07 sz., Sundelind Lopez kontra Lopez Lizazo ügyben 2007. november 29-én hozott ítéletet (EBHT 2007., I-10403. o.).

2.3.7. A joghatósági szabályok kizárólagos jellege – 6. cikk

A jogalapok kizárólagosak abban az értelemben, hogy az a házastárs, aki egy tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy aki egy tagállam polgára, (vagy aki az Egyesült Királyságban vagy Írországban rendelkezik „domicile”-l [lakóhellyel]) egy másik tagállamban csak a rendelet 3–5. cikkében foglalt szabályok alapján perelhető.

2.3.8. Fennmaradó joghatósági jogalapok – 7. cikk

Ha a 3–5. cikkben foglalt szabályok alkalmazásával nem állapítható meg valamely tagállam bíróságának joghatósága, akkor alkalmazhatók az egyes tagállamok nemzeti joghatósági szabályai annak megállapítására, hogy valamely tagállam bírósága rendelkezik-e joghatósággal. Az említett cikkekben meghatározott szabályoknak a 6. cikkben szabályozott kizárólagos jellege miatt azonban a 7. cikk (1) bekezdésében található e szabály csak olyan alperes esetén alkalmazható, aki egy tagállamban sem szokásos tartózkodási hellyel, sem állampolgársággal, illetve (az Egyesült Királyság és Írország esetében) domicile-lel nem rendelkezik. Ilyen alperes ellen valamely tagállam joghatósági szabályaira az adott tagállam bármely állampolgára, illetve az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező bármely más tagállam állampolgára is hivatkozhat.⁽¹⁵⁾

(15) Lásd a 2.3.6. pontban található 5. példát és az előző lábjegyzetet.

2.3.9. Megállapodás a házasság felbontását tárgyaló bíróság joghatóságáról a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben

A 12. cikk tartalmaz egy megállapodásra vonatkozó szabályt, amely előírja, hogy a rendelet értelmében a házasság felbontása, különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemmel megkeresett bíróság az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is joghatósággal rendelkezik, ha bizonyos feltételek teljesülnek⁽¹⁶⁾.

2.4. Perfüggőség (lis pendens) – avagy mi történik, ha az eljárást két tagállamban is megindítják? – A 19. cikk (1) bekezdése

Ha egy bíróságot a rendelet 3. cikke szerint megkerestek, és az megállapította joghatóságát, a többi tagállam bíróságai már nem rendelkeznek joghatósággal, és minden további kérelmet el kell utasítaniuk. A perfüggőségi („lis pendens”) szabály célja a jogbiztonság biztosítása, valamint a párhuzamos keresetek és összeegyeztethetetlen határozatok elkerülése.

A 19. cikk (1) bekezdése két esetre vonatkozik:

- a. ugyanarra a tárgyra vonatkozó és ugyanazon jogalappal kapcsolatos eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak; vagy
- b. nem ugyanazon jogalappal kapcsolatos, de egymással „összefüggő” eljárásokat különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak.

(16) Lásd alább a 3.2.6. pontot.

Az a) és b) közötti különbség a következőképpen illusztrálható: ha a házastársak mindegyike két különböző tagállamban nyújtja be a házasság felbontása iránti keresetet, akkor az a) szabályt kell alkalmazni, mert az eljárások ugyanazon jogalappal rendelkeznek. Ha az egyik házastárs az egyik tagállamban a házasság felbontása iránti keresetet nyújt be, a másik pedig egy másik tagállamban a házasság érvénytelenítése iránti keresetet, akkor a b) szabályt kell alkalmazni, mert bár a jogalap nem egyezik meg, a keresetek mégis kapcsolódnak egymáshoz, illetve összefüggnek egymással.

2.5. A határozatok elismerése és végrehajtása házassági ügyekben

2.5.1. Egy határozat elismeréséhez nem szükséges különleges eljárás – A 21. cikk (2) bekezdése

Elvileg nem szükséges semmiféle különleges eljárás alkalmazása ahhoz, hogy az EU valamely tagállamában elismerjenek egy másik tagállamban hozott határozatot. Különösen, ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban hozott határozat ellen nem nyújtottak be fellebbezést vagy további fellebbezés már nem tehető, nincs szükség különleges eljárásra ahhoz, hogy a határozat alapján egy tagállamban frissítsék az anyakönyvi nyilvántartást. Ez azért fontos, mert gyakorlatilag azt jelenti, hogy ha egy személy a válása után új házasságot kíván kötni, akkor csak a határozatot magát kell a kötendő új házasság helyszíne szerinti tagállami hatóságoknak bemutatnia ahhoz, hogy elvált családi állapotát tanúsítsa és így szabadon köthessen új házasságot.

2.5.2. Elismerési és végrehajtási eljárás – 21. és 23–39. cikk

Bármelyik érdekelt fél kérheti, hogy a házassági ügyekben egy tagállam bírósága által hozott határozatot egy másik tagállamban ismerjék el, vagy éppen ne ismerjék el, illetve nyilvánítsák végrehajthatónak. A külföldi határozat végrehajthatóvá nyilvánítását szolgáló eljárást néha „exequatur” eljárásnak is nevezik. A végrehajthatóvá nyilvánításra vonatkozó kérelmet azon tagállam illetékes bíróságához kell benyújtani, amely tagállamban az elismerést és a végrehajtást kéri. A tagállamok által e célból kijelölt bíróságokat az 1. lista⁽¹⁷⁾ sorolja fel. Ez a bíróság késedelem nélkül végrehajthatónak nyilvánítja a határozatot ebben a tagállamban. Sem az a személy, akivel szemben a végrehajtást kérték, sem a gyermek nem jogosult észrevételeket benyújtani a bírósághoz ebben a szakaszban.

A felek jogorvoslatot nyújthatnak be a határozat ellen. A jogorvoslati kérelmet a tagállamok által erre a célra kijelölt bíróságokhoz kell benyújtani, amelyeket a 2. lista sorolja fel. E szakaszban mindkét fél benyújthatja észrevételeit a bírósághoz.

(17) HL C 85., 2013.3.23., 6. o.

2.5.3. A határozat elismerése elutasításának indokai – 22. cikk

Az elismerés korlátozott indokok alapján utasítható el. Ezek a következők:

- ha az elismerés nyilvánvalóan ellentétes a végrehajtás helye szerinti tagállam közrendjével⁽¹⁸⁾
- amennyiben az alperes nem jelenik meg, ha az eljárást indító iratokat az alperes számára nem kézbesítették kellő időben ahhoz, hogy a védelméről gondoskodhasson, kivéve, ha az alperes egyértelműen elfogadta a határozatot
- ha a határozat összeegyeztethetetlen az ugyanazon felek között az elismerés kérésének helye szerinti tagállamban hozott másik határozattal, vagy
- ha a határozat összeegyeztethetetlen az ugyanazon felek között egy másik államban hozott olyan határozattal, amely elismertethető az elismerés kérésének helye szerinti tagállamban.

(18) E tekintetben azonban lásd a rendelet 25. cikkét és a 2.5.4. pontot.

2.5.4. Az elismerés kérésének helye szerinti bíróság általi felülvizsgálatra vonatkozó korlátozások

Az elismerés kérésének helye szerinti bíróság nem:

- nem vizsgálhatja felül az eredeti eljárás helye szerinti tagállam határozatot kibocsátó bírósága joghatóságának alapját – 24. cikk
- nem alkalmazhatja a rendelet 3–7. cikkében meghatározott joghatósági szabályokra a közrenddel kapcsolatos feltételt – 24. cikk
- nem utasíthatja el a határozat elismerését azon az alapon, hogy az elismerés helye szerinti tagállam joga nem tenne lehetővé ugyanezen tények alapján házassági ügyben hozott határozatot – 25. cikk
- a határozat érdemét semmi esetre sem vizsgálhatja felül – 26. cikk

2.5.5. Közokiratok – 46. cikk

A közokiratként elkészített vagy nyilvántartásba vett és valamely tagállamban végrehajtható okiratot, valamint a megkötött, és a megkötése tagállamban végrehajtható egyezségeket a határozatokkal azonos feltételekkel ismerik el és nyilvánítják végrehajthatónak egy másik tagállambant⁽¹⁹⁾.

2.5.6. Hitelesítés – 52. cikk

Nincs szükség formális hitelesítésre a házassági ügyekben született határozatok elismerésére vagy végrehajtására vonatkozó okiratok tekintetében, beleértve a határozatot és az igazolást is.

(19) A „közokirat” jelentésének általános megjelölését, a kifejezés természetének és hatályának meghatározásával lásd az EUB 260/97. sz., Unibank A/S kontra Flemming G. Christensen ügyben 1999. június 17-én hozott ítéletet (EBHT 1999., I-3715. o.); található még továbbá fogalom meghatározás a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott tartási rendelet 2. cikkének (3) bekezdésében.

3. Szülői felelősség

3.1. Tárgyi hatály

A rendelet tárgya a joghatóság, az elismerés és a végrehajtás

3.1.1. A rendelet hatálya alá tartozó ügyek

A rendelet megállapítja a joghatóságra (II. fejezet), az elismerésre és végrehajtásra (III. fejezet), valamint a szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a központi hatóságok közötti együttműködésre (IV. fejezet) vonatkozó szabályokat. A rendelet a gyermek jogellenes elvitelére és a láthatási jogra vonatkozó különös szabályokat is tartalmaz.

A rendeletet „a szülői felelősség megállapítására, gyakorlására, átruházására, korlátozására vagy megszüntetésére” vonatkozó valamennyi polgári ügyre alkalmazni kell.”

3.1.1.1. Mely gyermekek tartoznak a rendelet hatálya alá?

A gyermekvédelemről szóló, 1996. évi Hágai Egyezményen (lásd az alábbi 8. fejezetet) ellentétben, amely a 18 év alatti gyermekekre vonatkozik, a rendelet nem határozza meg a hatálya alá tartozó gyermekek maximális életkorát, hanem ezt a kérdést a nemzeti jogra hagyja. Meg kell jegyezni, hogy a gyermekek jogellenes elviteléről szóló hágai egyezmény a 16 év alatti gyermekekre vonatkozik. Jóllehet a szülői felelősséggel kapcsolatos

határozatok a legtöbb esetben 18 év alatti kiskorúakra vonatkoznak, a 18 év alatti személyek a nemzeti jog szerint – különösen házasságkötési szándék esetén – nagykorúvá válhatnak. Az e személyek vonatkozásában hozott határozatok elvileg nem minősülnek „szülői felelősséggel” kapcsolatos ügyeknek, és ebből következően a rendelet alkalmazási körén kívül esnek.

3.1.1.2. A „szülői felelősség” fogalma – Az 1. cikk (1) bekezdésének b) pontja, az 1. cikk (2) bekezdése és a 2. cikk 7. pontja

Az 1. cikk (2) bekezdése a „szülői felelősség” kifejezést tág értelemben határozza meg, és az a szülői felelősség gyakorlójának a gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos minden jogára és kötelezettségére kiterjed. Ezek határozat alapján, jogszabályi rendelkezés folytán vagy egyezség alapján merülhetnek fel. A „szülői felelősség” körébe tartozó ügyeknek a rendeletben szereplő jegyzéke nem kimerítő, pusztán szemléltető jellegű.

Részét képezik az alábbiak:

- felügyeleti jogok és láthatási jogok
- gyámság, gondnokság és ezekhez hasonló
- a gyermek személyével vagy vagyonával kapcsolatban illetékes, vagy a gyermeket képviselő és segítő személy kijelölése és feladatai
- a gyermek védelmét célzó intézkedések a gyermek vagyonának kezelésével, megóvásával vagy rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban
- a gyermek nevelőszülőknél való elhelyezése vagy intézményi gondozásba helyezése.

A szülői felelősség gyakorlója lehet természetes vagy jogi személy.

A rendeletet „polgári ügyekben” kell alkalmazni

3.1.1.3. A „polgári ügy” fogalma – Az 1. cikk (1) és (2) bekezdése, valamint a (7) preambulumbekkezdés

A rendeletet „polgári ügyekben” kell alkalmazni. A rendelet alkalmazásában a „polgári ügyek” fogalmát tágan határozták meg, és az kiterjed az 1. cikk (2) bekezdésében felsorolt minden ügyre. Amennyiben egy meghatározott, a szülői felelősséggel kapcsolatos ügy – például a gyermek nevelőszülőknél való elhelyezése vagy intézményi gondozásba helyezése – a nemzeti jog szerint „közjogi” intézkedés, a rendeletet alkalmazni kell. Az e helyzetre vonatkozó példát a keretes szöveg tartalmazza.

Az EUB a C-⁽²⁰⁾ és A-⁽²¹⁾ ügyben vizsgálta azt a kérdést, hogy a gyermek nevelőszülőnél való elhelyezése a rendelet szerinti polgári ügynek minősül-e. Mindkét fenti ügyben azt vizsgálta a Bíróság, hogy a nevelőszülőnél közjogi intézkedéssel történő ilyen elhelyezés a rendelet hatálya alá tartozhat-e. Mindkét eset olyan helyzetből eredt, ahol a gyermeket gondozásba vették, és nevelőszülőnél helyezték el.

A C-ügyben két gyermekre a svéd gyermekvédelmi hatóság határozata vonatkozott. Röviddel a határozat meghozatala után a gyermekek

(20) A C-435/06. sz. C-ügyben 2007. november 27-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-10141. o.).

(21) A C-523/07. sz. A-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2805. o.).

anyja Finnországba vitte őket, és igyekezett meggyőztetni a határozat végrehajtását, és a Finn Legfelsőbb Bírósághoz fellebbezett számos jogalapra hivatkozva, többek között arra, hogy a határozat kívül esik a rendelet hatályán, mivel az nem polgári ügy, hanem közjogi intézkedés. Az EUB álláspontja szerint a határozat polgári ügyként a rendelet hatálya alá tartozik, mind a gyermekek gondozásba vételét elrendelő részében, mind pedig a gyermekeknek a nevelőszülőknél történő elhelyezése vonatkozásában.

Az A-ügyben három gyermek élt Svédországban az édesanyjukkal és a nevelőapjukkal. A nyárra Finnországba költöztek, az év során később pedig a finn gyermekvédelmi hatóságok határozata alapján gondozásba vették, és nevelőszülőknél helyezték el őket arra hivatkozva, hogy az édesanyjuk és a nevelőapjuk nem törődött velük. Az anya ezek után fellebbezett a határozat ellen a Finn Legfelsőbb Bírósághoz, többek között azon az alapon, hogy az eset a rendelet szerint nem minősül polgári ügynek. A bíróság az ügyben az Európai Bírósághoz fordult a rendelet értelmezését kérve, az pedig ezt követően úgy határozott, hogy a gyermek gondozásba vételét és az eredeti otthonától eltérően nevelőszülőknél történő elhelyezését elrendelő egységes határozat az adott rendelkezés tekintetében „polgári ügynek” minősül, amennyiben az adott döntést a gyermekvédelemre vonatkozó közjogi szabályok összefüggésében fogadták el.

A rendeletet alkalmazni kell a gyermek vagyonával kapcsolatos védelmi intézkedésekre

3.1.1.4. A gyermek vagyonára vonatkozó intézkedések – Az 1. cikk (2) bekezdésének c) és e) pontja, valamint a (9) preambulumbekkezdés

Amennyiben egy gyermek vagyonnal rendelkezik, szükséges lehet bizonyos intézkedések meghozatala, mint például a vagyonnal kapcsolatban a gyermeket segítő és képviselő személy vagy szerv kijelölése. Így a rendelet vonatkozik mindazon intézkedésekre, amelyek szükségessé válhatnak a vagyon kezelése vagy eladása érdekében, ha például a gyermek szülei vitában állnak az ilyen kérdéssel kapcsolatban, vagy ha a gyermek elárult.

Ezzel ellenkezőleg a gyermek vagyonával kapcsolatos, de a szülői felelősségre nem vonatkozó intézkedések nem a rendelet, hanem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (a „Brüsszel I. rendelet”) ⁽²²⁾, hatálya alá tartoznak. Az adott esetben a bírónak kell értékelnie, hogy egy, a gyermek vagyonával kapcsolatos intézkedés a szülői felelősségre vonatkozik-e vagy sem

3.1.2. A rendelet hatálya alól kizárt ügyek

3.1.2.1. Azok az ügyek, amelyekre a rendelet nem alkalmazható – Az 1. cikk (3) bekezdése és a (10) preambulumbekkezdés

Az 1. cikk (3) bekezdése felsorolja azokat az ügyeket, amelyek nem tartoznak a rendelet értelmében vett szülői felelősség hatálya alá,

(22) SMeg kell jegyezni, hogy elfogadták az Brüsszel I. rendelet átdolgozott változatát, és az 2015. január 10-én lép hatályba; lásd az Európai Parlament és a Tanács 2012. december 12-i 1215/2012/EU .

annak ellenére, hogy szorosan kapcsolódhatnak ahhoz (pl. származás, örökbefogadás, nagykorúvá válás, a gyermek családi neve és utónevei). Míg a rendeletet alkalmazni kell a gyermekekkel kapcsolatos védelmi intézkedésekre, nem alkalmazható a gyermekek által elkövetett bűncselekmények eredményeként megtett ilyen intézkedésekre, lásd az 1. cikk (3) bekezdésének g) pontját és a (10) preambulumbekkezdést.

A rendelet nem alkalmazható a tartási kötelezettségekre

3.1.2.2. Tartási kötelezettségek – (11) preambulumbekkezdés

A tartási kötelezettségekkel és a szülői felelősséggel gyakran a felek közötti ugyanazon tárgyalások vagy bírósági eljárás során foglalkoznak. A tartási kötelezettségek azonban nem tartoznak a rendelet hatálya alá, mivel azokat a tartási rendelet ⁽²³⁾, már szabályozza. A rendelet szerint illetékes bíróság ennek ellenére általánosságban joghatósággal fog rendelkezni a tartással kapcsolatos kérdések rendezésére is a tartási rendelet 3. cikkének d) pontja szerint. Ez a rendelkezés lehetővé teszi a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyben illetékes bíróság számára, hogy a tartással kapcsolatban is határozzon, ha a kérdés a szülői felelősséggel kapcsolatos mellékkérdés.

Noha a két kérdéssel ugyanazon eljárás keretében foglalkoznának, az ennek eredményeként hozott határozatot más szabályok szerint ismernék el, és hajtánák végre. A határozat tartással kapcsolatos részét a tartási rendelet szabályai szerint ismernék el és hajtánák végre egy másik tagállamban, míg a határozat szülői felelősségre vonatkozó részét az új Brüsszel IIa. rendelet szabályai szerint.

(23) Lásd a fenti 8. lábjegyzetet.

A rendeletet a szülői felelősségre vonatkozó minden határozatra alkalmazni kell

3.1.3. Mely határozatok tartoznak a rendelet hatálya alá? – Az 1. cikk (1) bekezdésének b) pontja és az (5) preambulumbekkezdés

Az előző Brüsszel II. rendelettel szemben ez a rendelet valamely tagállami bíróság által kibocsátott, a szülői felelősségre vonatkozó valamennyi döntésre vonatkozik, függetlenül attól, hogy a szülők házasság-e vagy házasságok voltak-e, és attól, hogy az eljárásban részt vevő felek mindketten a szóban forgó gyermek vér szerinti szülei-e vagy sem.

A rendelet nem korlátozódik a bírósági határozatokra

3.1.3.1. A határozat fogalma – A 2. cikk 1. és 4. pontja

A rendelet kiterjed a bírósági határozatokra, függetlenül a határozat elnevezésétől (beleértve az ítéletet, végzést és határozatot). Azonban a rendelet nem korlátozódik a bíróságok által hozott határozatokra, hanem a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben hatáskörrel rendelkező hatóságok (pl. szociális és gyermekvédelmi hatóságok) által hozott határozatokra is alkalmazni kell.

A rendeletet alkalmazni kell a „közokiratokra”

3.1.3.2. Közokiratok – 46. cikk

A rendeletet mindezen túlmenően az alaki követelményeknek megfelelően „közokiratként” elkészített vagy nyilvántartásba vett és az elkészítésük vagy

nyilvántartásba vételük helye szerinti tagállamban végrehajtható okiratokra is alkalmazni kell. Az ilyen okiratok – amelyeket egy másik tagállamban a határozattal azonos feltételek mellett kell elismerni és végrehajthatónak nyilvánítani – magukban foglalják például a közjegyzők által vagy előttük elkészített okiratokat, valamint a közhiteles nyilvántartásokban szereplő okiratokat is⁽²⁴⁾.

A rendeletet a felek által megkötött egyezségekre is alkalmazni kell

3.1.3.3. Egyezségekre – 46. cikk és az 55. cikk e) pontja

A rendelet másik fontos jellemzője az, hogy azt a felek által megkötött egyezségekre is alkalmazni kell, feltéve, hogy azok a megkötésük helye szerinti tagállamban végrehajthatóak. E rendelkezés célja annak a politikának a támogatása, amely a gyermek érdekében kívánatosnak tartja arra ösztönözni a feleket, hogy tárgyalásos úton jussanak megegyezésre a szülői felelősség kérdésében, lehetőleg a bíróságon kívül.

Ennélfogva tehát egy egyezséget más tagállamokban a határozattal azonos feltételek mellett kell elismerni és végrehajtani, feltéve, hogy az egyezés a megkötése helye szerinti tagállamban végrehajtható, függetlenül attól, hogy az a felek között létrejött magánegyezség-e, vagy azt hatóság előtt kötötték-e. Ez összhangban áll az 55. cikk e) pontjának rendelkezésével, amely szerint a központi hatóságoknak közvetítés vagy más eszközök útján elő kell segíteniük a szülői felelősség gyakorlóit közötti egyezséget és támogatniuk kell az ezt célzó, határokon átnyúló kommunikációt.

(24) Lásd még a fenti 19. lábjegyzetet.

Sürgős esetben a rendelet nem gátolja a bíróságokat abban, hogy ideiglenes intézkedéseket hozzanak, a védelmi intézkedéseket is beleértve.

3.1.3.4. Ideiglenes és védelmi intézkedések – 20. cikk

A 20. cikk egyértelművé teszi, hogy a rendelet rendelkezései lehetőséget biztosítanak a bíróságok számára, hogy nemzeti jogukkal összhangban ideiglenes intézkedéseket – beleértve a védelmi intézkedéseket is – hozzanak a területükön lévő gyermek tekintetében, akkor is, ha más tagállam bírósága rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében.

Ennélfogva helyes gyakorlatként és a bíróság által a 20. cikk szerint hozott intézkedés alapjául szolgáló joghatóság jogalapjainak egyértelművé tétele érdekében javasolt az, hogy amikor a bíróság így tesz, akkor az intézkedést tartalmazó határozatot megelőzően ki kell mondania, hogy a rendelet alapján rendelkezik-e vagy sem joghatósággal az eljárás érdemében.⁽²⁵⁾

Ilyen intézkedést a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben tárgyi hatáskörrel rendelkező bíróság vagy hatóság hozhat (2. cikk, 1. pont). Tehát például jóléti, gyermekvédelmi vagy ifjúsági hatóság a nemzeti jog szerint rendelkezhet ideiglenes intézkedések meghozatalára vonatkozó hatáskörrel.

A 20. cikk nem joghatóságot átruházó szabály. Ebből következően az ideiglenes intézkedések hatálya megszűnik, ha a joghatósággal rendelkező bíróság meghozta az általa megfelelőnek tartott intézkedéseket

(25) A bíróság által hozott ideiglenes és védelmi intézkedések joghatósági alapjával kapcsolatos egyértelműség szükségességével kapcsolatos megjegyzéseket lásd a C-256/09 sz., Bianca Purucker kontra Guillermo Valles Perez ügyben hozott ítéletet (EBHT 2010., I-7353. o., különösen a 70–76. pontot).

Példa:

Egy család a nyári szabadság idején autóval utazik A. tagállamból B. tagállamba. Amint megérkeznek B. tagállamba, közlekedési balesetet szenvednek, amelyben mindannyian megsérülnek. A gyermek csak enyhén sérült meg, de mindkét szülőt kómás állapotban szállítják kórházba. A B. tagállam hatóságainak – a B. tagállamban rokonokkal nem rendelkező gyermek védelme érdekében – sürgősen ideiglenes intézkedéseket kell tenniük. Az a tény, hogy a rendelet értelmében A. tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal az ügy érdemére vonatkozóan, nem gátolja B. tagállam bíróságait vagy hatáskörrel rendelkező hatóságait, hogy ideiglenesen a gyermek védelme érdekében intézkedéseket hozzanak. Ezen intézkedéseket nem lehet tovább alkalmazni, ha A. tagállam bíróságai meghozták az általuk megfelelőnek vélt intézkedéseket.

3.2. Melyik tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal a szülői felelősséggel kapcsolatban

3.2.1. A szülői felelősséggel kapcsolatos joghatósági szabályok rendszere

A 8–10. cikk és a 12–13. cikk rendelkezései a joghatósági szabályok olyan rendszerét alakítják ki, amelyek alapján meghatározható milyen alapon rendelkeznek hatáskörrel egy tagállam bíróságai a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben. Ezek a szabályok nem jelölik ki a tagállamokon belüli egyes illetékes bíróságokat, mivel ez a nemzeti jog feladata. Ezzel kapcsolatban további információ található az Európai Igazságügyi Hálózat⁽²⁶⁾ honlapjain.

(26) <https://e-justice.europa.eu/home.do>

3.2.2. A szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóság elemzése a bíróság által

A szülői felelősséggel kapcsolatos üggyel megkeresett bíróságnak a következő elemzést kell elvégeznie:

A 8. cikk szerinti általános szabály alapján rendelkezik-e joghatósággal a megkeresett bíróság?

▼ IGEN

Egy másik tagállam bírósága rendelkezik-e elsőbbséget élvező joghatósággal a 9., 10. vagy 12. cikk szerint?

▼ IGEN

A megkeresett bíróságnak meg kell állapítania joghatósága hiányát a 17. cikk szerint.

▼ NEM

Rendelkezik-e ez a bíróság joghatósággal a 9–10., 12. vagy 13. cikk szerint?

▼ NEM

A 17. cikk alkalmazásával egy másik tagállam bírósága rendelkezik-e joghatósággal a rendelet szerint?

▼ IGEN

A 17. cikk alkalmazásával a megkeresett bíróságnak hivatalból meg kell állapítania joghatósága hiányát.

▼ NEM

A 14. cikk alkalmazásával, ha a 8–10. és a 12. vagy a 13. cikk alapján egy bíróság sem rendelkezik joghatósággal, a bíróság a nemzeti joga alapján rá ruházott bármely joghatóságot gyakorolhatja („fennmaradó joghatóság”).

Helyes gyakorlatként javasolt az, hogy a bíróságok mindig tegyék egyértelművé a határozataikban, milyen jogalapon állapították meg joghatóságukat a szülői felelősséggel kapcsolatban.⁽²⁷⁾

3.2.3. Általános joghatósági szabály – 8. cikk és (12) preambulumbekzdés

3.2.3.1. A gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti állam

A szülői felelősséggel kapcsolatban a rendelet joghatósági szabályainak alapelve, hogy a legmegfelelőbb fórum a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam illetékes bírósága. A „szokásos tartózkodási hely” fogalmát az elmúlt években egyre inkább a nemzetközi aktusokon belüli összekötő tényezőként használják, különösen a családjoggal kapcsolatos aktusok esetén.

A rendelet nem határozza meg a szokásos tartózkodási hely fogalmát. A fogalom jelentését a rendelet céljainak megfelelően kell értelmezni.

Hangsúlyozni kell, hogy a szokásos tartózkodási hely értelmezése nem alapul bármely nemzeti jog szerint meghatározott szokásos tartózkodási hely fogalmon, hanem „autonóm” jelentéssel bír az Európai Unió joga alapján és alkalmazásában. A bíróságnak minden egyes esetben az adott gyermek helyzetére vonatkozó tények alapján kell megítélnie, hogy egy adott ügyben egy gyermek egy bizonyos tagállamban rendelkezik-e szokásos tartózkodási hellyel.

(27) Lásd a fenti 25. lábjegyzetben hivatkozott C-256/09 sz., Bianca Purucker kontra Guillermo Valles Perez ügyet5.

3.2.3.2. Az EUB ítélkezési gyakorlata a szokásos tartózkodási hely jelentésének értelmezése terén

Néha nehézséget okozhat annak megállapítása, hol van a gyermek szokásos tartózkodási helye, különösen akkor, ha gyakran költöznek egyik tagállamból a másikba, vagy ha viszonylag friss esemény egy nemzetközi határ átlépésével történő átköltözés. Az Európai Unió Bírósága adott néhány iránymutatást azzal kapcsolatban, hogy a rendelet alkalmazásában mely tényezőket kell figyelembe venni egy gyermek szokásos tartózkodási helyének megállapítása során.

C-523/07. sz. A-ügy

A C-523/07 sz. A-ügyben 2009. április 2-án hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy a gyermeknek a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében vett szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásában szereplő valamennyi körülmény alapján kell megállapítani. Az adott ügyben az érintett gyermekeket a szülei az egyik tagállamból egy másikba költöztették, és röviddel a költözés után a gyermekek gondozásba kerültek. Felmerült az a kérdés, hogy megváltozott-e a szokásos tartózkodási helyük annak ellenére, hogy viszonylag rövid idő – valójában néhány hét – telt el⁽²⁸⁾

A Bíróság a körülményeket megvizsgálva úgy vélte, hogy pusztán a fizikai jelenlét nem elegendő a rendelet 8. cikke szerinti szokásos

(28) A C-523/07. sz. A-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-2805.o.).

tartózkodási hely megállapításához. A gyermek valamelyik tagállamban való fizikai jelenlétén kívül más olyan tényezőkre is figyelemmel kell lenni, amelyek arra engednek következtetni, hogy ez a jelenlét semmiképpen sem ideiglenes vagy alkalmi jellegű, és hogy a gyermek tartózkodása együtt jár a szociális és családi környezetbe való, bizonyos fokú beilleszkedéssel. Ennek érdekében figyelembe kell venni különösen a család adott tagállam területén való tartózkodásának időtartamát, szabályszerűségét, az e tagállam területén való tartózkodás, illetve az e tagállamba való költözés körülményeit és indokait, a gyermek állampolgárságát, az iskoláztatás helyét és körülményeit, a nyelvismeretet, valamint a gyermeknek az említett tagállamban kialakított családi és szociális kapcsolatait.

A szokásos tartózkodási hely áthelyezésére utalhat különösen a szülők arra vonatkozó szándéka, hogy a gyermekkel együtt egy másik államban telepedjenek le, ami például olyan külső körülményekben nyilvánulhat meg, mint a fogadó államban történő lakásszerzés vagy lakásbérlet. Szintén erre utalhat az, ha az említett tagállam érintett szerveinél szociális lakás kiutalását kérelmezik.

A Bíróság azzal zárta észrevételeit, hogy a nemzeti bíróságnak a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásának valamennyi körülménye alapján kell megállapítania.

C-497/10. sz. Mercredi-ügy

A Mercredi-ügyben⁽²⁹⁾ 2010. december 22-én hozott ítéletében a Bíróság megerősítette az A-ügyben kifejezett álláspontját, kimondva, hogy a

(29) A C-497/10. PPU. sz. ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet (EBHT 2010., I-14306. o.).

„szokásos tartózkodási helynek” a rendelet 8. és 10. cikke szerinti fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az annak a helynek felel meg, ahol a gyermek a szociális és családi környezetbe bizonyos mértékig beilleszkedik.

Ebben az ügyben egy olyan csecsemő volt érintett, aki csupán két hónapos volt, amikor az édesanyjával Angliából Franciaországba költöztek. Az anya a londoni eljárás megindítása után körülbelül két héttel külön eljárást indított Franciaországban. Az angol bíróság az EUB-hoz utalta az ügyet, amely ítéletében először is leszögezte, hogy valamely tagállambeli bíróságnak egy másik államba jogszerűen távozó gyermek feletti szülői felelősség terén meglévő joghatóságát e gyermek abban az időpontban meglévő szokásos tartózkodási helyének kritériuma alapján határozzák meg, amely időpontban az említett bírósághoz fordultak.

A Bíróság kimondta továbbá, hogy mivel a rendelet „szokásos tartózkodási hely” fogalmát felidéző cikkei az említett fogalom jelentésének és hatályának meghatározása érdekében nem tartalmazznak kifejezett utalást a tagállami jogokra, ezt a rendelet rendelkezéseinek összefüggésére, továbbá a rendelet céljára, és különösen a (12) preambulumbekkezdésében foglaltakra tekintettel kell megállapítani, amely szerint a rendeletben megállapított joghatósági szabályokat a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével, és különösen a fizikai közelség alapján alakították ki.

A Bíróság hozzátette, hogy a gyermek életkora ezenfelül különös jelentőséggel bírhat. Főszabályként a kisgyermekek környezetét döntően a társadalmi és családi környezet jelenti, amelyet az a személy vagy azok a személyek határoznak meg, akikkel a gyermek együtt él, akik őt ténylegesen nevelik és gondozzák.

Ez a gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása szempontjából alapvető fontosságú környezet ugyanis a gyermek életkorának függvényében változó, különböző tényezőkből áll össze, ekként az iskoláskorú gyermek esetében figyelembe veendő tényezők eltérnek az idősebb vagy fiatalabb gyermekek esetén alapul veendő tényezőktől.

A Bíróság hozzátette, hogy amennyiben olyan csecsemő helyzetéről van szó, aki az anyjával mindössze néhány napja tartózkodik a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamtól eltérő azon tagállamban, ahová őt vitték – figyelembe kell venni különösen egyrésről az e tagállam területén való tartózkodás időtartamát, rendszerességét, az e tagállam területén való tartózkodás, illetve az említett államba való költözés körülményeit és indokait, továbbá másrésről – különösen a gyermek életkora miatt – az anya földrajzi és családi gyökereit, valamint az anya és a gyermek által ugyanebben a tagállamban fenntartott családi és szociális kapcsolatokat.

Ahogy az A-ügyben is, a Bíróság úgy vélte, hogy a nemzeti bíróságnak a gyermek szokásos tartózkodási helyét az adott ügy konkrét tényállásának valamennyi körülménye alapján kell megállapítania.

3.2.3.3. Új szokásos tartózkodási hely szerzése

Ha a gyermek az egyik tagállamból valamely másikba költözik, és ez nem jogellenes elvitel vagy visszatartás következménye⁽³⁰⁾, a szokásos tartózkodási hely „új” tagállamban való megszerzésének főszabály szerint együtt kell járnia a korábbi tagállamban való szokásos tartózkodási hely „elvesztésével”. Az egyes esetek tényállásának a bíróság általi vizsgálata eredményezi annak

(30) Lásd a 4. fejezetet.

megállapítását, hogy a kérdéses gyermek rendelkezik-e szokásos tartózkodási hellyel az „új” tagállamban, és ha igen, akkor ennek megszerzésére mikor került sor.

Bár a „szokásos” jelző használata arra utalhatna, hogy egy bizonyos tartózkodási időnek el kellene telni ahhoz, hogy ez „szokásosnak” legyen nevezhető, nem zárható azonban ki az sem, hogy egy gyermek már egy tagállamba történő megérkezésének napján vagy nem sokkal ezután szokásos tartózkodási helyet szerezhesen ott.

A joghatóság kérdéséről akkor határoznak, amikor a bíróságon eljárást indítanak. Ha joghatósággal rendelkező bíróságot kerestek meg, az – elvben – akkor is megtartja a joghatóságot, ha a gyermek a bírósági eljárás során más tagállamban létesít szokásos tartózkodási helyet („perpetuatio fori” elve). A gyermek szokásos tartózkodási helyében az eljárás folyamán bekövetkezett változás ennél fogva önmagában nem jelent a joghatóságban beálló változást egy folyamatban levő ügyben.

Ennek ellenére a 15. cikk – a gyermek érdekében és bizonyos feltételek mellett – az ügynek vagy az ügy egy részének az érdemi kérdésben joghatósággal rendelkező bíróságtól azon tagállam bíróságához való lehetséges áttételéről rendelkezik, amely tagállamba a gyermek költözött⁽³¹⁾.

3.2.4. Kivételek a főszabály alól

A 9., 10., 12. és 13. cikk állapítja meg a főszabály alóli kivételeket, feltüntetve mikor rendelkezhetnek joghatósággal azon tagállam bíróságai, ahol a gyermeknek nincs szokásos tartózkodási helyet.

(31) Lásd a 3.3. pontot.

3.2.4.1. A gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti joghatóság fennmaradása – 9. cikk

Amikor egy gyermek az egyik tagállamból a másikba költözik, gyakran válik szükségessé a láthatási jog vagy más kapcsolattartási szabályok felülvizsgálata annak érdekében, hogy ezeket az új körülményekhez igazítsák. A 9. cikk tartalmaz egy olyan szabályt, amelynek szakpolitikai háttere az, hogy arra ösztönözze a szülői felelősség gyakorlóit, hogy a korábban elrendelt láthatási jogok és megállapodások szükséges módosításaiban még a költözés előtt egyezzenek meg, és – ha ez lehetetlennek bizonyul – a vita rendezése érdekében a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti ország bíróságát megkeressék.

A 9. cikk semmilyen módon nem akadályoz meg senkit abban, hogy az Európai Unión belül költözködjön, de biztosítékot nyújt arra vonatkozóan, hogy annak a személynek, aki nem gyakorolhatja ugyanúgy a láthatási jogot, mint korábban, ne kelljen az új tagállam bíróságait megkeresni, hanem a költözést követő három hónapos határidőn belül kérheti a láthatási jog megfelelő módosítását annál a bíróságnál, amelyik arról határozott. Az új tagállam bíróságai ezen időszak alatt nem rendelkeznek joghatósággal a láthatási joggal kapcsolatos ügyekben.

3.2.4.2. A 9. cikk szerinti joghatóságra a következő feltételek vonatkoznak:

3.2.4.2.1. *A láthatási jogok akkor módosíthatók, ha azokat korábban határozat tartalmazta.*

A 9. cikk csak arra a helyzetre vonatkozik, ha a gyermek költözése előtt valamely tagállam bíróságai által a láthatási jogok tekintetében kiadott határozatot kívánnak módosítani. Ha a láthatási jogokat nem határozat tartalmazza, a 9. cikket nem kell alkalmazni, de a többi joghatósági szabályt igen. Így tehát a 8. cikk szerint, amint a gyermek szokásos tartózkodási helyet létesít az „új” tagállamban, ezen állam bíróságai rendelkeznek joghatósággal a láthatási joggal kapcsolatos ügyekben.

3.2.4.2.2. *Csak a gyermeknek az egyik tagállamból a másikba történő „jogszerű” költözésére alkalmazható*

Azt, hogy mi minősül „jogszerű” költözésnek, azt valamely bírósági döntés, vagy az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban alkalmazott jog (beleértve a nemzetközi magánjogi szabályait is) alapján kell eldönteni. Ilyen költözésre sor kerülhet akkor, ha a szülői felelősség gyakorlója számára megengedett, hogy a gyermekkel egy másik tagállamba költözzön a szülői felelősséget gyakorló másik fél jóváhagyása nélkül, vagy ha a másik fél megadja ezt a jóváhagyást. Ha a gyermek elköltözése jogellenes elvitel, esetleg a szülői felelősség gyakorlója egyoldalú döntésének eredménye, nem a 9. cikket, hanem a 10. cikket kell alkalmazni ⁽³²⁾. Másrészt pedig, ha a gyermek szokásos tartózkodási helyének megváltoztatása a gyermek másik tagállamba történő jogszerű költözésének eredménye, a 9. cikket

(32) Lásd a 4.2. pontot.

kell alkalmazni, amennyiben az alábbiakban meghatározott további feltételek teljesülnek.

3.2.4.2.3. Csak a gyermek elköltözését követő három hónapos időszak során alkalmazható

A három hónapos időszakot attól az időponttól kell számítani, amikor a gyermek az eredeti eljárás helye szerinti tagállamból fizikailag elköltözött az „új” tagállamba. A költözés időpontját nem szabad összekeverni azzal az időponttal, amikor a gyermek az „új” tagállamban szokásos tartózkodási helyet szerez. Ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságát a költözés időpontjától számított három hónapos időszak lejártát követően keresik meg, akkor az a 9. cikk alapján nem rendelkezik joghatósággal.

3.2.4.2.4. A gyermeknek szokásos tartózkodási helyet kellett szereznie az „új” tagállamban a három hónapos időszak során.

A 9. cikk csak akkor alkalmazható, ha a gyermek a három hónapos időszak során az „új” tagállamban szokásos tartózkodási helyet szerzett. Ha a gyermek ezen időszak során nem szerzett szokásos tartózkodási helyet, az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságai – elvben – a 8. cikk értelmében fenntartják joghatóságukat. Meg kell jegyezni, hogy ha a gyermek, miután elköltözött a „rég” tagállamból és elvesztette az ottani szokásos tartózkodási helyét, nem szerzett szokásos tartózkodási helyet az „új” tagállamban, akkor nem csak a 9. cikk nem lesz alkalmazható, de a 8. cikk szerinti joghatóság sem lesz megállapítható. Ilyen forgatókönyv esetén esetleg a 13. cikk rendelkezései alapján lehet megállapítani azon tagállam bíróságainak joghatóságát, ahol a gyermek tartózkodik.

3.2.4.2.5. A láthatási jog jogosultjának még mindig szokásos tartózkodási hellyel kell rendelkeznie az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban.

Ha a láthatási jog jogosultja már nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban, a 9. cikk nem alkalmazható, hanem az új tagállam bíróságai szereznek joghatóságot, amint a gyermek ott szokásos tartózkodási helyet szerzett.

3.2.4.2.6. A láthatási jog jogosultja nem fogadhatja el a joghatóság megváltozását.

Mivel e rendelkezés célja annak biztosítása, hogy a láthatási jog jogosultja továbbra is a saját szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bíróságát kereshesse meg a gyermeknek az „új” tagállamba történő elköltözését követő három hónapon belül, a 9. cikk nem alkalmazható, ha a láthatási jog gyakorlója kész elfogadni az „új” tagállam bíróságai által megszerzett joghatóságot.

Ezért, ha a láthatási jog jogosultja részt vesz az „új” tagállam bírósága előtt folyó eljárásban anélkül, hogy vitatná e bíróság joghatóságát, a 9. cikk nem alkalmazható, és az új tagállam bírósága a 8. cikk alapján gyakorolja a joghatóságot. Ebből következően a 9. cikk nem gátolja a láthatási jog jogosultját, hogy a láthatási joggal kapcsolatos kérdés felülvizsgálata miatt az „új” tagállam bíróságait megkeresse.

3.2.4.2.7. *Nem gátolja az új tagállam bíróságait, hogy a láthatási jogon kívüli más ügyekben döntsenek.*

A 9. cikk csak a láthatási jogról való döntéssel kapcsolatos joghatóságot szabályozza, de nem alkalmazható a szülői felelősséggel kapcsolatos más ügyekben, mint például a felügyeleti jog esetében. A 9. cikk ezért nem

gátolja abban a szülői felelősség azon gyakorlóját, aki a gyermekkel együtt egy „új” tagállamba költözött, hogy a költözést követő három hónapos időszak során a szülői felelősségre vonatkozó bármely egyéb kérdésben e tagállam bíróságait megkeresse.

3.2.4.2.8. *A gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságok joghatóságának fennmaradása (9. cikk)*

Kibocsátottak-e azon tagállam bíróságai láthatási jogra vonatkozó határozatot, amely tagállamból a gyermek elköltözött („eredeti eljárás helye szerinti tagállam”)?

▼ IGEN

NEM

A 9. cikk nem alkalmazható, hanem a 8. cikk értelmében a másik tagállam bíróságai szerzik meg a joghatóságot, amint a gyermek ott szokásos tartózkodási helyet szerez.

Jogszerűen költözött-e a gyermek az eredeti eljárás helye szerinti tagállamból a másik tagállamba („az új tagállam”)?

▼ IGEN

NEM

Ha az elvitel jogellenes, a 9. cikk nem alkalmazható. Ehelyett a gyermek jogellenes elvitelére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Szerzett-e a gyermek szokásos tartózkodási helyet az új tagállamban a három hónapos időszak alatt?

▼ IGEN

NEM

A 9. cikk nem alkalmazható. Ha a gyermek 3 hónap után még mindig az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, a 8. cikk értelmében e tagállam bíróságai fenntartják joghatóságukat.

A láthatási jog jogosultja még mindig az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban rendelkezik-e szokásos tartózkodási hellyel?

▼ IGEN

NEM

A 9. cikk nem alkalmazható.

Részt vett-e a láthatási jog jogosultja az új tagállam bíróságai előtt folyó eljárásban joghatóságuk vitatása nélkül?

▼ IGEN

NEM

A 9. cikket kell alkalmazni.

A 9. cikk nem alkalmazható.

3.2.5. Joghatóság a gyermek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekben – 10. cikk

A gyermek jogellenes elvitelével kapcsolatos ügyekben a joghatóságra különös szabály irányadó⁽³³⁾.

3.2.6. Megállapodás a joghatóságról – 12. cikk

3.2.6.1. A bíróság választására vonatkozó korlátozott lehetőség

A rendelet bizonyos különös feltételek mellett bevezeti azon tagállam bírósága szülői felelősséggel kapcsolatos bármely ügyben történő megkeresésének korlátozott lehetőségét, amelyben nincs a gyermeknek szokásos tartózkodási helye, vagy azért, mert az ügy a házasság felbontására irányuló, ott folyamatban levő eljárással kapcsolatos, vagy, mert a gyermeket szoros kötelék fűzi az adott másik tagállamhoz. Meg kell jegyezni, hogy a 12. cikk alkalmazása nem teremt joghatósági jogalapot az (1) vagy a (3) bekezdésben említett kérelem hiányában.

(33) Lásd a 4.2. pontot.

3.2.6.2. A 12. cikk két különböző esetet fed le:

1. eset:

3.2.6.2.1. A házasság felbontását tárgyaló bíróság joghatósága a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben

A 12. cikk (1) és (2) bekezdése

Ha egy tagállam bírósága előtt házasság felbontására irányuló eljárás folyik, ez a bíróság joghatósággal rendelkezik a házasság felbontásával összefüggő, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben akkor is, ha az érintett gyermek nem rendelkezik ebben a tagállamban szokásos tartózkodási hellyel. Ezt alkalmazni kell függetlenül attól, hogy a gyermek mindkét házastárs közös gyermeke-e. Ugyanez a szabály az irányadó akkor is, ha különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos kérelemmel fordultak a bírósághoz.

A házasság felbontását tárgyaló bíróság a következő feltételek teljesülése esetén rendelkezik joghatósággal:

- legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol, és
- a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói – kifejezetten vagy más egyértelmű módon – elfogadták a házasság felbontását tárgyaló bíróság joghatóságát; ezt a bíróság megkeresésének időpontjában kell a bíróságnak megállapítania, és
- e bíróság joghatósága szolgálja legjobban a gyermek érdekeit

A házasság felbontását tárgyaló bíróság joghatósága azonnal megszűnik, amint:

- a házasság felbontását engedélyező vagy elutasító határozat jogerőre emelkedik, vagy
- a házasságot felbontó határozat jogerőre emelkedésének időpontjában még folyamatban lévő, a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban hozott határozat jogerőre emelkedik, vagy
- a házasság felbontására irányuló eljárás és a szülői felelősségre vonatkozó eljárás más okból befejeződik (például, ha a házasság felbontására és a szülői felelősségre vonatkozó kérelmeket visszavonják).

Megjegyzés: A jogalkotónak nem állt szándékában különbséget tenni az angol nyelvi változatban szereplő „superior interests of the child” (a gyermek érdekeit legjobban szolgálja) [a 12. cikk (1) bekezdésének b) pontja] és „best interests of the child” [a 12. cikk (3) bekezdésének b) pontja] kifejezések között. A rendelet más nyelvi változatai mindkét bekezdésben azonos szövegezést alkalmaznak.

2. eset:

3.2.6.2.2. Egy olyan tagállam bíróságának joghatósága, amelyhez a gyermeket szoros kötelék fűzi⁽³⁴⁾

A 12. cikk (3) bekezdése)

Azok a tagállami bíróságok, amelyek előtt a 3. cikkben meghatározott joghatósági jogalapra hivatkozva a házasság felbontásától, különváltástól, vagy a házasság érvénytelenítésétől eltérő eljárást indítottak, a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben is joghatósággal rendelkeznek, még akkor is, ha a gyermek az adott tagállamban nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amennyiben a következő feltételek teljesülnek:

(34) Meg kell jegyezni, hogy az útmutató megalkotása idején a 12. cikk (3) bekezdésének értelmezéséhez kapcsolódó előzetes kérdéssel fordultak az Európai Unió Bíróságához, lásd a C-656/13. sz. ügyet (2014/C 85/19); ezt a kérelmet a Nejvyšší soud České republiky (Cseh Köztársaság) nyújtotta be 2013. december 12-én az L kontra M, R és K ügyben, a kérdés arra irányult, hogy a 12. cikk (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az a szülői felelősségre vonatkozó eljárásban akkor is megalapozza a joghatóságot, ha más kapcsolódó eljárás (vagyis „az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő eljárás”) nincs folyamatban. A 12. cikk (3) bekezdésével kapcsolatban egy másik előzetes kérdésre is sor került, ezt a Court of Appeal (England and Wales) (Civil Division) (Egyesült Királyság) nyújtotta be 2013. augusztus 2-án a C-436/13. sz., E kontra B ügyben; ebben az esetben az első feltett kérdés az volt, hogy amennyiben szülői felelősségre vonatkozó ügyekben valamely tagállami bíróság joghatóságáról a 12. cikk (3) bekezdése alapján megállapodnak, a joghatóságról való megállapodás az adott eljárásban a jogerős ítélet meghozataláig marad hatályban, vagy a jogerős ítélet meghozatalát követően is hatályban marad?

- a gyermeket szoros kötelék fűzi az adott tagállamhoz, különösen, ha a szülői felelősség gyakorlóinak egyike ott szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy a gyermek az adott állam állampolgára. E körülmények nem kizárólagosak, és a kötelék más kritériumokra is alapozható, és
- az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta e bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában (más szóval, azonos az 1. helyzetben szereplő követelménnyel);
- a joghatóság a gyermek érdekeit legjobban szolgálja (ismét csak egyenértékű a 12. cikk (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott feltétellel – lásd még a fenti 3.2.6.2.1 pont végén a megjegyzést).

3.2.6.2.3. A 12. cikk alapján fennálló joghatóság, ha a gyermek olyan harmadik államban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem részese az 1996. évi Hágai Egyezménynek – A 12. cikk (4) bekezdése

A 12. cikk (4) bekezdése meghatározza, hogy a 12. cikk szerinti joghatóságot akkor kell úgy tekinteni, hogy az „a gyermek érdekeit legjobban szolgálja”, amennyiben a gyermek egy olyan harmadik államban rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem szerződő fele a gyermekvédelemről szóló 1996. évi Hágai Egyezménynek⁽³⁵⁾, különösen, ha nincs lehetőség arra, hogy a kérdéses harmadik államban folytassák le az eljárást.

(35) Lásd a 8. fejezetet.

Így például az ilyen harmadik állam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermek esetében fennálló helyzetekre is kiterjed a fél számára bevezetett, arra vonatkozó korlátozott választási lehetőség, hogy olyan tagállam bíróságát keresse meg, amelyben a gyermek nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, de amelyhez a gyermeket ennek ellenére szoros kötelék fűzi. Amennyiben a bíróság joghatóságát a bíróság megkeresésének időpontjában valamennyi fél egyértelműen elfogadta, és ez a gyermek érdekeit a legjobban szolgálja, akkor az adott tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal.

3.2.7. A gyermek jelenléte – 13. cikk

Ha lehetetlennek bizonyul a gyermek szokásos tartózkodási helyének meghatározása, és a 12. cikk nem alkalmazható, a 13. cikk lehetővé teszi egy tagállam bírója számára, hogy a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben olyan gyermekek tekintetében határozzon, akik abban a tagállamban jelen vannak.

3.2.8. Fennmaradó joghatóság – 14. cikk

Ha a 8–13. cikk alapján egyik bíróság sem rendelkezik joghatósággal, a bíróság a joghatóságát a nemzetközi magánjogra vonatkozó saját nemzeti szabályaira alapíthatja. Az ilyen határozatokat a többi tagállamban a rendelet szabályai szerint kell elismerni és végrehajthatónak nyilvánítani.

3.3. Áttétel az ügy tárgyalására alkalmasabb bírósághoz – 15. cikk⁽³⁶⁾

3.3.1. Milyen körülmények között lehet egy ügyet áttenni a 15. cikk alapján?

A rendelet tartalmaz egy újtó szabályt, amely – kivételes esetben – lehetővé teszi, hogy a megkeresett, és az ügy érdemében joghatósággal rendelkező bíróság egy másik tagállam bíróságához tegye át az ügyet, ha ez utóbbi alkalmasabb az ügy tárgyalására. A bíróság átteheti az egész ügyet vagy annak egy meghatározott részét.

A főszabály értelmében annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, ahol a gyermeknek a bíróság megkeresésekor a szokásos tartózkodási helye van (8. cikk). Ennélfogva a joghatóság nem változik meg automatikusan abban az esetben, ha a gyermek egy másik tagállamban szerez szokásos tartózkodási helyet a bírósági eljárás alatt.

Ennek ellenére – kivételesen – lehetnek olyan körülmények, amikor nem a megkeresett bíróság („az eredetileg eljáró bíróság”) a legalkalmasabb az ügy tárgyalására. A 15. cikk ilyen körülmények esetén lehetővé teszi, hogy az eredetileg eljáró bíróság áttegye az ügyet egy másik tagállam bíróságához, feltéve, hogy ez a gyermek érdekeit a legjobban szolgálja.

(36) Lásd a fenti 34. lábjegyzetet; az ott idézett E kontra B ügyben az EUB-nak egy második kérdést is feltettek, ezúttal a 15. cikk hatályával kapcsolatban; a kérdés a következő volt: „A [...] 15. cikk [...] alapján valamely tagállami bíróság dönthet-e a joghatóság áttételéről, amennyiben nincs folyamatban a gyermekre vonatkozó eljárás”. Az útmutató írása idején az EUB még nem hozott határozatot.

Ha egy ügyet egy másik tagállam bíróságához áttették, az már nem tehető át egy harmadik bírósághoz ((13) preambulumbekzdés).

Az áttétel a következő feltételektől függ:

A gyermeket „szoros köteléknek” kell fűznie a másik tagállamhoz. A 15. cikk (3) bekezdése felsorolja azt az öt esetet, amikor a rendelet értelmében ilyen kötelék fennáll:

- ott a gyermek szokásos tartózkodási helyet szerzett azt követően, hogy az eredetileg eljáró bíróságot megkeresték; vagy
- a másik tagállam a gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye; vagy
- a gyermek állampolgársága szerinti hely; vagy
- a szülői felelősség gyakorlójának szokásos tartózkodási helye; vagy
- a gyermek vagyona e másik tagállamban található, és az ügy a gyermek védelmét szolgáló intézkedésekre vonatkozik e vagyon kezelésével, megóvásával vagy rendelkezésre bocsátásával kapcsolatban.

Ezen túlmenően mindkét bíróságnak biztosnak kell lennie abban, hogy az áttétel a gyermek érdekeit legjobban szolgálja. A bírának együtt kell működniük, hogy ezt „az ügy sajátos körülményei” alapján megítéljék. Ennek során akár közvetlenül, akár a megfelelő központi hatóságok útján is eljárhatnak.

3.3.2. Ki kezdeményezi az áttételt?

Az áttételre sor kerülhet:

- az egyik fél kérelmére, vagy
- a bíróság hivatalból indítványára, ha azt legalább az egyik fél elfogadja, vagy
- egy másik tagállam bíróságától származó megkeresés esetén, ha azt legalább az egyik fél elfogadja.

3.3.3. Milyen eljárást kell alkalmazni?

Annak a bíróságnak, amelytől az áttételt kérték, vagy amelyik az ügyet hivatalból akarja áttenni, két lehetősége van:

- **felfüggesztheti az ügyet, és felkérheti a feleket arra, hogy terjesszenek kérelmet a másik tagállam bírósága elé, vagy**
- **közvetlenül felkérheti a másik tagállam bíróságát arra, hogy vegye át az ügyet.**

Az előbbi esetben az eredetileg eljáró bíróság határidőt állapít meg, amelyen belül a feleknek a másik tagállam bíróságait meg kell keresniük. Ha a felek nem keresik meg a másik bíróságot a kitűzött határidőn belül, az ügyet nem teszik át, és az eredetileg eljáró bíróság folytatja a joghatóság gyakorlását. A rendelet nem ír elő meghatározott határidőt, de ennek eléggé rövidnek kell lennie annak biztosítására, hogy az áttétel – a gyermek és a felek hátrányára – ne eredményezzen szükségtelen késedelmet. Az a bíróság, amely az áttételre irányuló kérelmet kapta, a megkereséstől számított hat héten belül határoz arról, hogy az áttételt elfogadja-e vagy

sem. Ha nem fogadja el a joghatóságot, az eredetileg eljáró bíróság fenntartja joghatóságát az egész ügyre és azt gyakorolnia is kell.

A lényeges kérdésnek annak kell lennie, hogy – az adott ügyben – az áttétel a gyermek érdekeit a legjobban szolgálná-e. Az értékelésnek a kölcsönös bizalom elvén kell alapulnia, valamint azon a vélelmen, hogy minden tagállam bírósága elvben illetékes az ügy elbírálására. A központi hatóságok fontos szerepet játszhatnak azért, hogy a bírák számára a másik tagállamban fennálló helyzetre vonatkozóan információkat nyújtsanak.

3.3.4. Néhány gyakorlati vonatkozás

3.3.4.1. Hogyan tudja az ügyet áttenni kívánó bíró megállapítani, hogy a másik tagállam mely bírósága illetékes?

A másik tagállam illetékes bíróságának meghatározásához a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlasza használható. Az Igazságügyi Atlasz a különböző bíróságok kapcsolattartási adataival (mint például név, telefonszám, e-mail-cím stb.) együtt azonosítja a különböző tagállamok területileg illetékes bíróságait (ld. Igazságügyi Atlasz⁽³⁷⁾). A rendelet értelmében kijelölt központi hatóságok szintén segítséget nyújthatnak a bírának a másik tagállam illetékes bíróságának meghatározásában, ahogyan erre kötelezi is őket az 55. cikk c) pontja⁽³⁸⁾.

(37) http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/.

(38) Lásd a 7. fejezetet.

3.3.4.2. Hogyan kell a bírának kommunikálniuk?

A 15. cikk előírja, hogy az áttétel alkalmazásában a bíróságok közvetlenül vagy központi hatóságokon keresztül együttműködnek. Az érintett bírák számára különösen hasznos lehet az annak értékelése érdekében folytatott kommunikáció, hogy az adott ügyben az áttételre vonatkozó követelmények teljesülnek-e, és különösen, hogy az áttétel a gyermek érdekeit legjobban szolgálja-e. Ha a két bíró beszél és/vagy megért egy közös nyelvet, gond nélkül akár közvetlenül telefonon, akár e-mailben kapcsolatba kellene lépniük egymással.⁽³⁹⁾ A modern technológia más eszközei – pl. konferenciahívás – is hasznosak lehetnek. Ha nyelvi problémák adódnak, a bírák – a rendelkezésre álló források függvényében – igénybe vehetnek tolmácsot. A központi hatóságok szintén alkalmasak a bírák segítésére.

A bírák szeretnék folyamatosan tájékoztatni a feleket és ügyvédjeiket, de a bírák maguk fogják meghatározni, hogy az adott üggyel összefüggésben milyen eljárások és biztosítékok a megfelelőek.

(39) A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia vezetett el a Hágai Nemzetközi Bírói Hálózat kialakításához, amelynek egyik célja a bírák közötti közvetlen kommunikáció ösztönzése a nemzetközi családjog terén. A hágai konferencia elfogadott néhány általános iránymutatást az igazságügyi kommunikáció terén. Mindkét vonatkozásban hivatkozhatunk a hágai konferencia weblapjára – lásd <http://www.hcch.net/upload/haguenetwork.pdf> és http://www.hcch.net/upload/brochure_djc_en.pdf. Létezik még az EU-n belül a családjogi bírák hálózata, amely a polgári ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat keretein belül működik.

3.3.4.3. Ki felelős az iratok lefordításáért?

A 15. cikk nem foglalkozik a fordítás kérdésével. A bírának meg kell próbálniuk az adott ügy szükségleteinek és körülményeinek megfelelő gyakorlati megoldást találni. A megkeresett állam eljárási jogára is figyelemmel, a fordítástól el lehet tekinteni, ha az ügyet olyan bíróhoz teszik át, aki érti az ügyben használt nyelvet. Ha a fordítás szükségesnek bizonyul, annak a legszükségesebb iratokra kell korlátozódnia. A központi hatóságok nem hivatalos fordítások biztosításával is segítséget nyújthatnak⁽⁴⁰⁾.

(40) Lásd a 3.3.4.1. pontot és a 38. lábjegyzetet.

3.3.4.4. Áttétel alkalmasabb bírósághoz – 15. cikk

Ha egy tagállam („A. tagállam”) bíróságát egy, a joghatósága körébe tartozó ügyben a rendelet 8–14. cikke alapján megkeresték, az – kivételes esetben – átteheti az ügyet vagy annak egy részét egy másik tagállam („B. tagállam”) bírósághoz, ha teljesülnek a következő feltételek:

Rendelkezik a gyermek a 15. cikk (3) bekezdésében említett valamely „szoros kötelékkel” a B. tagállam tekintetében?

▼ IGEN

▶ NEM

Az ügy nem tehető át.

A. tagállam bírósághoz érkezett-e megkeresés egy féltől vagy B. tagállam egy bíróságtól, vagy az ügyet hivatalból kívánja áttenni?

▼ IGEN

▶ NEM

Az ügy nem tehető át.

Úgy ítéli-e meg az A. tagállam, hogy az áttétel a gyermek érdekeit legjobban szolgálja?

▼ IGEN

▶ NEM

Az ügy nem tehető át.

Elfogadja-e legalább az egyik fél az áttételt?

▼ IGEN

▶ NEM

Az ügy nem tehető át.

▼ IGEN

A. tagállam bíróságának két lehetősége van:

VAGY ▼

a) Felkéri B. tagállam egy bíróságát az ügy átvételére.

▼

B. tagállam bíróságának meg kell vizsgálnia, hogy az áttétel a gyermek érdekeit legjobban szolgálja-e.

▼ IGEN

B. tagállam bírósága 6 héten belül elfogadja a joghatóságot.

▼ NEM

B. tagállam bírósága megállapítja joghatósága hiányát. A. tagállam bírósága továbbra is gyakorolja joghatóságát.

▼ VAGY

b) Felfüggeszti az eljárást és felhívja a feleket arra, hogy bizonyos időn belül keressék meg B. tagállam egy bíróságát.

▼

VAGY ▼

A határidőn belül megkeresik B. tagállam bíróságát.

b) esetben, és a határidőn belül nem keresik meg B. tagállam bíróságát.

▼

The court in MS A shall A. tagállam bírósága továbbra is gyakorolja joghatóságát.

3.4. Mi történik, ha az eljárást két tagállamban is megindítják?

3.4.1. Ugyanazon gyermek vonatkozásában két különböző tagállamban indított hasonló eljárások – A 19. cikk (2) bekezdése

Megtörténhet, hogy a felek azonos jogalpból származó, ugyanarra a gyermekre vonatkozó szülői felelősséggel kapcsolatos eljárást indítanak különböző tagállamokban. Ez párhuzamos eljárásokat, és ebből következően az ugyanazon kérdésben hozott összeegyeztethetetlen határozatokat eredményezhet.

A 19. cikk (2) bekezdése azt a helyzetet szabályozza, amikor szülői felelősséggel kapcsolatos eljárásokat indítanak különböző tagállamokban:

- ugyanarra a gyermekre vonatkozóan és
- ugyanabból a jogalpból származóan.

Ebben a helyzetben a 19. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az ügyben – főszabályként – az elsőként megkeresett bíróság illetékes. A később megkeresett bíróság felfüggeszti az eljárást, és megvárja, míg a másik bíróság megállapítja, hogy rendelkezik-e joghatósággal. Ha az első bíróság megállapítja joghatóságát, a másik bíróságnak meg kell állapítania joghatósága hiányát. A második bíróság csak akkor folytathatja az eljárást, ha az első bíróság arra a következtetésre jut, hogy nem rendelkezik joghatósággal, vagy ha az első bíróság úgy határoz, hogy az ügyet a 15. cikk szerint átteszi és a második bíróság elfogadja az áttételt.

3.4.2. Ugyanazon gyermek vonatkozásában két különböző tagállamban indított különböző típusú eljárások – A 19. cikk (2) bekezdése és a 20. cikk

Ahhoz, hogy a 19. cikk (2) bekezdésében foglalt mechanizmus hatályosuljon, mindkét tagállam eljárásainak a felmerült szülői felelősség kérdése érdemét érintő eljárásoknak kell lenniük. Ha azonban az első tagállamban indított eljárások a 20. cikkben meghatározott ideiglenes és védelmi intézkedésekre irányulnak, akkor a 19. cikk (2) bekezdésében meghatározott szabály nem vonatkozik az ezt követően egy másik tagállamban indított bármely olyan eljárásra, amely ugyanazon gyermek vonatkozásában a szülői felelősség érdemével foglalkozik. Ennek az az oka, hogy mivel az ideiglenes intézkedések nem hajthatók végre a másik tagállamban, nem áll fenn a határozatok közötti kollízió lehetősége.

Példa: a következő helyzet eredményeként két ügy került az Európai Unió Bírósága elé:

Két gyermek született A. tagállamban; az apa ennek a tagállamnak az állampolgára volt, míg az anya B. tagállamé. Röviddel a gyermekek születése után a szülők kapcsolata megromlott és az anya jelezte, hogy szeretne visszatérni B. tagállamba a gyermekekkel. Megállapodást kötöttek, amely szerint az anya mindkét gyermeket elviheti B. tagállamba; az egyik gyermek – a fiú – utazásra kész volt, a másik – a leány – kórházban kellett, hogy maradjon, súlyos betegsége miatt; így az anya a fiával együtt elutazott B. tagállamba.

Az apa azonban úgy gondolta, hogy mivel az illetékes hatóságok nem hagyták jóvá a megállapodást, az már őt nem kötelezi, és A. tagállam

bírósága előtt eljárást indított ideiglenes intézkedést kérve arra nézve, hogy mindkét gyermekét ideiglenesen az ő felügyeletére bízzák; e kérését a bíróság teljesítette. Az anya később egy B. tagállambeli bíróság előtt külön eljárásban kérte, hogy a fia feletti felügyeletet ő gyakorolhassa.

Ezt követően az apa a rendelet alapján kérte, hogy B. tagállamban hajtsák végre az ideiglenes felügyelet tárgyában az ő javára A. tagállam bírósága által hozott végzést. B. tagállam bírósága az ügyet az EUB elé utalta azt kérdezve, hogy a 21. cikkben és az azt követő cikkeken foglalt rendelkezések, amelyek a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szólnak, vonatkoznak-e a 20. cikk szerinti ideiglenes intézkedések elismerésére is a gyermekek feletti felügyeleti jog terén. Az EUB ebben az ügyben úgy ítélte meg, hogy a rendelet 21. cikke alapján nem lehet végrehajtani az apa számára kedvező határozatot, amennyiben az a rendelet 20. cikkének hatálya alá eső felügyeleti jogra vonatkozó ideiglenes intézkedést tartalmaz⁽⁴¹⁾.

Az anya által B. tagállamban indított másik eljárásban, amelyben a fia feletti felügyeleti joga megállapítását kérte, az ottani bíróság igyekezett felvenni a kapcsolatot az A. tagállam bíróságával annak megállapítása érdekében, hogy az pontosan milyen jellegű eljárást folytatott le, különös tekintettel az általa hozott végzésre. Különböző okok következtében a bíróságok az A. tagállambeli kapcsolattartó bíró közbenjárása ellenére sem tudtak egymással kommunikálni, és a szülők közötti megegyezés hiányában a B. tagállam bírósága úgy vélte, hogy nem tud továbblépni

az ügyben anélkül, hogy előzetesen ne utalja azt EUB-hoz⁽⁴²⁾. Az ebben a második ügyben felvetett kérdéseket az EUB a fent említett első ügyben hozott döntésének figyelembe vételével, annak fényében vizsgálta.

Az első feltett kérdés arra vonatkozott, hogy a 19. cikk (2) bekezdésének a lis pendens-re és a kapcsolódó eljárásokra vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell-e akkor, ha a bíróságot – jelen esetben A. tagállamban – csak a rendelet 20. cikke szerinti ideiglenes intézkedésre vonatkozó végzés kiadása érdekében keresik meg – mint ahogyan ez nyilvánvalóan történt –, és ha egy másik tagállam – jelen esetben B. tagállam – bíróságot, amely a rendelet értelmében az ügy érdemében joghatósággal rendelkezik ezt követően megkeresi a másik fél ugyanazon tárgyban, hogy az ügy érdemében a szülői felelősség terén hozzon határozatot – akár ideiglenest, akár véglegeset. Erre a kérdésre az EUB úgy felelt, hogy a 19. cikk (2) bekezdésének rendelkezései ilyen körülmények között nem alkalmazhatók.

Az EUB-t arról is megkérdezték, hogy a másodikként megkeresett bíróságnak mennyi ideig kell várnia, mielőtt határozatot hozna abban a kérdésben, hogy az elsőként megkeresett bíróság rendelkezik-e joghatósággal a felmerült ügy érdemében. A Bíróság rámutatott, hogy amennyiben – amint az ebben az ügyben is történt – a később megkeresett (B. tagállambeli) bíróságnak a perfüggőségre hivatkozó félnél, az elsőként megkeresett bíróságnál és a központi hatóságnál történő tájékozódásra irányuló erőfeszítései ellenére a később megkeresett bíróság nem rendelkezik semmi olyan információval, amely alapján meghatározható lenne az A. tagállambeli bíróságnál előterjesztett kereset tárgya és jogalapja, továbbá amely

(41) Lásd az EUB által a C-256/09 sz., *Bianca Purruker kontra Guillermo Valles Perez* ügyben 2010. július 15-én hozott („Purruker I.”) ítéletet (EBHT 2010., I-7353. o.).

(42) Lásd az EUB által a C-296/10 sz., *Bianca Purruker kontra Guillermo Valles Perez* ügyben 2010. november 9-én hozott („Purruker II.”) ítéletet (EBHT 2010., I-11163. o.).

bizonyítaná többek között e másik bíróság rendelet szerinti joghatóságát, és amennyiben sajátos körülmények miatt a gyermek érdeke a B. tagállambeli bíróság tagállamtól eltérő más tagállamokban elismerhető határozat meghozatalát követeli meg, ez utóbbi bíróság a feltett kérdéseire történő válaszok beérkezése vonatkozó ésszerű várakozási idő elteltét követően köteles folytatni az eljárást az elé terjesztett kérelem tárgyában. Ezen ésszerű várakozási idő tartamát a gyermeknek a szóban forgó eljárás sajátos körülményei között fennálló alapvető érdekeire tekintettel kell meghatározni.

Hogyan ismerhető el és hajtható végre egy határozat egy másik tagállamban?

3.5. Elismerés és végrehajtás – Általános tudnivalók

3.5.1. Elismerési és végrehajtási eljárás – 21. és 23–39. cikk

Bármelyik érdekelt fél kérheti, hogy a szülői felelősségre vonatkozóan egy tagállam bírósága által hozott határozatot egy másik tagállamban ismerjék el vagy éppen ne ismerjék el, illetve nyilvánítsák végrehajthatónak (végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás, „exequatur”). A 20. cikk hatálya alá tartozó ideiglenes intézkedéseket elrendelő határozat nem minősül a rendelet alapján végrehajthatónak azon a tagállamon kívül, ahol azt elrendelték⁽⁴³⁾.

(43) Lásd a fenti 3.4.2. pontot és a 41. lábjegyzetben idézett Purucker I.-ügyet.

A kérelmet azon tagállam illetékes bíróságához kell benyújtani, amely tagállamban az elismerést és a végrehajtást kérik. A tagállamok által e célból kijelölt bíróságokat az 1. lista sorolja fel⁽⁴⁴⁾. Az illetékes bíróság késedelem nélkül végrehajthatónak nyilvánítja a határozatot ebben a tagállamban.

Sem az a személy, akivel szemben a végrehajtást kérték, sem a gyermek nem jogosult észrevételeket benyújtani a bírósághoz ebben a szakaszban. Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatában megerősítést nyert, hogy az a személy, aki ellen a határozatot hozták, nem kérelmezhet a 31. cikk alapján olyan nyilatkozatot, amely szerint a határozat nem ismerhető el és nem hajtható végre.⁽⁴⁵⁾

E szakaszban mindkét fél fellebbezhet a döntés ellen és benyújthatja észrevételeit. Ha a kérelmező fél jogorvoslatot nyújt be, azt a felet, akivel szemben a végrehajtást kérik, megidézik a jogorvoslat tárgyában eljáró bíróság elé.

3.5.2. A szülői felelősséggel kapcsolatos határozat elismerése vagy végrehajtása elutasításának alapjai – 23. cikk

A bíróság csak akkor tagadhatja meg a határozat végrehajthatóvá nyilvánítását, ha:

(44) HL C 85., 2013.3.23., 6. o.

(45) Lásd a C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügyben 2008. július 11-én hozott ítéletet (EBHT 2008., I-5271. o.).

- ez nyilvánvalóan ellentétes azon tagállam közrendjével, ahol az elismerést kéri;
- a határozatot megelőző eljárásban nem adtak lehetőséget a gyermek meghallgatására, a sürgős eseteket kivéve;
- a határozatot az alperes távollétében hozták, amennyiben nem kézbesítették számára az eljárást megindító iratot megfelelő időben és olyan módon, hogy védelméről gondoskodhasson, kivéve, ha megállapítást nyer, hogy egyértelműen elfogadta a határozatot;
- azon személy kérelmére, aki azt állítja, hogy a határozat sérti a szülői felelősségét, ha azt úgy hozták meg, hogy e személy meghallgatására nem adtak lehetőséget;
- a határozat – a 23. cikk e) és f) pontjában foglalt feltételek esetén – összeegyeztethetetlen egy későbbi határozattal;
- az ügy a gyermek másik tagállamban történő elhelyezésére vonatkozik, és nem tartják be az 56. cikkben meghatározott eljárást.

3.5.3. Egy határozat végrehajthatóvá nyilvánításáról szóló határozat elleni fellebbezés – 33. cikk

A felek jogorvoslatot nyújthatnak be a határozat ellen. A jogorvoslati kérelmet a tagállamok által erre a célra kijelölt bíróságokhoz kell benyújtani, amelyeket a 2. lista sorolja fel⁽⁴⁶⁾. BE szakaszban mindkét fél benyújthatja észrevételeit a bírósághoz.

(46) HL C 85., 2013.3.23., 6. o.

3.5.4. Jogi és egyéb segítségnyújtás – 50. cikk és az 55. cikk b) pontja

A végrehajthatóvá nyilvánítás (exequatur) kérelmezésekor az a személy, aki az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban jogi segítségnyújtásban részesült, jogosult a jogi segítségnyújtásra. E személyt segíthetik a központi hatóságok is, amelyeknek az a feladata, hogy a szülői felelősség azon gyakorlóit tájékoztassák és segítsék, akik a szülői felelősségre vonatkozó határozat elismerését és végrehajtását kéri egy másik tagállamban.

3.5.5. Közokiratok és egyezségek elismerése és végrehajthatóvá nyilvánítása – 46. cikk

A 3.1.3.2. és 3.1.3.3. pontban kifejtettek szerint, az elismerési és végrehajtási eljárást a származási helyük szerinti tagállamban végrehajtható közokiratokra és egyezségekre is alkalmazni kell. Így ezek a másik tagállamokban a határozatokkal azonos feltételek mellett lesznek elismertek és végrehajthatók.

3.5.6. Nincs szükség az okiratok hitelesítésére – 52. cikk

Amennyiben a rendelet alapján kéri a szülői felelősséggel kapcsolatos végzés elismerését, végrehajthatóvá nyilvánítását vagy végrehajtását, nincs szükség az e célból előírt bármely dokumentum hitelesítettetésére. Tehát például egy felügyeleti joggal kapcsolatos határozat vagy az ilyen határozat végrehajthatóságára vonatkozó igazolás esetén nincs szükség semmiféle formális hitelesítésre a más tagállamban való elismerés vagy végrehajtás kapcsán.

3.5.7. Az általános elismerési és végrehajtási eljárás alóli kivételek – 40. cikk

3.5.7.1. Láthatási (kapcsolattartási) joggal kapcsolatos végzések és a gyermek visszavitele a 11. cikk (6)–(8) bekezdése alapján – 41. és 42. cikk2

A fent írt eljárást általánosan a szülői felelősségre vonatkozó határozatokra – így például a felügyeleti joggal kapcsolatos ügyekben – kell alkalmazni. Van azonban két kivétel, amikor a rendelet eltekint ezen eljárástól, és a határozatot a többi tagállamban minden külön eljárás nélkül el kell ismerni, és végre kell hajtani. A kivételek a láthatási joggal (lásd a 3.6.3. pontot) és a gyermek jogellenes elvitelét vagy visszatartását követő visszavitelével (lásd a 4.4.7. pontot) kapcsolatosak. E helyzetek mindegyikében úgy rendelkezik a rendelet, hogy nincs szükség a végrehajthatóvá nyilvánításra, és az elismerés megtagadásával kapcsolatos rendelkezések, valamint a 23. cikkben meghatározott jogalapok nem alkalmazhatók. Ehelyett olyan eljárást kell alkalmazni, amelyben az eredetileg eljáró bíróság igazolást bocsát ki és ez, az igazolás tárgyát képező határozat másolatával együtt elegendő a végzés közvetlen végrehajtásához. Ezekkel az igazolásokkal kapcsolatban lásd a vonatkozó 3.6.3. és ezt követő pontokat a láthatási (kapcsolattartási) jogok, továbbá a 4.4.7. és ezt követő pontokat a gyermek visszavitele vonatkozásában.

3.5.7.2. A gyermek visszavitelét elrendelő végzés végrehajtására vonatkozó igazolás – 42. cikk és IV. melléklet

A gyermek jogellenes elvitelét követő visszavitelét elrendelő végzés végrehajtása érdekében kibocsátandó igazolásnak, amelyet a 11. cikk (8) bekezdése szerint kibocsátott határozat ír elő, a következő információkat kell tartalmaznia:

- a) a gyermek lehetőséget kapott a meghallgatásra, kivéve, ha a meghallgatást nem tartották célszerűnek a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt;

Megjegyzés: Ez a rendelkezés azt jelenti, hogy az igazolást kibocsátó és a határozatot meghozó bíróság köteles a gyermek meghallgatására, kivéve, ha ezt nem tartja célszerűnek, mely döntése során figyelembe kell vennie a gyermek életkorára és érettségi szintjére vonatkozó információkat; ha e feltétel nem teljesül, a bíróság nem bocsáthatja ki az igazolást;

- b) valamennyi fél lehetőséget kapott a meghallgatásra; és
- c) a bíróság a határozata meghozatalakor figyelembe vette a gyermek visszavitelét az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján elutasító másik tagállami bíróság végzésének indoklását és az azt megalapozó bizonyítékokat.

Ezen túl, ha a bíróság védelmi intézkedéseket rendel el a gyermekkel kapcsolatban azt követően, hogy visszaviszik a szokásos tartózkodási helye

szerinti államba, ezeket az intézkedéseket fel kell tüntetni az igazolásban; ezt az igazolás 14. pontjában lehet megtenni.

A bírónak hivatalból kell kibocsátania az igazolást.

3.5.7.3. A végrehajtáshoz szükséges okiratok – 45. cikk

A végrehajtást kérő fél köteles bemutatni a határozat másolatát és a 41. vagy 42. cikk alapján, a határozat nyelvével megegyező nyelven kibocsátott igazolást. Ha a másik tagállamban kérik a végrehajtást, akkor az igazolás vonatkozó részét le kell fordítani az adott tagállam egy hivatalos nyelvére. A láthatással kapcsolatban az igazolás 12. pontjában részletezendő egyedi láthatási szabályokat kell lefordítani. A gyermek visszavitele tekintetében az igazolás 14. pontjában részletezendő, a gyermek visszavitelének biztosítása érdekében elrendelt intézkedések végrehajtására vonatkozó szabályokat kell lefordítani.

3.6. A láthatási (kapcsolattartási) jogokra vonatkozó szabályok – elismerés és végrehajtás – 40. és 41. cikk

3.6.1. A láthatási (kapcsolattartási) jogok rendelet szerinti közvetlen elismerése és végrehajtása – 40. és 41.

A rendelet egyik legfőbb szakpolitikai célkitűzése annak biztosítása, hogy a gyermek a gyermekkor alatt fenn tudja tartani a kapcsolatot a szülői felelősség minden gyakorlójával a különválás után is, még ha azok különböző tagállamokban élnek is⁽⁴⁷⁾. A rendelet annak biztosításával könnyíti meg a határokon átnyúló láthatási jog gyakorlását, hogy az egyik tagállamban a láthatási jogra vonatkozóan meghozott határozat egy másik tagállamban közvetlenül elismerhető és végrehajtható, feltéve, hogy azt a határozatot hozó bíróság által kiadott igazolás kíséri⁽⁴⁸⁾. Ez nem gátolja meg a szülői felelősség gyakorlóját abban, hogy – amennyiben kívánja – a végrehajthatóvá nyilvánítást (exequatur) a rendelet vonatkozó részei szerint (lásd a 40. cikk (2) bekezdését és a 3.5. pontot) kérelmezve kérje a láthatásra vonatkozó határozat elismerését és végrehajtását.

(47) Így módon a rendelet kifejezésre juttatja a gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény 9. és 10. cikkében foglalt alapelvet. Az egyezmény a 18 éves kor alatti gyermekekre vonatkozik, lásd még az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkének (3) bekezdését (2010/C 83/02) EN 2010.3.30. HL C 83., 389. o.

(48) Lásd a 3.6.7. pontot.

3.6.2. Milyen láthatási jogra vonatkozik? – A 2. cikk 10. pontja)

„Láthatási jog”: különösen a gyermek korlátozott időre való elvitelének joga a szokásos tartózkodási helyétől eltérő helyre.

A láthatási jogra vonatkozó szabályokat bármilyen láthatási jogra alkalmazni kell, függetlenül annak jogosultjától. A nemzeti jog szerint láthatási joggal azt a szülőt – vagy más családtagokat, például nagyszülőket vagy harmadik személyeket – lehet felruházni, akinél a gyermek nem tartózkodik állandóan.

A „láthatási jog” magában foglalhatja a gyermek és a másik személy közötti kapcsolattartás bármely formáját, így például a telefonon, skype-on, interneten vagy e-mailben való kapcsolattartást is.

Az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó szabályokat csak a láthatási jogot biztosító határozatokra kell alkalmazni. Ezzel ellentétben a láthatási jogra irányuló kérelmet elutasító határozatok elismerésére az elismerésre vonatkozó általános szabályok az irányadók.

3.6.3. Melyek az igazolás kibocsátásának feltételei? – 40. és 41. cikk, valamint a III. melléklet

A láthatási jogra vonatkozó határozatot egy másik tagállamban közvetlenül elismerik és végrehajtják, feltéve, hogy azt a határozatot meghozó, eredetileg eljáró bíróság által kibocsátott igazolás kíséri. Az igazolás rendeltetése annak biztosítása, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban folytatott eljárás során betartottak bizonyos eljárási garanciákat.

Az eredetileg eljáró bíróság akkor bocsátja ki az igazolást, amikor megbizonyosodott arról, hogy betartották a következő eljárási garanciákat:

- valamennyi fél lehetőséget kapott a meghallgatásra;
- a gyermek lehetőséget kapott a meghallgatásra, kivéve, ha a meghallgatást nem tartották célszerűnek a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt;
- amennyiben a határozatot az alperes távollétében hozták meg, a meg nem jelent személy részére kézbesítették az eljárást megindító iratot, megfelelő időben és oly módon, hogy az említett személy gondoskodni tudjon saját védelméről, vagy az említett személy részére kézbesítették az iratot, ám nem ezeknek a feltételeknek megfelelően, azonban megállapítást nyer, hogy ez a személy egyértelműen elfogadta a határozatot.

Bár a rendelet erre nem tér ki, a bírák helyes gyakorlatként tekinthetnek arra, hogy amennyiben úgy döntenek, hogy a gyermek

meghallgatását az életkorára vagy az érettségének szintjére való tekintettel mellőzik, akkor a határozatban feltűntetik, hogy milyen lépéseket tettek a gyermek életkorának vagy az érettsége szintjének a megállapítására és ennek alapján miért nem biztosítottak lehetőséget a gyermek meghallgatására.

Ha nem tartották be az eljárási garanciákat, a határozatot nem fogják közvetlenül elismerni és végrehajthatóvá nyilvánítani a többi tagállamban, hanem a feleknek ebből a célból kérniük kell a végrehajthatóvá nyilvánítást (exequatur) (lásd a 3.5. fejezetet).

3.6.4. Az igazolás – A 41. cikk (2) bekezdése

Az eredetileg eljáró bíróság a III. mellékletben szereplő formanyomtatvány felhasználásával a határozat nyelvén bocsátja ki az igazolást. Az igazolás nem csak azt tünteti fel, hogy a fent említett eljárási garanciákat betartották, hanem a határozat végrehajtását elősegíteni hivatott gyakorlati jellegű információkat is tartalmaz. Ezek közé tartozhat például a szülői felelősség gyakorlóinak, valamint az érintett gyermekeknek a neve és címe, a láthatási jog gyakorlására vonatkozó bármely gyakorlati szabály, a láthatási jog gyakorlóját vagy a másik szülőt terhelő bármilyen egyedi kötelezettség, és a láthatási jog gyakorlásához kapcsolódó bármilyen korlátozás. A láthatási jogra vonatkozó igazolásban említett minden kötelezettség a szabályok értelmében elviekben közvetlenül végrehajtható.

3.6.5. Az eredetileg eljáró bíróság mikor bocsátja ki az igazolást? – A 41. cikk (1) és (3) bekezdése

Ez attól függ, hogy a határozat meghozatalának időpontjában valószínűsíthető-e, hogy a láthatási jogot határokon átnyúló helyzetben fogják gyakorolni.

3.6.5.1. A láthatási jog határokon átnyúló helyzetet eredményez

Ha a határozat meghozatalának időpontjában a láthatási jog határokon átnyúló helyzetre vonatkozik, például, ha az érintett gyermek egyik szülője egy másik tagállamban rendelkezik tartózkodási hellyel, vagy oda kíván költözni, a bíró hivatalból (ex officio) bocsátja ki az igazolást akkor, amikor a határozat – hacsak ideiglenesen is – végrehajthatóvá válik.

Sok tagállam nemzeti joga előírja, hogy a szülői felelősségre vonatkozó határozatok – jogorvoslatra tekintet nélkül – „végrehajthatók”. Ha a nemzeti jog nem teszi lehetővé, hogy a határozat jogorvoslat esetén végrehajtható legyen, a rendelet az eredetileg eljáró bíróságot felruházza a végrehajthatóvá nyilvánítás jogával. A cél annak megakadályozása, hogy az időhúzásra irányuló jogorvoslati kérelmek jogosulatlanul késleltessék a határozat végrehajtását.

3.6.5.2. A láthatási jog nem eredményez határokon átnyúló helyzetet

Ha a határozat meghozatalának időpontjában semmi nem utal arra, hogy a láthatási jogot a nemzeti határokon átnyúlóan fogják gyakorolni, a bíró nem köteles igazolást kibocsátani. Ugyanakkor, ha az eset körülményei azt jelzik, hogy esély van vagy lehet arra, hogy a láthatási jog határokon átnyúló jellegűvé válik, a bírák helyesnek tarthatják az igazolásnak a határozat meghozatalakor történő kibocsátását. Ez történhet például akkor, ha az érintett bíróság egy másik tagállam határához közel helyezkedik el, vagy ha a szülői felelősség gyakorlói különböző állampolgárságúak.

Ha a helyzet ezt követően válik határokon átnyúló vonatkozásúvá – pl. mert a szülői felelősség valamely gyakorlója másik tagállamba költözik –, bármelyik fél kérheti az eredetileg eljáró, határozatot hozó bíróságot, hogy bocsássa ki az igazolást.

3.6.6. Lehet-e jogorvoslattal élni az igazolás ellen? – 43. cikk és (24) preambulumbekkezdés

Nem, nem lehetséges az igazolás kibocsátása ellen jogorvoslattal élni. Ha az eredetileg eljáró bíróság az igazolás kitöltésekor hibát vétett, és az igazolás nem tükrözi helyesen a határozatot, az eredetileg eljáró bíróságtól az igazolás helyesbítése kérhető. Ez esetben az eredeti eljárás helye szerinti tagállam nemzeti jogát kell alkalmazni.

3.6.7. Melyek az igazolás joghatásai? – A 41. cikk (1) bekezdése és a 45. cikk

A láthatási jogra vonatkozó, igazolással kísért határozatot közvetlenül elismerik és végrehajtják a többi tagállamban anélkül, hogy szükség lenne a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás lefolytatására.

Az a tény, hogy a láthatási jogra vonatkozó határozatot igazolás kíséri, azt eredményezi, hogy a láthatási jog gyakorlója kérheti, hogy a határozatot egy másik tagállamban minden közbelső eljárás (végrehajthatóvá nyilvánítás, „exequatur”) nélkül ismerjék el, és hajtsák végre. Továbbá a másik fél nem tiltakozhat a határozat elismerése ellen. Ebből következően nincs szükség a végrehajthatóvá nyilvánítás kérelmezésére a láthatási jogra vonatkozó határozat esetén, és nincs lehetőség fellépni a határozat elismerésével szemben a 23. cikkben felsorolt el nem ismerési jogalapok alapján. A határozatról az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságának kell igazolást kiállítania, feltéve hogy betartottak bizonyos eljárási garanciákat. Annak a félnek, amelyik egy másik tagállamban a láthatási jog végrehajtását kívánja kérni, be kell mutatnia a határozat másolatát és az igazolást. Az igazolást – a láthatási jog gyakorlására

vonatkozó gyakorlati szabályokkal kapcsolatos 12. pont kivételével – nem szükséges lefordítani.

3.6.8. A végrehajtás helye szerinti tagállam határozatával egyenértékűnek tekintendő határozat – 44. és 47. cikk

Az igazolás biztosítja, hogy a határozatot a másik tagállamban az elismerés és a végrehajtás céljából az e tagállamban hozott határozattal egyenértékűként kezeljék.

Az a tény, hogy a határozatot egy másik tagállamban közvetlenül elismerik és végrehajtják, azt jelenti, hogy a határozatot „nemzeti” határozatként kell kezelni, és azt ugyanazon feltételek szerint kell elismerni és végrehajtani, mint az abban a tagállamban hozott határozatot. Ha egy fél nem tartja be önként a láthatási jogra vonatkozó határozatot, a másik fél a végrehajtás helye szerint tagállam hatóságait közvetlenül kérheti, hogy hajtsák végre a határozatot. A végrehajtási eljárásra nem a rendelet, hanem a nemzeti jog az irányadó (lásd az 5. fejezetet).

3.6.9. A végrehajtás helye szerinti tagállam bíróságainak a láthatási jog gyakorlásával kapcsolatos gyakorlati intézkedések megállapítására irányuló hatásköre – 48. cikk

A végrehajtást megnehezítheti vagy akár lehetetlenné is teheti az, ha a határozat nem, vagy nem elégséges mértékben tartalmaz a láthatási jog gyakorlásának megszervezésére vonatkozó szabályokkal kapcsolatos információkat. Annak biztosítása érdekében, hogy a láthatási jog ilyen

esetekben is végrehajtható legyen, a rendelet a végrehajtás helye szerint tagállam bíróságait felruhazza azzal a hatáskörrel, hogy – a határozat érdemi elemeinek betartása mellett – megállapítsák a láthatási jog gyakorlásának megszervezéséhez szükséges gyakorlati intézkedéseket.

A 48. cikk a végrehajtó bíróságot nem ruhazza fel az ügy érdemére vonatkozó joghatósággal. Ezért az e rendelkezés értelmében elrendelt gyakorlati intézkedéseket csak addig lehet alkalmazni, amíg az ügy érdemében joghatósággal rendelkező tagállam bírósága nem hozza meg határozatát.

4. A gyermek jogellenes külföldre vitelére vonatkozó szabályok az Európai Unióban

4.1. Általános bevezetés – 10., 11., 40., 42., 55. és 62. cikk

4.1.1. Az 1980. évi Hágai Egyezményhez fűződő kapcsolatok – 60. és 62. cikk, valamint a (17) preambulumbekzdés

A gyermekek jogellenes elvitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló, 1980. október 25-i Hágai Egyezményt („az 1980. évi Hágai Egyezmény”) az Európai Unió valamennyi tagállama megerősítette, és azt továbbra is alkalmazni kell a tagállamok közötti, a gyermekek elvitelével kapcsolatos esetekben. Ugyanakkor az 1980. évi Hágai Egyezményt kiegészíti a rendelet néhány rendelkezése, amelyek ilyen esetekben játszanak szerepet. Így, ami az 1980. évi Hágai Egyezmény működését illeti a tagállamok közötti kapcsolatokban, a rendelet szabályai a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben elsőbbséget élveznek az egyezmény szabályaival szemben.

4.1.2. A szülő visszatartása a gyermek jogellenes elvitelétől

Az 1980. évi Hágai Egyezmény és a rendelet közös célja a szülő visszatartása a gyermek tagállamok közötti jogellenes elvitelétől. Ha azonban erre mégis sor kerülne, mind az egyezmény, mind pedig a rendelet a gyermek azonnali visszavitelének biztosítását célozza annak saját származási tagállamába⁽⁴⁹⁾. Az egyezmény és a rendelet alkalmazásában a gyermek jogellenes elvitele mind a jogellenes elvitt,

mind a jogellenes visszatartást jelenti⁽⁵⁰⁾. Az alábbiak mindkét helyzetet tartalmazó esetekre vonatkoznak.

4.1.3. A rendelet működésének általános leírása a gyermek jogellenes elvitele vonatkozásában

Amennyiben a gyermeket egy tagállamból („az eredeti eljárás helye szerinti tagállam”) jogellenesen egy másik tagállamba („a megkeresett tagállam”) vitték, a rendelet biztosítja, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságai a jogellenes elvitel ellenére a felügyelet kérdésében való döntés tekintetében megtartsák joghatóságukat. Amikor a megkeresett tagállam bíróságához a gyermek visszavitelére vonatkozó kérelmet nyújtanak be, e bíróság a rendelettel kiegészítve alkalmazza az 1980. évi Hágai Egyezményt. Ha a megkeresett tagállam bírósága úgy határoz, hogy nem rendeli el a gyermek visszavitelét az egyezmény 13. cikke alapján, határozatának másolatát azonnal továbbítja az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bíróságának („eredetileg eljáró bíróság”), amely bíróság bármelyik fél kérelmére megvizsgálhatja a felügyelet kérdését, ha addig még nem fordultak hozzá ezzel a kérdéssel. Ha az eredetileg eljáró bíróság a gyermek visszavitelét elrendelő határozatot hoz, e határozatot a megkeresett tagállamban közvetlenül elismerik, és végrehajthatóvá nyilvánítás (exequatur) szükségessége nélkül végrehajttják (lásd a 4.4.7. pontot és a 4.4.9. pontban szereplő ábrát).

(49) Lásd a rendelet (17) preambulumbekzdését, valamint többek között az 1980. évi Hágai Egyezmény 1. cikkének a) pontját és 12. cikkét.

(50) Lásd a rendelet 2. cikkének 9. és 11. pontját, valamint az egyezmény 3., 4. és 5. cikkét.

4.1.4.A gyermek jogellenes elvitelére vonatkozó szabályok főbb elvei

1. A gyermek jogellenes elvitelét vagy visszatartását követően a joghatóság főszabályként az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságánál marad (lásd a 4.2.2. pontban szereplő ábrát).
2. A megkeresett tagállam bíróságai biztosítják a gyermek azonnali visszavitelét (lásd az ábrát a 4.3.6. pontban).
3. Ha a megkeresett tagállam bírósága úgy határoz, hogy a gyermeket nem kell visszavinni az egyezmény 13. cikkében meghatározott bármely jogalap alapján, határozatának másolatát továbbítani kell az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bíróságának, amely értesíti a feleket. A két bíróság együttműködik (lásd az ábrát a 4.4.9. pontban).
4. Ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága úgy határoz, hogy a gyermeket vissza kell vinni, e határozat tekintetében nincs végrehajthatóvá nyilvánítás (exequatur), és az közvetlenül végrehajtható a megkeresett tagállamban (lásd az ábrát a 4.4.9. pontban).⁽⁵¹⁾
5. Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam és a megkeresett tagállam központi hatóságai együttműködnek egymással, és segítséget nyújtanak a bíróságoknak feladataik ellátásában⁽⁵²⁾.

(51) A C-211/10. PPU. sz., Povse kontra Alpago ügyben 2010. július 1-jén hozott ítéletben (EBHT 2010., I – 6673. o.) az Európai Unió Bírósága világossá tette többek között, hogy egy, a 11. cikk (8) bekezdése szerinti, a gyermek visszavitele tekintetében hozott végzés végrehajthatósága nem szükségképpen jár együtt azzal, hogy az eredetileg eljáró bíróság előtti eljárásban a gyermek feletti felügyeletre vonatkozóan is határozatot kellett hozni, lásd az 5. és az azt követő pontokat.

(52) Lásd a rendelet 55. cikkét és az Egyezmény 7. cikkét.

4.1.5. Az igazságszolgáltatás szerepének fontossága

Általános észrevételként helyénvaló emlékeztetni arra, hogy a gyermek jogellenes elvitelét szabályozó különböző nemzetközi jogi aktusok alkalmazása esetén felmerülő kérdések összetettsége és jellege erre szakosodott vagy megfelelően képzett bírakat igényel. Noha a bíróságok szervezete a rendelet hatályán kívül esik, az 1980. évi Hágai Egyezmény hatálya alá tartozó esetek elbírálására vonatkozó hatáskört korlátozott számú bíróságoknál vagy bíráknál összpontosító tagállamok tapasztalatai pozitívak, és a minőség és hatékonyság növekedését mutatják.

Az elmúlt években fokozódott a családjogi bírák közötti nemzetközi együttműködés. Ma már egyre szélesebb azon bírák hálózata, akik képesek elősegíteni az egyezmény és a rendelet működésének optimalizálását a gyermekek jogellenes elvitele és a gyermekekkel kapcsolatos más kérdések terén. Számos országban kapcsolattartó bírakat neveztek ki, akik képesek az igazságügyi kommunikáció segítésére, továbbá tanácsot és támogatást nyújtanak kollégáik számára saját államukban és más államokban az ilyen esetekkel kapcsolatban felmerülő kérdésekben⁽⁵³⁾.

(53) Lásd http://www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=21 a Hágai Nemzetközi Bírói Hálózat részleteivel kapcsolatban; lásd még a fenti 39. lábjegyzetet; a Családjogi Bírák Európai Hálózata az Európai Igazságügyi Hálózat keretein belül működik.

4.2. Joghatósági kérdések a gyermek jogellenes elvitele esetén

4.2.1. A joghatóság jogellenes elvitel utáni megváltoztatásának megelőzése – 10. cikk

4.2.1.1. A joghatóság az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságánál marad

TA 10. cikk – azzal a céllal, hogy a szülőket visszatartsa a gyermek tagállamok közötti jogellenes elvitelétől – biztosítja, hogy azon tagállam bíróságai, amelyben a jogellenes elvitelt vagy visszatartást megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett („az eredeti eljárás helye szerinti tagállam”), a jogellenes elvitel után is megtartják joghatóságukat az ügy érdemében való döntésre. A joghatóság az új tagállam („a megkeresett tagállam”) bíróságaira csak nagyon szigorú feltételek mellett ruházható át (lásd az ábrát a 4.2.2. pontban).

4.2.1.2. Kivételes esetek, amikor a megkeresett tagállam bíróságai joghatóságot szereznek

A rendelet a megkeresett tagállam bíróságai joghatóságának megállapítását csak két esetben teszi lehetővé:

1. eset:

- A gyermek szokásos tartózkodási helyet szerzett a megkeresett tagállamban, és
- a felügyeleti joggal rendelkező valamennyi személy beleegyezett a jogellenes elvitelbe.

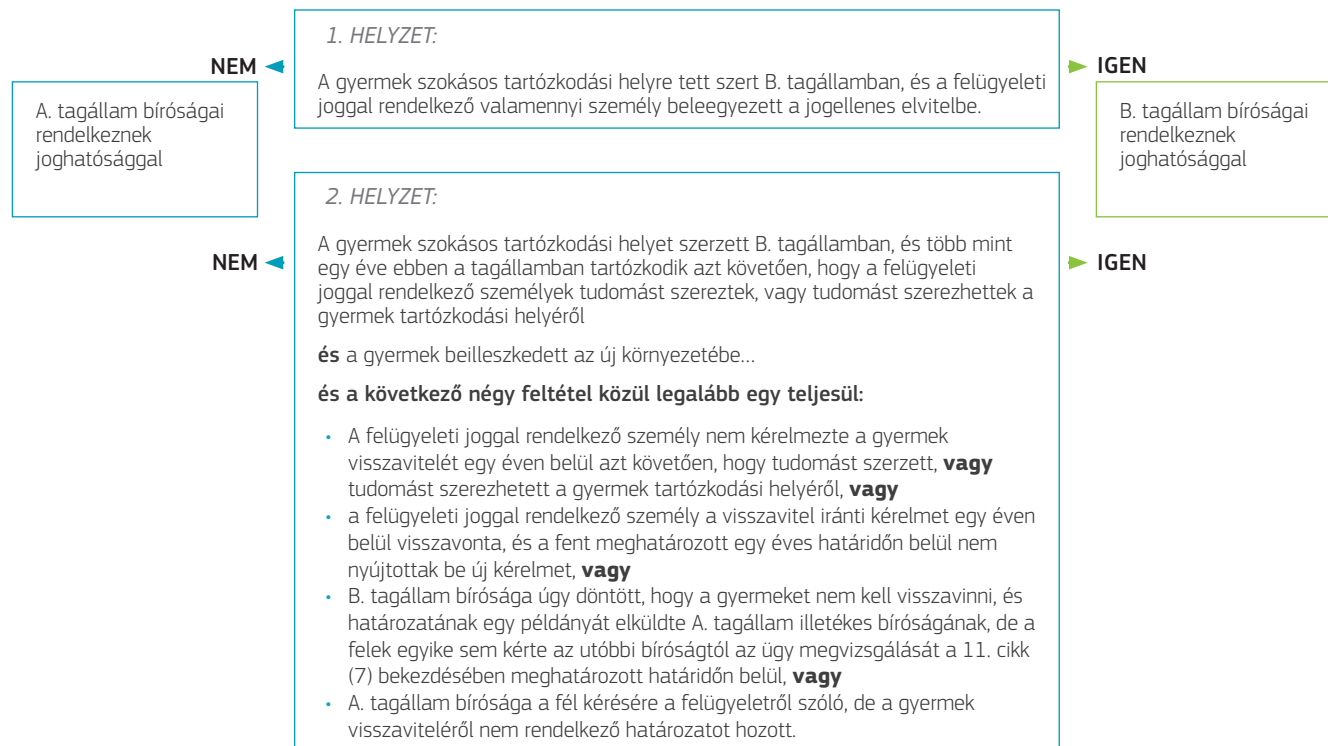
2. eset:

- A gyermek szokásos tartózkodási helyet szerzett a megkeresett tagállamban, és legalább egy éve ebben a tagállamban tartózkodik azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személyek tudomást szereztek, vagy tudomást szerezhetek a gyermek tartózkodási helyéről, és
- a gyermek beilleszkedett új környezetben **és, mindezekén túlmenően, a következő feltételek közül legalább egy teljesül:**
 - egy éven belül azt követően, hogy az elhagyott szülő tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a gyermek tartózkodási helyéről, nem nyújtottak be visszavitel iránti kérelmet;
 - benyújtották a visszavitel iránti kérelmet, de azt visszavonták, és a fent meghatározott egy éves határidőn belül nem nyújtottak be új kérelmet;
 - a gyermek visszavitelét elutasító határozatot hoztak a megkeresett tagállamban, és mindkét tagállam bíróságai megtették a 11. cikk (6) bekezdése szerinti szükséges lépéseket, de az ügyet a 11. cikk (7) bekezdése alapján lezárták, mert a felek az értesítést követő három hónapon belül nem nyújtottak be beadványokat;
 - az eredetileg eljáró illetékes bíróság a felügyeletről szóló, de a gyermek visszaviteléről nem rendelkező határozatot hozott. Meg kell jegyezni ezzel kapcsolatban, hogy az Európai Unió Bírósága világossá tette, hogy a 10. cikk b) pontjának iv. alpontjában meghatározott feltételt megszorítóan kell értelmezni és az említett határozatnak jogerősnek kell lennie. Így ideiglenes és védelmi intézkedést biztosító határozat nem felel meg ennek a feltételnek, és egy ilyen határozat nem eredményezheti a joghatóság átszállását azon tagállam bíróságára, ahová a gyermeket elvitték.⁽⁵⁴⁾

(54) Lásd a fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott, a C-211/10. sz., Povse kontra Alpage ügyben hozott ítélet 39–49. pontját.

4.2.2. Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetén – A 10. cikk hatása

Példa: Egy gyermeket jogellenesen A. tagállamból B. tagállamba visznek, és ott is marad. Melyik bíróság rendelkezik joghatósággal, hogy határozzon az ügy érdemében?

4.3. A gyermek azonnali visszavitelét biztosító szabályok – A 11. cikk (1)–(5) bekezdése

4.3.1. A bíróság a 11. cikk (1)–(5) bekezdésével kiegészített 1980. évi Hágai Egyezményt alkalmazza

Amikor egy tagállam bírósága a gyermek visszavitelére irányuló, az 1980. évi Hágai Egyezmény szerinti kérelmet kap, az egyezménynek a rendelet 11. cikkének (1)–(5) bekezdésével kiegészített szabályait kell alkalmaznia (lásd az ábrát a 4.3.6. pontban). E célból a bíró hasznosnak találhatja az ezen egyezmény tekintetében kialakult ítélkezési gyakorlat tanulmányozását, amely megtalálható a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia által létrehozott INCADAT-adatbázisban⁽⁵⁵⁾. Az ezen egyezményre vonatkozó magyarázó jelentés és útmutatók szintén hasznosnak bizonyulhatnak (lásd a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapját)⁽⁵⁶⁾. A polgári ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózat is készített egy gyakorlati útmutatót a visszaviteli ügyek lefolytatása és tárgyalása módszereiről.⁽⁵⁷⁾

(55) <http://www.incadat.com/>; az INCADAT adatbázis ma már a rendelethez kapcsolódó, illetve az EUB és a EJEB ítélkezési gyakorlatában szereplő ügyeket is tartalmaz.

(56) http://www.hcch.net/index_en.php; http://www.hcch.net/index_en.php?act=text&display&tid=21; http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2779.

(57) Lásd https://e-justice.europa.eu/content_parental_child_abduction-309-hu.do?init=true.

4.3.2. A bíróság megvizsgálja, hogy történt-e jogellenes elvitel – A 2. cikk 11. a) és b) pontja

A bíró először megállapítja, hogy „jogellenes elvitel vagy visszatartás” történt-e. A rendelet 2. cikkének 11. pontjában szereplő meghatározás nagyon hasonló az 1980. évi Hágai Egyezmény 3. cikkében szereplőhöz, és a gyermeknek azon tagállam joga szerinti felügyeleti jogok megsértésével történt elvitelére vagy visszatartására terjed ki, ahol a gyermek a jogellenes elvitelt közvetlenül megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

4.3.2.1. A felügyeleti jog fogalma – A 2. cikk 9. és 11. pontja

Magától értetődik, hogy a felügyeleti jog jelentése központi szerepet játszik annak eldöntésében, hogy történt-e jogellenes elvitel vagy visszatartás. E kifejezésnek olyan jelentést kell tulajdonítani, amelyet nem pusztán az érintett gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam joga határoz meg. A kifejezésnek olyan autonóm jelentéssel kell bírnia, amely tükrözi a rendelet és az egyezmény kifejezéseit. A felügyeleti jogok létezése és gyakorlása vizsgálható az Európai Unió Alapjogi Chartája rendelkezéseinek fényében is, figyelemmel arra, hogy a Charta 7. cikkében foglalt rendelkezés megfelel az EJEE 8. cikkében foglaltaknak, amely szerint mindenkinek joga van családi életének tiszteletben tartásához. A Charta 51. cikke előírja, hogy az uniós jog végrehajtása során az EU intézményei és a tagállamok kötelesek a Chartában foglalt jogok tiszteletben tartására, az abban foglalt elvek betartására és azok alkalmazásának előmozdítására⁽⁵⁸⁾.

(58) Lásd a C-400/10. PPU. sz., McB kontra L.E. ügyben 2010. október 5-én hozott ítéletet (EBHT 2010., I-8965. o.).

Példa: Ez a kérdés egy olyan ügyben merült fel az EUB előtt, amelyben a három gyermek apja és anyja nem házasodott össze, és a gyermekek szokásos tartózkodási helye szerinti jog alapján az apa bírósági végzés vagy megállapodás hiányában nem rendelkezett felügyeleti joggal. A gyermekeket az anyjuk elvitte egy másik tagállamba, és az apa a rendelettel kiegészített Hágai Egyezmény alapján kérte a gyermekek visszahozatalát. Az apa az Alapjogi Charta 7. cikkének alkalmazására hivatkozott, azt állítva, hogy a rendeletet úgy kell értelmezni, hogy e jogokat (a felügyeletet) a vér szerinti apa abban a helyzetben szerzi meg, ha az apa és gyermekei ugyanolyan módon élnek családi életet, mint a házasságon alapuló családok. Ezen az alapon a gyermekek elvitele a rendelet és az 1980. évi egyezmény szerint jogellenesnek minősülne.

Az adott ügyben az EUB úgy vélte, hogy a Charta nem értelmezhető úgy, hogy az a nemzeti jogot értékeli, hanem az csak a rendelet értelmezését érintheti⁽⁵⁹⁾. Ezen az alapon, és figyelemmel az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlatára, nem állítható az, hogy az apát megfosztották volna attól a lehetőségtől, hogy felügyeleti jogokat szerezzen. Ezt kérhette volna a bíróságtól és a bíróság felmérte volna, hogy a gyermekek érdekét legjobban szolgálná-e ha biztosítanák ezeket a jogokat. Az EUB álláspontja szerint a Charta 7. cikke alapján nem zárható ki az, hogy egy tagállam a nemzeti jogában azt írja elő, hogy egy nem házas apának ahhoz, hogy olyan felügyeleti joggal rendelkezzen, amelynek alapján a rendelet 2. cikkének 11. pontja szerint jogellenesnek minősülhet a gyermek elvitele a szokásos tartózkodási helye szerinti államból, előzetesen az adott gyermek felett felügyeleti jogot megállapító bírósági végzést kell szereznie.

(59) Ugyanott.

4.3.2.2. A felügyeleti jog és a közös felügyeleti jog tényleges gyakorlása – A 2. cikk 11. b) pontja)

Az elvitel vagy a visszatartás akkor minősül jogellenesnek, ha a felügyeleti jogokat – legyenek azok akár egyedüli, akár közös felügyeleti jogok – a jogellenes elvitel vagy a visszatartás időpontjában ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor (a rendelet 2. cikkének 11. b) pontja).

A rendelet azonban hozzáteszi, hogy a felügyelet akkor tekinthető közösen gyakoroltnak, ha a szülői felelősség egyik gyakorlója nem dönthet a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül. Ennek eredményeként a gyermeknek az érintett személy hozzájárulása nélkül az egyik tagállamból a másikba történő elvitele a rendelet szerint a gyermek jogellenes elvitelének minősül. Ha az elvitel a nemzeti jog szerint jogszerű, a rendelet 9. cikke alkalmazható⁽⁶⁰⁾.

4.3.3. A bíróság mindig elrendeli a gyermek visszavitelét, ha a gyermek az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban védelmet élvezhet – A 11. cikk (4) bekezdése

A rendelet – az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének b) pontjában szereplő kivételeknek szigorúan a minimumra való korlátozásával – megerősíti azt az elvet, hogy a bíróság elrendeli a gyermek azonnali visszavitelét. Az elv az, hogy a gyermeket mindig vissza kell vinni, ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban védelmet élvezhet.

(60) Lásd a 3.2.4. pontot.

Az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének b) pontja úgy rendelkezik, hogy a bíróság nem köteles a visszavitt elrendelni, ha az a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy elviselhetetlen helyzetet teremtené számára. A rendelet egy lépéssel továbbmegy azzal, hogy a gyermek visszavételének elrendelésére irányuló kötelezettséget olyan esetekre is kiterjeszti, amikor a visszavitel a gyermeket ilyen károsodásnak tenné ki, de megállapítható, hogy a gyermeknek a visszavitelét követő védelmét biztosító megfelelő intézkedések megtételére sor került.

A bíróságnak ezt az adott tényállás alapján kell megvizsgálnia. Nem elegendő az, ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban léteznek a gyermek védelmére irányuló eljárások, hanem meg kell állapítani, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam hatóságai tettek-e konkrét intézkedéseket az adott gyermek védelme érdekében.

Általában a bíró számára nehéz értékelni az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban fennálló ténybeli körülményeket. Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam központi hatóságainak segítségnyújtása kulcsfontosságú lesz annak értékelésekor, hogy ezen országban tettek-e vagy sem védelmi intézkedéseket, és hogy azok a visszavitel után megfelelően fogják-e biztosítani a gyermek védelmét.

4.3.4. A gyermek meghallgatása – A 11. cikk (2) és (5) bekezdése⁽⁶¹⁾

4.3.4.1. A gyermeknek és a kérelmező félnek lehetősége van a meghallgatásra

A rendelet megerősíti a gyermeknek az eljárás során történő meghallgatáshoz való jogát. Ennélfogva a bíróság lehetőséget ad a gyermek meghallgatására, kivéve, ha a bíró úgy ítéli meg, hogy ez a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt nem célszerű⁽⁶²⁾ (lásd a 6. fejezetben a 6.2. pontot). A rendelet nem szabályozza az életkor vagy az érettségi szint meghatározásának kritériumait, sem a gyermek meghallgatásának eljárását. A bíróság továbbá nem tagadhatja meg a gyermek visszavitelét anélkül, hogy előbb lehetőséget ne adjon a visszavitt kérés személy meghallgatására. Tekintettel a szoros határidőre, a meghallgatást a rendelkezésre álló lehető leggyorsabb és leghatékonyabb módon kell elvégezni.

4.3.4.2. A rendelet használata a bizonyításfelvétel során

Az egyik lehetőség a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló, 1206/2001/EK rendeletben („a bizonyításfelvételről szóló rendelet”) megállapított szabályok alkalmazása. A bizonyításfelvételről szóló rendelet megkönnyíti a különböző tagállamok bíróságai

(61) Lásd még az alábbi 6. fejezetet.

(62) A gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény 12. cikkének (2) bekezdése hasonló rendelkezést tartalmaz; lásd még az EU Alapjogi Chartája 24. cikkének (1) bekezdését.

közötti együttműködést a polgári és kereskedelmi ügyekben, így a családi jogi ügyekben történő bizonyításfelvétel során. A bíróság megkeresheti a másik tagállam illetékes bíróságát, hogy folytassa le a bizonyításfelvételt, vagy azt maga is lefolytathatja közvetlenül a másik tagállamban. Mivel a bíróságnak a gyermek visszaviteléről hat héten belül határoznia kell, a megkeresést mindenképpen késedelem nélkül – és különösen a bizonyításfelvételről szóló rendelet 10. cikkének (1) bekezdésében előírt általános 90 napos határidőn belül – kell teljesíteni. A bizonyításfelvételről szóló rendelet 10. cikkének (4) bekezdésében javasolt video- és telefonkonferencia alkalmazása különösen hasznos lehet a gyermekeket érintő esetekben a bizonyításfelvétel céljából.

4.3.5. A bíróság hat héten belül határozatot hoz – A 11. cikk (3) bekezdése

A bíróságnak a nemzeti jog szerint rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat kell alkalmaznia, és a gyermek visszavitelére vonatkozó kérelem átvételétől számított hat héten belül határozatot kell hoznia. Ez a határidő csak a betartását lehetetlenné tevő rendkívüli körülmények esetén hosszabbítható meg.

A 11. cikk (3) bekezdése a gyermek visszavitelét elrendelő határozatok tekintetében nem határozza meg, hogy a hat héten belül meghozandó határozatoknak ugyanezen időszak alatt végrehajthatóknak kell lenniük.

Ennek ellenére azonban ez az egyetlen olyan értelmezés, amely hatékonyan garantálná a gyermek azonnali, rövid határidőn belüli visszavitelének biztosítására irányuló célkitűzést. E célkitűzést aláásná, ha a nemzeti jog

a visszavitt elrendelő határozat ellen – a határozat végrehajthatóságának felfüggesztése mellett – jogorvoslati lehetőséget tenne lehetővé anélkül, hogy a jogorvoslati eljárás tekintetében határidőt határozná meg.

A tagállamoknak így biztosítaniuk kell, hogy az előírt hathetes határidőn belül meghozott, visszavitt elrendelő határozat „végrehajtható” legyen. E cél elérési módjának meghatározása a nemzeti jog feladata.

E célból különböző eljárások képzelhetők el, például:

- a. a nemzeti jog kizárhatja a gyermek visszavitelét elrendelő határozat elleni jogorvoslat lehetőségét; vagy
- b. a nemzeti jog megengedheti a jogorvoslatot, de előírhatja, hogy a jogorvoslati eljárás alatt a gyermek visszavitelét elrendelő határozat végrehajtható;
- c. amennyiben a nemzeti jog lehetőséget biztosít a fellebbezésre és felfüggeszti a határozat végrehajthatóságát, a tagállamoktól elvárható, hogy vezessenek be eljárásokat:
 - a határozat végrehajthatóvá nyilvánítására, ha az egyedi eset körülményei ezt szükségessé teszik és
 - a fellebbezés gyorsított tárgyalásának biztosítására a hathetes határidő betartása érdekében.

A fent leírt gyors eljárást a gyermek visszavitelét elutasító határozatokra is megfelelően alkalmazni kell, hogy a gyermek helyzete gyorsan tisztázott legyen.

4.3.6. A gyermek visszavitele – Az 1980. évi Hágai Egyezmény és a rendelet szabályainak összehasonlítása

MEGJEGYZÉS: A rendelet szabályai (11. cikk, (2)–(5) bekezdés) elsőbbséget élveznek az egyezmény vonatkozó szabályaival szemben.

	Az 1980. évi Hágai Egyezmény vonatkozó szabályai	A rendelet vonatkozó szabályai
A gyermek visszavitele elrendelésének kötelezettsége	12. cikk: Azon tagállam bírósága, ahová a gyermeket jogellenesen elvitték („a bíróság”) elvileg elrendeli a gyermek azonnali visszavitelét, ha a jogellenes elvitel óta kevesebb, mint egy év telt el.	11. cikk, (2)–(5) bekezdés: A rendelet megerősíti ezt az elvet.
E kötelezettség alóli kivétel	13. cikk, (1) bekezdés, b) pont: A bíróság nem köteles elrendelni a gyermek visszavitelét, ha fennáll annak súlyos veszélye, hogy a visszavitel a gyermeket testi vagy lelki károsodásnak tenné ki, vagy más módon elviselhetetlen helyzetet teremtené számára.	11. cikk, (4) bekezdés: A bíróság nem utasíthatja el a gyermek visszavitelének elrendelését azon az alapon, hogy az a gyermeket veszélyeztetné, amennyiben megállapítást nyert, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam hatóságai megfelelő intézkedéseket tettek annak érdekében, hogy a visszavitel után biztosítsák a gyermek védelmét.
A gyermek meghallgatása	13. cikk, (2) bekezdés: A bíróság megtagadhatja a gyermek visszavitelének elrendelését, ha a gyermek ellenzi a visszavitelét, és a gyermek életkora és érettsége alapján indokolt a véleményének figyelembe vétele.	11. cikk, (2) bekezdés: A bíróság biztosítja, hogy az eljárás során a gyermek lehetőséget kapjon a meghallgatásra, kivéve, ha a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt ez nem célszerű.
A jogellenes elvitelben nem részes, felügyeletet gyakorló személy meghallgatása	(nincs erre vonatkozó rendelkezés)	11. cikk, (5) bekezdés: A bíróság nem utasíthatja el a gyermek visszavitelére irányuló kérelmet, kivéve, ha a gyermek visszavitelét kérelmező személy lehetőséget kapott a meghallgatásra.
A visszavitelre vonatkozó kérelmek elbírálásának határideje	2. és 11. cikk: 2. cikk: A Szerződő Államok minden megfelelő intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy területi határaikon belül biztosítsák az Egyezmény céljainak érvényre jutását. E célból a rendelkezésre álló eljárások közül azt alkalmazzák, amelyek a lehető legkisebb idővesztéssel járnak. 11. cikk: A bíróság a gyermek visszavitelével kapcsolatos eljárások során késedelem nélkül jár el. Ha a bíróság nem hozott határozatot 6 héten belül, a bíróságtól kérhető, hogy nyilatkozzon a késedelem okairól.	11. cikk, (3) bekezdés: A bíróság a nemzeti jog szerint rendelkezésre álló leggyorsabb eljárásokat veszi igénybe. A bíróság határozatát a kérelem benyújtásától számított legkésőbb 6 héten belül hozza meg, kivéve, ha ez rendkívüli körülmények miatt lehetetlennek bizonyul.

4.4. Mi történik, ha a bíróság úgy határoz, hogy a gyermeket nem kell visszavinni? – A 11. cikk (6) és (7) bekezdése

4.4.1. Az illetékes bíróság a visszavitel elutasításáról szóló határozat másolatát eljuttatja az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bíróságához.

Az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikkében, valamint a rendelet 11. cikkének (2)–(5) bekezdésében meghatározott szigorú feltételekre tekintettel a bíróságok az esetek nagy többségében valószínűleg úgy fognak határozni, hogy elrendelik a gyermeket visszavitelét.

Azon kivételes esetekben azonban, amikor a bíróság ennek ellenére az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke értelmében úgy dönt, hogy nem rendeli el a gyermek visszavitelét, a rendelet a 11. cikk (6) és (7) bekezdésében különös eljárást ír elő. Ezen eljárás értelmében a visszavitt elutasító határozatot – legyen az akár jogerős, akár még fellebbezésre nyitva álló – hozó bíróságnak el kell juttatnia határozatának másolatát a vonatkozó iratokkal együtt az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes bíróságához⁽⁶³⁾. Az iratok e továbbítása megtörténhet közvetlenül a bíróságok között, vagy a két tagállam központi hatóságain keresztül. Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságának a visszavitt elutasító határozat keltétől számított egy hónapon belül kell megkapnia az iratokat.

Amennyiben a felek valamelyike még nem kereste meg az eredetileg eljáró bíróságot, az tájékoztatja a feleket, és felkéri őket arra, hogy az értesítéstől

(63) Lásd a C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügyben hozott ítéletet (EBHT 2008., I-5271. o.).

számított három hónapon belül a nemzeti joggal összhangban nyújtsanak be beadványt arra nézve, hogy kívánják-e, hogy az eredetileg eljáró bíróság megvizsgálja a gyermekekre vonatkozó felügyeleti jog kérdését.

Ha a felek a három hónapos határidőn belül nem nyújtanak be beadványt, az eredetileg eljáró bíróság lezárja az ügyet.

Az eredetileg eljáró bíróság akkor vizsgálja meg az ügyet, ha legalább az egyik fél e célból beadványt nyújt be. Jóllehet a rendelet nem állapít meg határidőt, a cél annak biztosítása, hogy a határozatot a lehető leggyorsabban meghozzák.

4.4.2. Melyik bírósághoz kell a visszavitt elutasító határozatot eljuttatni? – A 11. cikk (6) bekezdése

A visszavitt elutasító határozatot és a vonatkozó iratokat ahhoz a bírósághoz kell eljuttatni, amelyik az ügy érdemében való döntésre hatáskörrel rendelkezik.

Ha az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága korábban már hozott a szóban forgó gyermekekre vonatkozó határozatot, az iratokat elvben ehhez a bírósághoz kell eljuttatni. Határozat hiányában az információt azon bírósághoz juttatják el, amelyik az adott tagállam joga értelmében illetékes; ez a legtöbb esetben ott van, ahol a gyermek a jogellenes elvitelt megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett. A másik tagállam illetékes bíróságának megtalálásában hasznos eszköznek bizonyulhat a Polgári Ügyek Európai Igazságügyi Atlasza⁽⁶⁴⁾. A rendelet értelmében

(64) https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-hu.do?init=true.

kijelölt központi hatóságok szintén segítséget nyújthatnak a bírának a másik tagállam illetékes bíróságának meghatározásában (lásd a 7. fejezetet).

4.4.3. Milyen iratokat kell továbbítani, és milyen nyelven? – A 11. cikk (6) bekezdése)

A 11. cikk (6) bekezdése előírja, hogy az a bíróság, amelyik a visszavitelt elutasító határozatot hozta, eljuttatja a határozat másolatát és „a vonatkozó okiratokat, különösen a bírósági tárgyalások jegyzőkönyvének másolatát”. Annak eldöntése, hogy melyik irat bír jelentőséggel, a határozatot hozó bíróság feladata. E célból a bíróság felvázolja az eset leglényegesebb ténybeli elemeit, valamint a határozatát befolyásoló tényezőket. Általánosságban véve ez magában foglalja azokat az iratokat, amelyekre a bíróság a határozatát alapozta, beleértve például a gyermek helyzetére vonatkozóan a szociális jóléti hatóságok által készített jelentéseket. A másik bíróságnak az iratokat a határozat keltétől számított egy hónapon belül meg kell kapnia.

A fordítás menetét a 11. cikk (6) bekezdése nem szabályozza. A bírának meg kell próbálniuk az adott ügy szükségleteinek és körülményeinek megfelelő gyakorlati megoldást találni. A megkeresett állam eljárási jogára is figyelemmel, a fordítástól el lehet tekinteni, ha az ügyet olyan bírósághoz teszik át, aki érti az ügyben használt nyelvet. Ha a fordítás szükségesnek bizonyul, annak a legszükségesebb iratokra kell korlátozódnia. A központi hatóságok nem hivatalos fordítások biztosításával is segítséget nyújthatnak. Ha a fordítás elvégzése nem lehetséges az egy hónapos határidőn belül, akkor azt az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban kell elvégezni.

4.4.4. Az eredetileg eljáró bíróság rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében való döntésre – A 10. cikk b) pontjának iii. és iv. alpontja, a 11. cikk (7) bekezdése, a 42. cikk

A 11. cikk (7) bekezdése szerinti határozatot meghozó eredetileg eljáró bíróság rendelkezik joghatósággal az ügy érdemében való döntésre úgy, mintha ez lenne a gyermeknek a jogellenes elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőző szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság. Hatásköre így nem korlátozott a gyermek felügyeletéről való döntésre, hanem dönthet a szülői felelősség más kérdéseiről, például a láthatási jogról is. A bírónak elvileg olyan helyzetben kell lennie, amelyben akkor lett volna, ha a gyermeket jogellenesen elvívó szülő a gyermeket nem vitte volna el, hanem az eredetileg eljáró bírósághoz fordult volna a felügyeletre vonatkozó korábbi határozat módosítása vagy annak érdekében, hogy engedélyt kérjen a gyermek szokásos tartózkodási helyének megváltoztatásához. Előfordulhat, hogy a gyermek visszavitelét kérő személynek nem ott volt a lakóhelye, ahol a gyermek volt a jogellenes elvitel előtt, sőt az is, hogy e személy beleegyezik abba, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye a másik tagállamba kerüljön, feltéve hogy a gyermekkel való kapcsolattartási jogát megfelelően módosítják.

4.4.5. Az eredetileg eljáró bíróság előtt folyó eljárás – A 11. cikk (7) bekezdése és a 42. cikk

Az eredetileg eljáró bíróságnak az ügy vizsgálata során be kell tartania bizonyos eljárási szabályokat. E szabályok betartása fogja később lehetővé tenni az eredetileg eljáró bíróság számára, hogy kiállítsa a 42. cikk (2) bekezdésében említett igazolást.

hogy:

- valamennyi fél lehetőséget kapjon a meghallgatásra;
- a gyermek lehetőséget kapjon a meghallgatásra, kivéve, ha a meghallgatást a bíróság nem tartja célszerűnek a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt;

Megjegyzés: Ez a rendelkezés azt jelenti, hogy az eredetileg eljáró bíróságnak kell döntenie arról, hogy meghallgatja-e a gyermeket, figyelemmel annak korára és érettségére; e feltétel teljesülésének hiányában az igazolást nem bocsáthatja ki;

- a bíróság a határozat meghozatalakor figyelembe vegye a visszavitt elutasító határozat indokait és annak bizonyítékait.

4.4.6. A gyermek visszavitele a jogellenes elvitt követően – bizonyos gyakorlati szempontok

4.4.6.1. Hogyan veheti figyelembe az eredetileg eljáró bíróság a visszavitt elutasító határozat indokait?⁽⁶⁵⁾

Annak érdekében, hogy az eredetileg eljáró bíróság megfelelően figyelembe tudja venni a visszavitt elutasító határozat indokait és annak bizonyítékait, a két bíró között együttműködést kell kialakítani. Ha a két bíró beszél és/vagy ért egy közös nyelvet, e célból telefonon vagy e-mailben közvetlenül kapcsolatba léphetnek⁽⁶⁶⁾. Nyelvi problémák esetén a központi hatóságok segítséget tudnak nyújtani (lásd a 7. fejezetet).

4.4.6.2. Hogyan lehetséges az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága számára az olyan szülő és gyermek meghallgatása, akik nem tartózkodnak abban az államban?

Az a tény, hogy a gyermeket jogellenesen elvívó vagy visszatartó személy és a jogellenesen elvitt gyermek valószínűleg nem utaznak el az eredeti eljárás helye szerinti tagállamba azért, hogy ott részt vegyenek az eljárásban, megköveteli, hogy a velük kapcsolatos bizonyításfelvétel abban a tagállamban is megtörténhessen, ahol tartózkodnak. Az egyik lehetőség a bizonyításfelvételtől szóló

⁽⁶⁵⁾ Lásd még a fenti 3.3.4. pontot

⁽⁶⁶⁾ Lásd https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-hu.do?init=true.

rendeletben megállapított szabályok alkalmazása (lásd a 4.3.4.2. pontot).

4.4.6.3. A büntetőjogi szankciók hatásának enyhítése az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban

Figyelembe kell venni továbbá azt a tényt, hogy néhány tagállamban a gyermek jogellenes elvitele bűncselekmény. E tagállamoknak meg kell tenniük a megfelelő intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a gyermeket jogellenesen elvivő vagy visszatartó személy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága előtt folyó eljárásokban részt vehessen anélkül, hogy büntetőjogi szankcióktól kelljen tartania. Egy másik megoldás lehet az eredeti eljárás helye szerinti tagállamba, illetve az onnan történő szabad mozgást biztosító különös rendelkezések bevezetése e személynek az ezen állam bírósága előtt folyó eljárásban való személyes részvételének megkönnyítése érdekében.

4.4.6.4. A 11. cikk (6) és (7) bekezdése szerinti eljárások eredménye

Ha az eredetileg eljáró bíróság olyan határozatot hoz, amely nem vonja maga után a gyermek visszavitelét, az ügyet lezárják. Érdemi kérdésben való határozathozatalra ezután azon tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal, ahová a gyermeket elvitték, ha a gyermek ebben az államban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik (lásd a folyamatábrákat a 4.3.6. és 4.4.9. bekezdésben).

Ha viszont az eredetileg eljáró bíróság olyan határozatot hoz, amely a gyermek visszavitelét vonja maga után, e határozatot a másik tagállamban közvetlenül elismerik és végrehajtják, feltéve, hogy azt igazolás kíséri (lásd a 4.4.7. pontot és a folyamatábrát a 4.4.9. pontban). Az ilyen határozat elsőbbséget élvez továbbá a megkeresett tagállam bíróságainak bármely határozatával szemben, amennyiben a gyermek visszavitelének elutasítására az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján kerül sor.⁽⁶⁷⁾

Példa:

Tényállás:

Az anya B. tagállamba vitte magával leánygyermekét, azt követően, hogy a szülők házasságot kötöttek, majd szétköltöztek és A. tagállamban éltek, valamint a házasság felbontására irányuló eljárást indítottak A. tagállam bíróságán; a gyermek elvitelére az apa azzal a feltétellel egyezett bele, hogy kéthetes nyaralás után mind az anya, mind pedig a lánya visszatérnek A-ba. Sem a lány sem az anya nem tértek vissza.

(67) Lásd a rendelet 11. cikkének (8) bekezdését; lásd még a C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügyet, amelyben az volt a helyzet, hogy a gyermek visszavitelét elutasító végzést visszavonták azt követően, hogy a hátramaradt szülő az eredetileg eljáró bíróságtól a felügyeleti jogot megállapító végzést szerzett be, amely előírta a gyermek visszavitelét.

Ezt követően mindkét államban különféle eljárások indultak:

Röviddel azután, hogy az anya és a lánya elutazott B-be, A. tagállam bírósága ideiglenesen felügyeleti jogot biztosított az apa számára a gyermek felett. Ezt a határozatot később, az anya fellebbezésére indult eljárásban megerősítették. Az apa az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján kérelmezte B. tagállam bíróságától a gyermek visszavételét A-ba. Ezt a kérelmet elsőfokon elutasították, de aztán a fellebbviteli bíróság elrendelte a lány visszavételét. Ezt a határozatot azonban nem hajtották végre, mert a B. tagállambeli elsőfokon eljáró bíróság – az anya kérelmére – többször is elrendelte a végrehajtás felfüggesztését.

Ezt követően az anya újra kívánta indítani a visszavitelre vonatkozó eljárást. Bár ezt első és másodfokon elutasították, a harmadfokon eljáró bíróság azonban felfüggesztette a visszavitelre vonatkozó végzés végrehajtását mindaddig, amíg meg nem születik saját határozata az ügy érdemében. Ekkor már tizennyolc hónap telt el azóta, hogy a lányt B. tagállamba vitték.

Az apa ügyvédje elküldte a visszavitel elutasításáról szóló B. tagállambeli végzés egy eredeti nyelven készült példányát A. tagállam központi hatósága részére, amely továbbította azt annak az A. tagállambeli bíróságnak, amely a felügyeleti jogról rendelkezett. Ezt követően a végzés és az ügy iratainak fordítását is elküldték az A. tagállambeli bíróságnak a központi hatóságok útján. Ezután az A. tagállambeli bíróság a 42. cikk alapján kibocsátott egy igazolást, miután kimondta a válást, a lány felügyeleti jogát végleges hatállyal az apának ítélte és elrendelte a gyermek visszavételét A-ba. Az anya ezt követő fellebbezését elutasították.

Az anya a B. tagállambeli bíróságokon szerette volna megakadályozni a visszavitelről szóló, A. tagállambeli végzés és igazolás végrehajtását. A fellebbviteli bíróság elutasította az anya ezirányú kérelmét arra hivatkozva, hogy az anyának nincs joga az igazolással ellátott határozat el nem ismerését kérelmezni, mivel az közvetlenül és köztos eljárás nélkül végrehajtandó. Ezt követően B. tagállam harmadfokú bírósága az EUB elé utalta az ügyet.

Az EUB határozata:

Az EUB-től többek között annak a vizsgálatát kérték, megfelel-e a rendelet céljainak és eljárásainak, ha a származási tagállam – jelen esetben A. – bírósága azután határoz a gyermek visszaviteléről, és azután bocsátja ki a rendelet 42. cikke szerinti igazolást, hogy a gyermek jogellenes visszatartásának helye szerinti tagállam bírósága – jelen esetben B. tagállam fellebbviteli bírósága már határozott a gyermeknek a származási tagállamba történő visszaviteléről.

Az EUB a következő választ adta: mivel B. tagállamban visszavitelt elutasító határozatot hoztak és azt közzölték A. tagállam bíróságával, a rendelet 42. cikkében előírt igazolás kibocsátása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy e határozat végrehajtását felfüggesztették, a határozatot megváltoztatták, hatályon kívül helyezték, az bármely okból nem emelkedett jogerőre, vagy azt a visszavitelről szóló határozat váltotta fel, amennyiben a gyermek visszavitelére ténylegesen nem került sor.

A 40–42. cikkben szabályozott eljárás szerint azokat a határozatokat, amelyekre ezek a cikkek vonatkoznak, az eredeti eljárás helye szerinti bíróság a jogorvoslati lehetőségektől függetlenül akár az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban, akár a végrehajtás helye szerinti tagállamban végrehajthatóvá nyilváníthatja. Továbbá, mivel nem vonták kétségbe az igazolás hitelességét, és azt a rendelet IV. mellékletében szereplő formanyomtatvány minta alapján bocsátották ki, tilos megtagadni a visszavitelről szóló határozat elismerését, és a megkeresett bíróság feladata, hogy biztosítsa az igazolással ellátott határozat közvetlen és haladéktalan végrehajtását, és intézkedjen a gyermek haladéktalan visszaviteléről.

Észrevétel:

Ez a határozat világosan mutatja, hogy a 11. cikk (6)–(8) bekezdésében szabályozott eljárást bármely egyéb, a rendelet szerinti elismerési és végrehajtási eljárástól függetlennek kell tekinteni. Miután születik egy, a gyermek visszavitelét elutasító végzés az 1980. évi Hágai Egyezmény 13. cikke alapján – függetlenül attól, hogy fellebbeznek-e ellene – az ezt követően a rendelet 11. cikkének (6)–(8) bekezdése alapján hozott visszaviteli végzést a 42. cikk alapján végre kell hajtani. Ezen az alapon valószínűleg a rendelet azon célkitűzése, hogy a lehető legkevesebb késedelemmel biztosítani kell a gyermek visszatérését a szokásos tartózkodási helye szerinti tagállamba.

4.4.6.5. A visszavitelre vonatkozó határozat hatása – A 11. cikk (8) bekezdése

Nem szabad elfelejteni, hogy az Európai Unió Bírósága világossá tette, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti bíróság azon határozata, amely a gyermek visszavitelét írja elő vagy rendeli el, a 11. cikk (8) bekezdése rendelkezéseinek hatálya alá tartozik még akkor is, ha a határozatot nem előzte meg a gyermek felügyeletével kapcsolatos jogerős érdemi döntés. Ez abból az igényből fakad, hogy biztosítani kell a jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermek lehető leggyorsabb visszavitelét a saját szokásos tartózkodási helye szerinti államba.⁽⁶⁸⁾ Nem ez a helyzet azonban akkor, ha „túl korán” kibocsátják a 42. cikk szerinti igazolást olyan határozat vonatkozásában, amelyet az eredeti eljárás helye szerinti államban azt megelőzően hoztak meg, hogy a megkeresett államban kiadták volna a visszavitel elutasításáról szóló végzést. Ilyen esetben az igazolás ellenére a végrehajthatóvá nyilvánítás kiadására vonatkozó eljárást kell lefolytatni, amennyiben végrehajtásra van szükség.⁽⁶⁹⁾

4.4.6.6. A megkeresett államban és a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban folyó párhuzamos eljárások – A 11. cikk (6)–(8) bekezdése

A 11. cikk (6)–(8) bekezdésének rendelkezéseiből az következik, hogy amikor párhuzamos eljárások vannak folyamatban, a megkeresett államban a visszavitel iránt, a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államban pedig az ügy érdemében, és az előbbi bíróság az 1980. évi

(68) Lásd az 51. és az azt követő lábjegyzetekben hivatkozott C-210/10. PPU. sz., Povse kontra Alpagó ügyet.

(69) Lásd a C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügyben hozott ítélet 68. és 69. pontját.

Hágai Egyezmény 13. cikkében meghatározott ok alapján elutasítja a visszavitelt, az ügyet mégis át kell tenni a 11. cikk (6) bekezdése alapján, annak ellenére, hogy az előbbi bíróság visszavitelt elutasító végzése ellen lehetséges a fellebbezés. Ez elvben nem jelenthet problémát a 11. cikk (8) bekezdésének szabályozása következtében, ugyanis ha a szokásos tartózkodási hely államának bírósága elrendeli a gyermek visszavitelét, akkor ezt a végzést még végre kell hajtani.

A két határozat végrehajtása közötti kollízió lehetősége elkerülhető, mert vagy mind a két bíróság elrendeli a visszavitelt, amely esetben a kérelmező döntheti el, hogy melyiknek a végrehajtását kéri, vagy a szokásos tartózkodási hely szerinti bíróság határozata hajtható végre a 11. cikk (8) bekezdése alapján. Ha a szokásos tartózkodási hely állama szerinti bíróság felügyeleti jogot biztosít a jogellenesen elvivő szülő számára még azt megelőzően, hogy a megkeresett államban befejezték volna a visszavitelre vonatkozó eljárást, ezt feltehetően a visszaviteli eljárás tekintetében tett tudomásulvétellel egyenértékűként kell kezelni. Ebben az esetben elutasításra kerül a visszavitelre vonatkozó végzés és a szokásos tartózkodási hely szerinti állam bírósága nem rendeli el a gyermek visszavitelét az adott államban.

Végül pedig amennyiben, mint az Inga Rinau ügyben,⁽⁷⁰⁾ a visszaviteli eljárás végső soron egy visszaviteli végzéshez vezet azt követően, hogy a szokásos tartózkodási hely szerinti állam bírósága a gyermek visszavitelét előíró végzést hozott, akkor sem lehet kollízió, mivel mindkét határozat végrehajtható, az utóbbi a rendelet alapján, az előbbi pedig a megkeresett állam nemzeti joga alapján; ezt a vonatkozást a rendelet nem szabályozza.

(70) Lásd a 45. és a 69. lábjegyzetet.

4.4.7. A végrehajthatóvá nyilvánítás (exequatur) eltörlése az eredetileg eljáró bíróságnak a gyermek visszavitelét elrendelő határozata vonatkozásában – 40. és 42. cikk

4.4.7.1. Az eredetileg eljáró bíróság elrendeli a gyermek visszavitelét a visszavitel elutasításáról szóló végzést követően

A fent (4.3. pont) leírtak szerint, az 1980. évi Hágai Egyezmény értelmében a gyermek visszavitele iránti kérelemmel megkeresett bíróságnak az egyezmény szabályait a rendelet 11. cikkével kiegészítve kell alkalmaznia. Ha a megkeresett bíróság az egyezmény 13. cikke alapján a gyermek visszavitelének elutasításáról határoz, az eredetileg eljáró bíróság fogja végül is meghatározni, hogy a gyermeket vissza kell-e vinni vagy sem.

Ha az eredetileg eljáró bíróság a gyermek visszavitelét elrendelő határozatot hoz, fontos annak biztosítása, hogy e határozat gyorsan végrehajtható legyen a másik tagállamban. Emiatt a rendelet előírja, hogy az ilyen határozatokat a másik tagállamban közvetlenül el kell ismerni, és végre kell hajtani, feltéve, hogy azokat igazolás kíséri. E szabály következménye kétirányú: a) immár nem szükséges végrehajthatóvá nyilvánítást (exequatur) kérni; és b) már nem lehetséges fellépni a határozat elismerésével szemben. A határozatról az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban igazolást állítanak ki, amennyiben betartották a fenti 4.4.5. pontban említett eljárási követelményeket.

4.4.7.2. Az eredetileg eljáró bíróság igazolást bocsát ki

Az eredetileg eljáró bíróság az igazolást a IV. mellékletben szereplő formanyomtatvány felhasználásával, a határozat nyelvén állítja ki. A bíró a mellékletben megkövetelt többi információt is kiölti, beleértve azt is, hogy a határozat a meghozatalának időpontjában az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajtható-e.

Az eredetileg eljáró bíróság elvileg akkor bocsátja ki az igazolást, amikor a határozat végrehajthatóvá válik, beleértve azt is, hogy a jogorvoslatra nyitva álló idő elvileg letelt. E szabály azonban nem abszolút, az eredetileg eljáró bíróság – ha szükségesnek tartja – nyilatkozhat arról, hogy a határozat – esetleges jogorvoslatra tekintet nélkül – végrehajthat⁽⁷¹⁾. A rendelet ezt a jogot a bíróra ruházza, még akkor is, ha a nemzeti jog nem rendelkezik erről a lehetőségről. A cél annak megakadályozása, hogy az időhúzásra irányuló jogorvoslati kérelmek jogosulatlanul késleltessék a határozat végrehajtását.

4.4.7.3. Az igazolás helyesbítése – 43. cikk és (24) preambulumbekkezdés

Az igazolás kiállítása ellen nincs helye jogorvoslatnak. Ha az eredetileg eljáró bíróság az igazolás kitöltésekor hibát vétett, és az igazolás nem tükrözi helyesen a határozatot, az eredetileg eljáró bíróságtól az igazolás helyesbítése kérhető. Ez esetben az eredeti eljárás helye szerinti tagállam nemzeti jogát kell alkalmazni. A gyermek visszavitelét elrendelő határozat végrehajtását kérő félnek be kell mutatnia a határozat másolatát és az

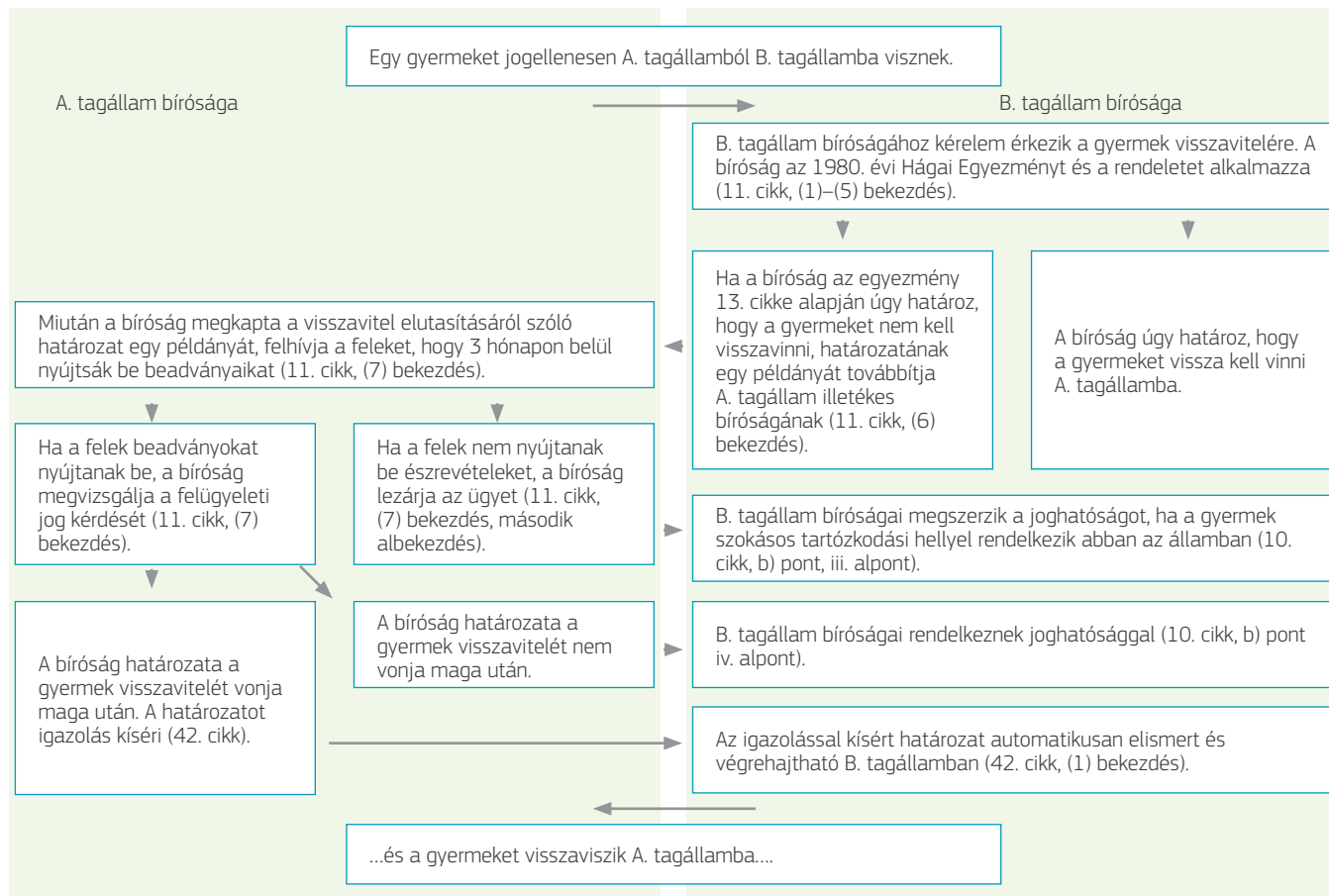
igazolást. Az igazolást – a gyermek visszavitele esetén a számára nyújtott védelem biztosítása érdekében az eredeti eljárás helye szerinti tagállam hatóságai által tett intézkedésekre vonatkozó 14. pont kivételével – nem szükséges lefordítani.

4.4.8. A gyermek ismételt elvitele egy másik tagállamba – 42. cikk

Hangsúlyozni kell, hogy az eredetileg eljáró bíróság határozata automatikusan végrehajtható valamennyi tagállamban, és nem csak abban a tagállamban, amelyben a gyermek visszavitelét elutasító határozatot meghozták. Ez egyértelműen következik a 42. cikk (1) bekezdésének megfogalmazásából, és megfelel a rendelet célkitűzésének és szellemének. A gyermek valamely másik tagállamba való elvitele így nincs hatással az eredetileg eljáró bíróság határozatára. A gyermek visszavitele érdekében nem szükséges új eljárást indítani az 1980. évi Hágai Egyezmény értelmében, hanem elegendő pusztán az eredetileg eljáró bíróság határozatát végrehajtani.

(71) Lásd a 4.4.6.4. pontot.

4.4.9. Eljárási mód a jogellenes gyermekelviteli ügyekben a visszavitt elutasító végzést követően – A 11. cikk (6) és (7) bekezdése

5. Végrehajtás

5.1. A végrehajtás fontossága – általános szabályok

Bár – ahogyan arról a 47. cikk rendelkezik – a végrehajtási eljárást nem a rendelet, hanem a nemzeti jog szabályozza, lényeges, hogy a nemzeti hatóságok olyan szabályokat alkalmazzanak, amelyek – a rendelet célkitűzéseinek veszélyeztetése nélkül – biztosítják a rendelet szerint hozott határozatok hatékony és gyors végrehajtását. A gyors végrehajtás különösen a láthatási jog és a gyermek jogellenes elvitelét követő visszavitel tekintetében fontos, amelyek vonatkozásában a rendelet szerint eltörölték a végrehajthatóvá nyilvánítási (exequatur) eljárást az eljárás felgyorsítása érdekében. E kérdés fontosságát mind az EUB, mind pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságának számos határozata hangsúlyozta (lásd az 5.3. pontot) ⁽⁷²⁾.

5.1.1. Ideiglenes intézkedések nem használhatók a végrehajtás megakadályozására

Az EUB-t számos esettel kapcsolatban kérték arra, hogy tegye világossá a rendelet alkalmazásának bizonyos kérdéseit a végrehajtás tekintetében. Már említettük azt a tényt, hogy az egyik tagállamban a 20. cikk alapján elrendelt ideiglenes intézkedések nem hajthatók végre egy másik tagállamban a 21. és az azt követő cikkek rendelkezései alapján ⁽⁷³⁾. Ezt a szabályt kell alkalmazni arra a helyzetre is, amikor az egyik tagállamban ideiglenes intézkedésként az egyik szülő részére szülői felelősséget

megállapító, végrehajtható végzés születik és azt végrehajthatóvá nyilvánítják, a másik szülő pedig megkísérli e határozat egy másik tagállamban történő végrehajtásának megakadályozását azzal, hogy a számára kedvező ideiglenes intézkedés meghozatalát kéri. Ilyen esetekben az EUB is világossá tette, hogy a másik tagállam bírósága egyszerűen nem jogosult ilyen intézkedés elrendelésére, mivel a rendelet alapján az a kötelessége, hogy végrehajtsa az eredeti végzést.

5.1.2. A végrehajtást esetlegesen akadályozó késedelem elkerülése

Ezenfelül, ha a 2. cikk 11.pontja szerinti jogellenes elvitel esetén amennyiben egy fokozatos folyamatból eredő körülményváltozás – mint a gyermek új környezetbe való beilleszkedése – elegendő lenne ahhoz, hogy valamely, az alapügy érdemi elbírálására joghatósággal nem rendelkező bíróság jogosult legyen olyan ideiglenes intézkedést hozni, amelynek célja az alapügy érdemének elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság által a szülői felelősségre vonatkozó intézkedés megváltoztatása, a megkeresett tagállamban a végrehajtási eljárás esetleges lassúsága hozzájárulhatna olyan feltételek létrejöttéhez, amelyek lehetővé tennék az első bíróság számára a végrehajthatóvá nyilvánított határozat végrehajtásának megakadályozását. A fenti rendelkezés ilyen értelmezése alapjukban kérdőjelezné meg azon elveket, amelyeken e rendelet alapul ⁽⁷⁴⁾.

(72) A végrehajtással kapcsolatos kérdéseket, különös tekintettel a gyermekek jogellenes elvitelének eseteire, lásd részletesen a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia által közzétett végrehajtási útmutatóban: <http://www.hcch.net/upload/guide28enf-e.pdf>.

(73) Lásd a fenti 3.4.2. pontot és a fenti 41. lábjegyzetben idézett Purruker I.-ügyet.

(74) Lásd a C-403/09. PPU. sz., Detiček kontra Sgueglia ügyben 2009. december 23-án hozott ítélet (EBHT 2009., I-12193. o.) 47. pontját.

5.1.3. Az EUB és a visszavitelre vonatkozó végzések végrehajtása

Az EUB szerint amennyiben egy, a gyermek származási tagállamában működő bíróság – azt követően, hogy azon másik tagállam bírósága ahová gyermeket elvitték vagy ahol őt visszatartják, végzést hozott a visszavitel elutasításáról – a gyermek visszavitelét elrendelő végzést hozott, a szóban forgó másik tagállam bíróságai nem vizsgálhatják felül ezt a végzést annak érdekében, hogy megakadályozzák a végrehajtását⁽⁷⁵⁾. Az EUB olyan messzire ment, hogy véleménye szerint erre még akkor sem kerülhet sor, ha bizonyítást nyer, hogy a bíróság által a 42. cikk alapján kibocsátott igazolás hamis állítást tartalmaz⁽⁷⁶⁾.

5.2. A határozatot ugyanolyan feltételekkel kell végrehajtani, mintha azt a végrehajtás helye szerinti tagállamban hozták volna – A 47. cikk (2) bekezdése

A 47. cikk (2) bekezdésének olyan alkalmazásakor, amelynek során az egyik tagállamban hozott határozatot egy másik tagállamban „ugyanazokkal a feltételekkel kell végrehajtani, mintha abban a tagállamban hozták volna”, a bíróságoknak gondosan figyelembe kell venniük a rendelkezés kifejezéseibe beleértendő nagyon szigorú határokat, és nem tehetik meg azt, hogy az eredeti eljárás helye szerinti bíróság határozatával kapcsolatban találgatásokba bocsátkozzanak vagy azt megkerülik.

(75) Lásd a 4.4.6.4. pontot és a fenti 48. lábjegyzetben hivatkozott C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügyben hozott ítéletet (EBHT 2008., I-5271. o.).

(76) Lásd a C-491/10. PPU. sz., Aguirre Zarraga kontra Pelz ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletet (EBHT 2010., I-14247. o.), és az alábbi 6.6. pontot.

A valóságban, egy másik tagállamban hozott határozat végrehajtása „ugyanolyan feltételekkel”, mintha azt a végrehajtás helye szerinti tagállamban hozták volna, mindössze azokra az eljárási szabályokra vonatkozhat, amelyek szerint a gyermek visszavitelének történnie kell, és semmilyen esetben sem szolgálhat érdemi jogalapként a joghatósággal rendelkező bíróság által hozott határozat megtámadására.

Példa:

A tények:

Egy gyermeket az anyja A. tagállamból B. tagállamba visz annak ellenére, hogy egy végzés tiltja a gyermek elvitelét A-ból. Az elvitel mind a rendelet, mind pedig az 1980. évi Hági Egyezmény szerint jogellenes. Mindkét szülő bírósághoz fordul a saját tagállamában a szülői jogaik biztosítása érdekében; a hátramaradt apa azt kérelmezi, hogy a lányát hozzák vissza B. tagállamból A-ba az egyezmény alapján, az anyja pedig a felügyeleti joga megállapítását kéri B. tagállam bíróságán. B. bírósága az egyezmény 13. cikkében meghatározott alapon elutasítja a lány visszavitelét A. tagállamba. A. tagállam bírósága ezt követően a rendelet 11. cikkének (6)–(8) bekezdésében foglalt eljárással kibocsát egy igazolást, amely előírja a lány visszavitelét A-ba.

Mindeközben B. tagállam bírósága ideiglenes végzésben felügyeleti jogot biztosít az anyja részére, aki úgy próbálja megakadályozni a lánya visszavitelét A-ba, hogy B. tagállam bíróságától a végrehajtás elutasítását kéri, elsősorban azon az alapon, hogy a visszavitelre

vonatkozó végzés összeegyeztethetetlen az ő részére később biztosított felügyeleti jogot megállapító végzéssel, másodsorban pedig arra hivatkozik, hogy a megváltozott körülmények, nevezetesen az, hogy a gyermeket veszélyeztetné a visszavitel, kizárják a gyermek visszavitelét – B. bírósága egyébként ugyanerre hivatkozott, amikor elutasította a gyermek visszavitelét az egyezmény alapján.

Az EUB határozata⁽⁷⁷⁾:

Az ügyet az EUB elé utalták és e kérdésben az EUB nagyon egyértelműen kijelenti, hogy a 47. cikk (2) bekezdése alapján B. tagállam bírósága nem teheti meg, hogy az igazolással ellátott határozat végrehajtása során az eljárási kérdéseken túlterjeszkedve járjon el, és semmi esetre sem adhat helyt az ügy érdemét érintő kérelemnek, mivel azt – a rendeletet helyesen alkalmazva – csak az eredeti eljárás helye szerinti bíróság, jelen esetben A. tagállam bírósága bírálhatja el.

Az EUB kijelentette továbbá, hogy a rendelet III. fejezetének 4. szakaszában létrehozott mechanizmus megkerülését jelentené az a vélekedés, hogy a végrehajtás helye szerinti tagállami bíróság által később hozott határozat útjában állhat az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban korábban hozott, igazolt és a gyermek visszavitelét elrendelő határozat végrehajtásának. Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságainak joghatósága alóli ilyen kivétel megfosztaná hatékony érvényesülésétől a rendelet 11. cikkének (8) bekezdését – amely végső soron a joghatósággal rendelkező bíróság számára

(77) A szóban forgó EUB ügy a C-211/10. PPU. sz., Povse kontra Alpagó ügy, (EBHT 2010., I-06673. o.).

biztosítja a döntési jogot –, az ügy érdemét illetően pedig a végrehajtás helye szerinti tagállam bíróságainak joghatóságát ismerné el.

Ami a körülmények megváltozását illeti, az EUB megerősítette, hogy ez hatást gyakorolhat egy végzés végrehajtására, ha a változás veszélyezteti a gyermek alapvető érdekeit, azonban ezt a kérdést mindig az eredeti eljárás helye szerinti bíróságnak kell megvizsgálnia, amely – a rendelet értelmében – az ügy érdemi kérdéseiben joghatósággal rendelkezik. Ennélfogva, valamely igazolt határozat végrehajtása a végrehajtás helye szerinti tagállamban nem tagadható meg amiatt, hogy – mivel a körülmények a határozat meghozatala óta megváltoztak – az a gyermek alapvető érdekeit immár súlyosan veszélyeztethetné. A körülmények ilyen megváltozására az eredeti eljárás helye szerinti tagállam joghatósággal rendelkező bírósága előtt kell hivatkozni, amely bírósághoz a határozata végrehajtásának felfüggesztésére irányuló esetleges kérelemmel is fordulni kell.

5.3. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlata

5.3.1. A gyermek visszavitele érdekében szükséges megfelelő lépések megtételének elmulasztása az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 8. cikke megsértésének minősülhet

Az Emberi Jogok Európai Bírósága következetesen úgy rendelkezett, hogy amint az 1980. évi Hágai Egyezmény valamely szerződő államának

hatóságai megállapították, hogy a gyermeket az egyezmény értelmében jogellenesen vitték el, a gyermek visszavételének biztosítása érdekében kötelességük megfelelő és hatékony erőfeszítéseket tenni. Az ilyen erőfeszítések megtételének elmulasztása az EJEE 8. cikke (a családi élet tisztelgésben tartásához való jog) megsértésének minősül⁽⁷⁸⁾. Valamennyi szerződő állam köteles megfelelő és hatékony eszközökre szert tenni az EJEE 8. cikke alapján fennálló pozitív kötelezettségei teljesítésének biztosítása érdekében⁽⁷⁹⁾. Ez kiterjed a kapcsolattartási jogok gyakorlásának biztosítására is, mint a *Shaw kontra Magyarország*⁽⁸⁰⁾ és a *Prizzia kontra Magyarország*⁽⁸¹⁾ ügyekben, amelyekben amiatt állapították meg a 8. cikk megsértését, mert a magyar hatóságok nem biztosították azt, hogy a kérelmezők gyakorolhassák a gyermekeikkel való kapcsolattartás jogát.

5.3.2. A gyorsaság fontossága a határozatok meghozatala és végrehajtása terén

Az Emberi Jogok Európai Bírósága azt is hangsúlyozta, hogy a gyermekek visszavételével és a szülői felelősség odaitélésével kapcsolatos eljárások, beleértve a gyermek visszavételét is előíró jogerős határozat végrehajtását, sürgős intézkedést igényelnek, mivel az idő múlása a gyermek és a nem vele élő szülő közötti kapcsolatokra nézve akár orvosolhatatlan

(78) Lásd például az *Iglesias Gil kontra Spanyolország* ügyben (56673/00 sz. kérelem) 2003. július 29-én hozott ítélet 62. pontját.

(79) Lásd a következő ügycsoportot: *Ignaccolo-Zenide kontra Románia*, 31679/96. sz. kérelem; *Maire kontra Portugália*, 48206/99. sz. kérelem; *PP kontra Lengyelország*, 8677/03. sz. kérelem; és a közelmúltban a *Raw kontra Franciaország*, 10131/11. sz. kérelem, 2013. március 7-i ítélet, jogerős 2013. június 7-én.

(80) 6457/09. sz. kérelem, 2011. október 26-i ítélet.

(81) 20255/12. sz. kérelem, 2013. június 11-i ítélet.

következményekkel is járhat. Az intézkedés megfelelőségét ezért a végrehajtásának gyorsasága alapján kell megítélni⁽⁸²⁾. A gyermekekre vonatkozó ügyekben azért is szükséges a gyorsaság és a sürgősség, mert a gyermeknek az az érdeke, hogy az őt vagy jövőjét érintő kérdések gyorsan rendeződjenek, így minimalizálva az ezzel járó bizonytalanságokat, különösen a gyermekek jogellenes elvitelével és visszatartásával járó ügyekben⁽⁸³⁾.

5.3.3. Kivételes körülményektől eltekintve a gyermekek visszavitele nem minősül az EJEE 8. cikke megsértésének

Az EJEB számos ügyben állapította meg általánosságban, hogy egy jogellenesen elvitt vagy visszatartott gyermeknek a rendeletben és az 1980. évi Hágai Egyezményben meghatározott eljárások alapján történő visszavitele nem minősül az EJEE, és különösen annak 8. cikke szerinti kötelezettségek megszegésének. E tekintetben az EJEB a két fent említett aktus által képviselt politika támogatójának bizonyult, amely aktusoknak való megfelelés az EJEE részes államaival szemben deklaráltan fontos elvárás, mivel ennek hiányában ezek az államok az EJEE megszegését kockáztatnák. Az EJEB csak az esetek kis számában, és legtöbbször csak kivételes körülmények fennállása esetén vélte úgy, hogy az EJEE megszegésének minősül egy gyermek visszavitele.

(82) Lásd például a 79. lábjegyzetben hivatkozott ügyeket.

(83) Lásd például a *Iosub Caras kontra Románia* ügyet, 7198/04. sz. kérelem, a *Deak kontra Románia és Egyesült Királyság* ügyet, 19055/05. sz. kérelem és a 79. lábjegyzetben hivatkozott *Raw kontra Franciaország* ügyet.

5.3.4. Olyan EJEB előtti ügyek, amikor nem állapították meg a 8. cikk megszegését

Az EJEB ítélezési gyakorlatában számos olyan kérelem fordult elő, amely arra hivatkozott, hogy a gyermek visszavitelével megsértették az EJEE-t, és ezekben az esetekben az EJEB azt állapította meg, hogy nem sértették az egyezményt, sőt a közelmúltbeli esetekben a kérelmet nem minősítette elfogadhatónak. A következők tartoztak ezen esetek közé: a *Maumosseau és Washington kontra Franciaország ügy*⁽⁸⁴⁾ amelyben az EJEB egy viszonylag fiatal gyermek Franciaországból az USA-ba történő visszavitelének végrehajtásáról állapította meg, hogy az nem sérti a 8. cikket; a *Lipkowski kontra Németország ügy*⁽⁸⁵⁾ amelyben elfogadhatatlannak minősítették azt a kérelmet, amely az EJEE számos cikke, így a 8. cikk megsértésének megállapítását kérte, és amelyben az Ausztráliából jogellenesen Németországba vitt gyermek Ausztráliába történő visszavitelét rendelte el az 1980. évi Hágai Egyezményt alkalmazó német bíróság; és a *Povse kontra Ausztria ügy*⁽⁸⁶⁾ amelyben – az előző esethez hasonlóan – elutasították azt a kérelmet, amely az EJEB-től annak megállapítását kérte, hogy megsértették az EJEE 8. cikkét azzal, hogy az osztrák hatóságok végrehajtották egy olasz bíróság végzését, amely elrendelte egy olyan gyermek Olaszországba történő visszavitelét Ausztriából, akit jogellenesen vittek el Olaszországból⁽⁸⁷⁾. A *Raban*

(84) 29388/05. sz. kérelem, 2007. december 6-i ítélet.

(85) 26755/10. sz. kérelem, 2011. január 18-i ítélet.

(86) 3890/11. sz. kérelem, lásd még a fenti 5.2. pontot.

(87) Az EJEB 2013. június 18-án hozta meg határozatát.

kontra Románia⁽⁸⁸⁾ ügyben az EJEB úgy vélte, hogy nem sértették a 8. cikket, amikor a gyermek visszavitelét hasonló okokra hivatkozva utasították el, mint a Neulinger-ügyben⁽⁸⁹⁾.

5.3.5. Olyan ügyek, amelyekben megállapították az EJEE megsértését

Az EJEB az esetek kis számában vélte úgy, hogy a 8. cikk megszegésének minősülhet egy gyermeknek a jogellenes elvitel vagy visszatartás utáni visszavitel, de ezeket az eseteket a legtöbbször kivételes körülmények jellemezték⁽⁹⁰⁾.

Ezekben az ügyekben – ahol a visszavitelre vonatkozó végzés meghozatala és az annak végrehajtása közötti időben megváltozott körülményekre hivatkoztak – az EJEB határozatának az volt az alapja, hogy az érintett bíróságok kötelesek a gyermek alapvető érdekeit figyelembe venni, amikor döntenek egy visszavitelre vonatkozó végzés meghozataláról vagy annak végrehajtásáról. Fennáll azonban annak a kockázata, hogy ha ez a gondolatmenet túl messzire megy, akkor azzal járhat, hogy aláássa mind az 1980. évi Hágai Egyezmény, mind

(88) *Raban kontra Románia* ügy, 25437/08. sz. kérelem, 2010. október 26-i ítélet.

(89) Lásd a *Neulinger és Shuruk kontra Svájc* ügyet, 41615/07. sz. kérelem, a Nagykamara 2010. július 6-i ítélete.

(90) Lásd a 89. lábjegyzetben hivatkozott *Neulinger és Shuruk kontra Svájc* ügyet; a *Šneerson és Kampanella kontra Olaszország* ügyet, 14737/09. sz. kérelem, 2011. július 12-i ítélet, jogerős 2011. október 12-én; a *B kontra Belgium* ügyet, 4320/11. sz. kérelem, 2012. július 10-i ítélet, jogerős 2012. november 19-én; és az *X kontra Lettország* ügyet, 27853/09. sz. kérelem, 2011. december 13-i ítélet; ez utóbbi ügyet a Nagykamara tárgyalta és az ítélet 2013. november 26-án született meg.

pedig a rendelet alapelveinek egyik legfontosabbikát, nevezetesen azt, hogy a gyermek hosszú távú érdekeiről a szokásos tartózkodási helye szerinti állam bíróságának kell döntenie, és hogy egy jogellenes elvitel vagy visszatartás főszabály szerint nem járhat azzal a hatással, hogy ezt megváltoztassa, kivéve a többek között a rendelet 10. cikkében meghatározott körülmények fennállása esetén⁽⁹¹⁾.

5.3.6. X kontra Lettország – a Nagykamara határozata

A Nagykamara egy, az X kontra Lettország ügyben⁽⁹²⁾ hozott közelmúltbeli határozatában a bíróság – kilenc a nyolchoz arányú többséggel – kísérletet tett arra, hogy egyértelművé tegye néhány korábbi kijelentését, amelyet az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a gyermekek jogellenes elviteléről szóló Hágai Egyezmény közötti kapcsolatra vonatkozó megközelítést érintően tett, nevezetesen a gyermek és a szülők érdekeinek kiegyensúlyozásával kapcsolatban, amennyiben az ügyben a gyermek visszavitelének az utóbbi egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének b) pontjában meghatározott kivételéről van szó. Az EJEB különösen azt hangsúlyozta, hogy az e kérdésre vonatkozóan a Neullinger és Shuruk kontra Svájc ügyben⁽⁹³⁾ a Nagykamara határozatában megfogalmazott megjegyzései nem értelmezhetők úgy, mintha azok a Hágai Egyezménynek a nemzeti bíróságok általi alkalmazása vonatkozásában bármilyen alapvető határoznának meg.

(91) Lásd a fenti 4.2. pontot.

(92) Lásd a 90. lábjegyzetet.

(93) Lásd még az 90. lábjegyzetet.

A bíróság felvázolta, hogy álláspontja szerint melyek azok a tényezők, amelyek segítségével harmonikusan értelmezhető az Emberi Jogok Európai Egyezménye és a Hágai Egyezmény. A megkeresett bíróságnak hitelesen figyelembe kell vennie azokat a tényezőket, amelyek kivételt képezhetnek a gyermeknek a Hágai Egyezmény szerinti visszavitele tekintetében, és indoklással ellátott határozatot kell hoznia. Ezt követően a tényezőket az EJEE 8. cikkének fényében kell értékelni.

Ebből következően a nemzeti bíróságoknak nem elég csak a gyermek visszavitelekor esetlegesen felmerülő, a gyermeket érő „súlyos kockázattal” kapcsolatos vitatható állításokat vizsgálniuk, hanem olyan végzést kell hozniuk, amely az eset körülményeire figyelemmel egyedi indokolást tartalmaz. Mind a visszavittel kapcsolatos kifogások figyelembevételének elutasítása, mind pedig az ilyen kifogások elutasításáról szóló végzés nem kielégítő megindoklása ellentétes az EJEE 8. cikkében foglalt követelményekkel, valamint a Hágai Egyezmény céljával és rendeltetésével is.

A bíróság azzal folytatta, hogy mivel a Hágai Egyezmény preambuluma rendelkezik a gyermekek visszaviteléről a „szokásos tartózkodási helyük szerinti államba”, a bíróságoknak meg kell bizonyosodniuk arról, hogy az adott országban megbízható módon rendelkezésre állnak a megfelelő biztosítékok, és hogy valamely ismert kockázat felmerülése esetén kézzelfogható védelmi intézkedésekre kerül sor.

Rá kell mutatni, hogy a rendelet hatálya alá tartozó ügyek tekintetében az ezen EJEB-ügyben született határozat ez utóbbi aspektusa nem jár majd számottevő hatással, figyelemmel a

11. cikk (4) és (6)–(8) bekezdésének rendelkezéseire. Az Európai Unióban a bíróságok már most is kötelesek a 11. cikk (4) bekezdése alapján figyelembe venni az olyan gyermek rendelkezésére álló védelmi intézkedéseket, akinek tekintetében a Hágai Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti kivételre hivatkoznak. Sőt, még ha a megkeresett bíróság vissza is utasítja a visszavitelt az egyezmény 13. cikkében meghatározott alapon, a 11. cikk (6)–(8) bekezdése a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti tagállam bírósága számára biztosítja az utolsó szót. A jövő kérdése, hogy milyen fejleményekre kerül majd sor az X kontra Lettország ügyet követően, mind ebben a tekintetben, mind pedig az ügghöz kapcsolódó más szempontokból.

6. A gyermek meghallgatása – 23., 41. és 42. cikk

6.1. A gyermekek számára biztosítani kell, hogy kifejezhessék a véleményüket

A rendelet hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a gyermekek kapjanak lehetőséget arra, hogy az őket érintő eljárásokban véleményüket kifejezhessék⁽⁹⁴⁾. A gyermek meghallgatása a láthatási jog, valamint a gyermek visszavételét elrendelő határozatok tekintetében a végrehajthatóvá nyilvánítási (exequatur) eljárás eltörlésének egyik követelménye (lásd a 3.6. pontot és a 4. fejezetet). A szülői felelősséggel kapcsolatos határozat elismerése és végrehajtása ellen is fel lehet az alapján lépni, hogy az érintett gyermeknek nem adtak lehetőséget a meghallgatásra (lásd a 3.5.2. pontot).

6.2. A gyermek véleményének kikérése alóli kivételek

A rendelet megállapítja azon alapelvet, amely szerint a gyermeket az őt érintő eljárásban meg kell hallgatni. Kivételesen a gyermeket nem kell meghallgatni, ha ez célszerűtlen lenne a gyermek életkora vagy érettségi szintje miatt. E kivételt nagyon megszorítóan kell értelmezni. Különösen azt nem szabad elfelejteni, hogy a gyermek jogai nagyon fontosak a gyermeket érintő eljárásokkal kapcsolatban, és hogy általában véve a

(94) Meg kell említeni a gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény 12. cikkének (2) bekezdését, amely hasonló rendelkezést tartalmaz: "Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák." Lásd még az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikkét: „A gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik. Az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.”

gyermek jövőjére, valamint a szüleivel és másokkal való kapcsolatára vonatkozó döntések kulcsfontosságúak abból a szempontból, hogy mi szolgálja legjobban a gyermek érdekeit. Fontos tudni azt is, hogy ezek a tényezők bármilyen életkorú gyermek esetén számításba veendő.

6.3. A gyermek véleményének kikérésére vonatkozó eljárás

A rendelet nem módosítja az e kérdésben alkalmazandó nemzeti eljárásokat⁽⁹⁵⁾. A tagállamok bíróságai kialakítják saját technikáikat és stratégiájukat arra nézve, hogyan kéri ki a különböző életkorú gyermekek véleményét. Egyes bíróságok közvetlenül járnak el; mások különleges szakértőt bíznak meg a gyermek véleményének beszerzésével, aki erről jelentést tesz a bíróságnak. Bármilyen technikát is használjanak azonban a gyermek véleményének kikérésére, magának a bíróságnak kell eldöntenie, hogy ezt megteszi-e vagy sem, azonban nem hozható megalapozott döntés ebben kérdésben anélkül, hogy a bíróság ne lett volna képes megítélni a gyermek korát és érettségét, amely az egyetlen mértékadó szempont. Mihelyt a bíróság arra a megállapításra jut, hogy a gyermek kora és érettsége alkalmassá teszi őt arra, hogy a véleményét kifejezze, a bíróság köteles lesz kikérni a gyermek véleményét akár közvetlenül, akár más módon, mindaddig, amíg szükséges e vélemény meghallgatása a gyermeket érintő eljárásokban.

(95) Lásd a rendelet (19) preambulumbekkezdését.

6.4. Hogyan kell kikérni a gyermek véleményét

Általánosságban a gyermek meghallgatását olyan módon kell elvégezni, amely figyelembe veszi a gyermek életkorát és érettségi szintjét. A fiatalabb gyermekek véleményének értékelését különleges szakértelemmel és gondossággal, a serdülőkétől eltérő módon kell elvégezni.

A gyermek véleményének meghallgatása nem szükségképpen történik bírósági tárgyaláson, hanem azt a hatáskörrel rendelkező hatóság a nemzeti jogszabályoknak megfelelően is elvégezheti. Egyes tagállamokban például a gyermek meghallgatását szociális munkás végzi, aki a gyermek kívánságait és érzelmeit tartalmazó jelentést nyújt be a bírósághoz. Ha a meghallgatás a bíróságon történik, a bírónak törekednie kell arra, hogy a kérdések feltételekor figyelembe vegyék az ügy jellegét, a gyermek korát, valamint az ügy egyéb körülményeit. Számos bíróságon ennek érdekében informális megegyezés születik arról, hogy a gyermek meghallgatására nem a bírósági tárgyalóteremben kerül sor, hanem más helyiségben. Minden helyzetben fontos, hogy a gyermek bizalmasan kifejezhesse véleményét.

6.5. A gyermek véleményének kikérésére vonatkozó képzés

Alapvető fontosságú – végezze a gyermek kihallgatását akár bíró, szakértő, szociális munkás vagy más tisztviselő –, hogy a meghallgatást végző személy megfelelő képzésben részesüljön például a tekintetben, hogy hogyan lehet a legjobban gyermekekkel kommunikálni. Bárki is végzi ezt a feladatot, figyelnie kell annak veszélyére, hogy a szülők megpróbálják a gyermeket befolyásolni és nyomást gyakorolni rá. Amennyiben a

meghallgatást helyesen – és megfelelő diszkrécióval – végzik, az lehetővé teheti a gyermek számára, hogy kifejezze saját kívánságait, és felmentse őt a felelősségérzet vagy bűntudat alól.

6.6. A gyermek véleménye kikérésének célja

A gyermek meghallgatása – az eljárás típusától és céljától függően – különböző célokat szolgálhat. A felügyeleti jogra vonatkozó eljárásban a cél általában a gyermek számára legmegfelelőbb környezet megtalálása. A gyermek jogellenes elvitelével kapcsolatos esetekben a cél gyakran annak kiderítése, hogy a gyermek miért tiltakozik a visszavitel ellen, és hogy e tiltakozások miért alakultak ki, valamint annak megállapítása, hogy a gyermek veszélyben lehet-e, és ha igen, miért.

Példa;

A tények:

Egy 8 éves és hat hónapos lányt a B. tagállamban élő anyja magánál tart, amikor az egyébként az apjával A. tagállamban élő lány ott tölti nála a vakációt; egy A. tagállambeli bíróság végzése biztosította ideiglenesen az apa számára a felügyeleti jogokat, az anya számára pedig a kapcsolattartási jogot. Az apa az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján kérelmezi a gyermek visszavitelét, amit B. tagállam bíróságai elutasítanak arra hivatkozva, hogy a gyermek ellenzi a visszatérést. B. tagállam bíróságai meghallgatták a gyermek véleményét, miután őt a korára és érettségére való tekintettel a véleményének kifejezésére alkalmasnak találták.

A. tagállam bíróságai ezt követően megerősítik az apa felügyeleti jogát, és elrendelik a gyermek visszavételét A. tagállamba. Eközben B. tagállam bírósága – a rendelet 11. cikke (6)–(8) bekezdésében írtaknak megfelelően – továbbítja A. tagállam bírósága részére a visszavétel elutasításáról szóló értesítést; az a bíróság, amely egyébként az igazolás kibocsátása előtt meg sem hallgatta a gyermeket és nem biztosított számára lehetőséget arra, hogy videokapcsolaton keresztül elmondhassa az álláspontját, kibocsátja a rendelet 42. cikke szerinti igazolást.

Az EUB határozata:

Az eset azon az alapon került az EUB elé⁽⁹⁶⁾ hogy a gyermek alapvető jogai sérelmet szenvedtek, különös tekintettel az Európai Unió Alapjogi Chartája 24. cikkében meghatározott jogokra, amely cikk megerősíti, hogy a gyermekeknek joguk van arra, hogy szabadon kifejezhessék a véleményüket az őket érintő ügyekben, és hogy ezt a véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.

Az EUB úgy vélte, hogy bár igaz, hogy az Alapjogi Charta 24. cikke és a rendelet 42. cikke (2) bekezdése első albekezdésének a) pontja nem írja elő az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága számára, hogy a gyermeket minden esetben meghallgatás keretében meghallgassa, és így e bíróság bizonyos mérlegelési mozgástérrel rendelkezik, továbbra is fennáll, hogy ha a bíróság a gyermek meghallgatása mellett dönt, e rendelkezések megkövetelik, hogy e bíróság a gyermek

(96) Lásd a C-491/10. PPU. sz., Aguirre Zarraga kontra Pelz ügyben hozott ítéletet (EBHT 2010., I-14247. o.), lásd még a C-400/10 sz., McB kontra L.E. ügyben hozott ítéletet (EBHT 2010., I-8965. o.).

mindenekfelett álló érdeke alapján és az adott egyedi ügy körülményeit figyelembe véve a meghallgatás céljából – a gyermek számára valós és tényleges lehetőséget biztosítva a véleménynyilvánításra – minden szükséges intézkedést meghozzon annak érdekében, hogy az említett rendelkezések hatékony érvényesülése ne sérüljön.

Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága, tette hozzá a Bíróság, mint a rendelet szerint alapvető joghatósági kompetenciával rendelkező bíróság, köteles felmérni a gyermek képességeit és eldönteni, meg kell-e hallgatnia a gyermek álláspontját, és a lehető legnagyobb mértékben és a gyermek mindenekfelett álló érdekét folyamatosan szem előtt tartva igénybe kell vennie minden olyan eszközt, amellyel a nemzeti joga alapján rendelkezik, illetve a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés megfelelő eszközeit, adott esetben ideértve a bizonyításfelvételtől szóló rendeletben előírtakat. Ezt csak az eredeti eljárás helye szerinti bíróság teheti meg, nem a végrehajtás helye szerinti tagállam bírósága.

Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága a rendelet 42. cikkében foglalt követelményeknek megfelelő igazolást csak annak ellenőrzését követően bocsáthat ki, hogy a gyermek mindenekfelett álló érdeke alapján és az adott ügy valamennyi körülményére tekintettel az a határozat, amelyre ez az igazolás vonatkozni fog, a gyermek szabad véleménynyilvánításhoz való jogának a tiszteletben tartása mellett került elfogadásra, valamint valós és tényleges lehetőséget kapott a véleménynyilvánításra. Azonban, zárta álláspontját az EUB, kizárólag az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bírósága vizsgálhatja az említett határozatnak a jogszerűségét, különösen az Alapjogi Charta 24.

cikkében és a rendelet 42. cikkében foglalt követelmények tekintetében, és így, az adott ügyben, B. – a végrehajtás helye szerinti – tagállam bíróságai nem jogosultak felülvizsgálni egy határozat végrehajtását vagy azzal szemben kifogást emelni még az ebben az esetben említett körülmények fennállása esetén sem, és nem tehetik ismételt vizsgálat tárgyává az igazolást.

6.7. A gyermekek jogairól szóló ENSZ egyezmény⁽⁹⁷⁾

A gyermekek jogairól szóló ENSZ-egyezmény az egész világra kiterjedő olyan egyezmény, amelynek általános célja, hogy ráirányítsa a figyelmet a témára, és arra törekszik, hogy erősítse a 18 év alatti gyermekek jogait minden olyan területen, amely érinti az érdekeiket. Az egyezménynek körülbelül százkilencven állam a részes fele, és ez az Egyesült Nemzetek azon tevékenységeinek sarokköve, amelyeket az UNICEF keretében a gyermekek támogatására világszerte végez. Az egyezmény számos rendelkezése közvetlen hatást gyakorolt a gyermekekkel kapcsolatos eljárások szakpolitikáinak fejlődésére, nevezetesen arra, milyen módon kell figyelembe venni a gyermekek

(97) Egyezmény a gyermekek jogairól, amelyet az 1989. november 20-i 44/25. számú közgyűlési határozat fogadott el és nyitott meg aláírásra, megerősítésre és csatlakozásra; 1990. szeptember 2-án lépett hatályba, összhangban a 49. cikkel; lásd <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

jogait és érdekeit.⁽⁹⁸⁾ Különösen, amint azt az Egyezmény 3. cikke szabályozza, a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben **a gyermek mindenképp álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.**

Az egyezmény végrehajtását a gyermekek jogainak bizottsága támogatja, amely rendszeresen felméréseket végez és jelentéseket ad ki a gyermekjogok helyzetéről a világban. Különös figyelmet kell fordítani az általa kibocsátott Általános megjegyzésekre, amelyben kifejti a gyermekek helyzetére vonatkozó nézeteit és ajánlásokat fogalmaz meg. A legutóbbi Általános megjegyzésében⁽⁹⁹⁾ a bizottság azt javasolta, hogy a gyermekjogokat teljes mértékben be kell építeni a gyermekekre vonatkozó eljárások minden aspektusába mind elvi, mind pedig eljárási szempontból. Ugyanebben a dokumentumban található a következő szövegrész:⁽¹⁰⁰⁾

(98) Lásd különösen a fenti 94. lábjegyzetben említett 12. cikket a gyermekek véleményének meghallgatásáról.

(99) 2013. május 29-én kibocsátott 14. számú Általános megjegyzés, lásd http://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf

(100) A 68. pontban.

„A bizottság ösztönzi a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia egyezményeinek,⁽¹⁰¹⁾ megerősítését és végrehajtását, amely elősegíti a gyermek érdekeit legjobban szolgáló megoldások alkalmazását, és biztosítékokat nyújt ezek végrehajtásához, ha a szülők különböző országokban élnek.”

(101) Ezek közé tartozik a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól szóló 1980. évi 28. sz. egyezmény; a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló 1993. évi 33. sz. egyezmény; a gyermektartási kötelezettségek tárgyában hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1973. évi 23. sz. egyezmény; a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 1973. évi 24. sz. egyezmény.

7. A központi hatóságok és a bíróságok közötti együttműködés – 53–58. cikk

A központi hatóságok kulcsfontosságú szerepet játszanak a rendelet alkalmazásában a szülői felelősséggel kapcsolatos kérdésekben. A tagállamoknak legalább egy központi hatóságot kell kijelölniük. Ideális esetben a kijelölt hatóságok megegyeznek az 1980. évi Hágai Egyezmény alapján kijelölt hatóságokkal. Ez összhangot tudna teremteni, és lehetővé tenné a hatóságok számára, hogy az egyezmény alapján lefolytatott egyéb esetek kapcsán megszerzett tapasztalataikat felhasználhassák.

7.1. A polgári és kereskedelmi ügyekben illetékes Európai Igazságügyi Hálózat – 54. cikk

A rendelet előírja, hogy a központi hatóságok hatékonyan integrálódjanak a polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózatba⁽¹⁰²⁾ (Európai Igazságügyi Hálózat), valamint, hogy e hálózaton belül rendszeres kapcsolatban legyenek, hogy megvitassák a rendelet alkalmazását.

7.2. A központi hatóságok feladatai – 55. cikk

A központi hatóságok meghatározott feladatait az 55. cikk sorolja fel. A központi hatóságoknak nem kell e feladatokat saját maguknak elvégezniük, hanem más ügynökségeken keresztül is eljárhatnak.

A szülői felelősséget gyakorló fél kérelmére a központi hatóságok kötelesek megtenni minden megfelelő lépést annak érdekében, hogy összegyűjtsék és kicseréljék a gyermek helyzetére, a folyamatban lévő eljárásokra vagy

⁽¹⁰²⁾ https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-hu.do?init=true

a gyermekkel kapcsolatban hozott határozatokra vonatkozó információkat. Meg kell tenniük továbbá a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy tájékoztatást és segítséget nyújtsanak a szülői felelősség jogosultjainak, akik e tagállamok területén a határozatok elismerését és végrehajtását kérik, különösen a láthatási jogokra és a gyermek visszavételére vonatkozóan.

Feladataik magukban foglalják a bíróságok közötti kommunikáció megkönnyítését, ami különösen olyan esetekben válik szükségessé, amikor egy ügyet áttesznek egyik bíróságtól a másikhoz (lásd a 3.3. pontot és a 4. fejezetet). Ezekben az esetekben a központi hatóságok a nemzeti bíróságok és a többi tagállam központi hatóságai közötti összekötőként fognak szolgálni.

7.3. Az egyezség elősegítése – 55. cikk e) pont

Az 55. cikk e) pontjával összhangban a központi hatóságok másik feladata az, hogy közvetítés vagy egyéb eszközök útján elő kell segíteniük a szülői felelősséggel rendelkezők közötti egyezséget, és támogatniuk kell az ezt célzó határokon átnyúló kommunikációt. Láttuk, hogy a közvetítés fontos szerepet játszhat például a gyermek jogellenes elvitele esetében annak biztosítása érdekében, hogy a gyermek az őt jogellenesen el nem vivő szülőt a jogellenes elvitelt követően továbbra is láthassa, valamint láthassa az őt jogellenesen elvivő szülőt, miután visszavitték az eredeti eljárás helye szerinti tagállamba. Fontos azonban, hogy a közvetítési eljárást ne használják a gyermek visszavételének indokolatlan késleltetésére.

7.4. A gyermekek gondozásba helyezése egy másik tagállamban – 56. cikk

A rendelet egy másik fontos rendelkezése a gyermekeknek egy másik tagállamban történő, határokon átnyúló gondozásba helyezésére vonatkozik, történjen az akár nevelőszülőknél, akár gyermekotthonban. Az ezzel kapcsolatos döntés meghozatalára – amely a rendelet hatálya alá tartozik⁽¹⁰³⁾ – egyedi rendelkezések vonatkoznak a bíróságok és a tagállamok központi hatóságai közötti együttműködés terén, amely rendelkezéseket az 56. cikk állapítja meg. Röviden arról van szó, hogy mielőtt egy tagállam bírósága elrendelhetné egy gyermek nevelőszülőknél vagy intézeti gondozásban történő elhelyezését egy másik tagállamban, egyeztetnie kell a másik tagállam központi hatóságával, vagy olyan más hatóságával, amely illetékes a hatósági beavatkozás terén az adott államban a gyermekelhelyezési ügyekben. Határokon átnyúló ügyekben, ha egy hatóság eljárhatna a tagállamon belül az ugyanilyen jellegű belföldi esetekben, akkor a megkereső állam bírósága az elhelyezés elrendelése vonatkozásában csak a megkeresett állam illetékes hatóságának egyetértésével járhat el. Ha egy gyermek nevelőszülőknél történő elhelyezéséhez a megkeresett államban nincs szükség hatósági beavatkozásra, akkor az elhelyezést elrendelni kívánó bíróságnak pusztán tájékoztatnia kell a megkeresett állam központi vagy egyéb hatóságát.

(103) Lásd az 1. cikk (2) bekezdésének d) pontját; lásd még a C-435/06 sz. C-ügyben hozott ítéletet (EBHT 2007., I-10141. o.), amelyben az EUB úgy vélte, hogy a gyermek nevelőotthonban történő elhelyezéséről szóló határozat „polgári” ügynek minősül a rendelet 1. cikke vonatkozásában annak ellenére, hogy az erről rendelkező eljárás közjogi természetű.

Példa:

A tények:

A. tagállam hatóságai egy tizenéves lányt szerettek volna elhelyezni egy különleges, biztonságos nevelőintézetben, amely a lány származási országának határain kívül volt, mivel a lánynak különleges védelmi intézkedésekre volt szüksége a viselkedése miatt, és mert a származási államban rendszeresen megszőkött a nevelőintézetből. Ebben az államban nem volt ilyen különleges nevelőintézet, ezért a hatóságok úgy találták, hogy a legjobb megoldás az lenne, ha egy B. tagállambeli intézetben helyeznék el, amely tagállamban a lány anyja élt. A központi hatóságok közötti információcsere során az A. tagállambeli bíróságot arról tájékoztatták, hogy a B. tagállambeli intézményben van hely a lány számára és felvennék; ezt követően a bíróság elrendelte az elhelyezést. A B. tagállambeli bíróságok is hoztak egy ideiglenes végzést a 20. cikk alapján. A lányt B. tagállamba vitték, és elhelyezték a nevelőintézetben.

Az EUB határozata:

Az EUB-nek az esettel⁽¹⁰⁴⁾ kapcsolatban több kérdést tettek fel az 56. cikk szerinti eljárásokról, és a Bíróság élt a lehetőséggel, hogy számos kérdést tisztázzon, amelyek közül az első az volt, hogy egy ilyen végzés a rendelet tárgyi hatálya alá tartozik-e, amire a Bíróság

(104) Lásd a C-92/12. PPU. sz., Health Service Executive kontra S.C. és A.C. ügyben 2012. április 26-án hozott ítéletet (az elektronikus EBHT-ban tették közzé).

igennel felelt, figyelemmel az EUB-nak a C-ügyben⁽¹⁰⁵⁾ kialakított ítélkezési gyakorlatára.

A következő kérdés arra vonatkozott, melyik hatóság illetékes B. tagállamban az elhelyezéshez történő hozzájárulás kibocsátására, amely kérdésre a Bíróság azt válaszolta, hogy a rendelet 56. cikkének (2) bekezdésében előírt hozzájárulásnak a hatáskörrel rendelkező közjogi hatóságtól kell származnia, a gyermek elhelyezését elrendelő határozat elfogadása előtt. Nem elegendő, ha a gyermeket elhelyező intézmény adja hozzájárulását. Olyan körülmények között, amelyek szerint az elhelyezésről határozó tagállam bírósága kételkedik abban, hogy a hozzájárulást érvényesen adta-e meg a megkeresett tagállam, mivel nem lehetett kétséget kizáróan megállapítani, hogy az utóbbi államban mely hatóság rendelkezett hatáskörrel, lehetséges a kiigazítás a rendelet 56. cikkében előírt hozzájárulási követelmény teljes körű tiszteletben tartásának biztosítása érdekében.

A harmadik és a negyedik kérdés az elhelyezésről szóló végzés hatályára és végrehajtására vonatkozott, és az a problémát is felvetette, hogy az elhelyezés hatályba lépése előtt szükség van-e az elhelyezés hatályosulásának helye szerinti tagállam bírósága általi végrehajthatóvá nyilvánításra. Ezekre a kérdésekre a Bíróság azt válaszolta, hogy a végzést végrehajthatóvá nyilvánítási eljárásnak kell alávetni, és nem lehet joghatása, más szóval formálisan nem hajtható végre mindaddig, amíg a nyilatkozatot ki nem bocsátják. A Bíróság hozzátette, hogy ezt az eljárást különlegesen gyorsan kell lefolytatni, és az esetleges fellebbezés nem járhat a végzés végrehajtásának felfüggesztésével.

(105) Hivatkozás a fenti 20. és 103. lábjegyzetben.

Az ötödik és hatodik kérdés arraa helyzetre vonatkozott, hogy ha egy adott időre szóló elhelyezéshez megadták a hozzájárulást – ahogyan ez a szóban forgó esetben is történt –, akkor hozható-e további hozzájárulás beszerzése nélkül az elhelyezés meghosszabbításáról rendelkező végzés. Erre az EUB meglehetősen egyértelműen fogalmazva azt válaszolta, hogy az elhelyezéshez adott hozzájárulás, amennyiben az határozott időre szól, nem vonatkozik az elhelyezés időtartamának meghosszabbítására irányuló határozatokra. Ilyen körülmények között új hozzájárulás szükséges. Az egyik tagállamban elfogadott és egy másik tagállamban végrehajthatóvá nyilvánított elhelyezést elrendelő határozat az utóbbi tagállamban csak az elhelyezést elrendelő határozatban említett időtartam tekintetében végrehajthat.

7.5. A központi hatóságok forrásokkal való ellátása

A központi hatóságok számára elégséges pénzügyi és humán erőforrást kell nyújtani, hogy feladataikat teljesíteni tudják, továbbá személyzetüknek megfelelő képzést kell kapnia a rendelet működésével kapcsolatban, valamint lehetőleg az 1980. évi Hágai Egyezmény és más vonatkozó családjogi aktusok háttere és működése tekintetében is. Szintén hasznos a nyelvi képzés, valamint a bírák, az ügyvédek, továbbá a rendelet és az egyezmény működésében érintett további felek közös képzése. A modern technológiák használata különösen nagy előnnyel jár az ügykezelés felgyorsításában, és ezért ezt, ahol csak lehet, ösztönözni kell.

7.6. A bíróságok együttműködése

A központi hatóságok együttműködésére vonatkozó követelményekkel párhuzamosan a rendelet megköveteli, hogy különböző célokból az egyes tagállamok bíróságai is működjenek együtt. Bizonyos rendelkezések különös kommunikációs, valamint az információcserére vonatkozó kötelezettséget írnak elő a különböző tagállamok bírásaival szemben az ügyek áttételével (lásd a 3.3. pontot) és a gyermek jogellenes elvitelével (lásd a 4. fejezetet) összefüggésben.

7.7. Kapcsolattartó bírák

Ezen együttműködés előmozdítása és megkönnyítése céljából a bírák közötti párbeszédet mind az Európai Igazságügyi Hálózat keretében, mind pedig a tagállamok által szervezett kezdeményezéseken keresztül továbbra is ösztönzik és ösztönözni is kell. Az 1980. évi Hágai Egyezmény keretében a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia által létrehozott, „Hágai Nemzetközi Bírói Hálózat” néven ismert informális hálózathoz származó tapasztalat ezzel összefüggésben tanulságosnak bizonyult. ⁽¹⁰⁶⁾

Sok tagállam úgy véli, hogy – a rendelet működésének elősegítése érdekében – kapcsolattartó bírák vagy a családi jogra szakosodott bírák kinevezésével érdemes igazságügyi hálózatok kialakításában részt venni. Az ilyen, Hágai Hálózaton belüli megállapodások léteznek az Európai Igazságügyi Hálózat keretében is, és a bírák és a központi hatóságok, valamint a bírák közötti jobb és hatékonyabb kapcsolatokhoz

vezethetnek, és ezáltal hozzájárulhatnak a rendelet hatálya alá tartozó, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyek gyorsabb megoldásához.

(106) E tekintetben lásd a fenti 3.3.4.2. és 4.1.5. pontot.

8. A rendelet és a gyermekvédelemről szóló 1996. évi Hágai Egyezmény közötti kapcsolat – 61. és 62. cikk

8.1. A két dokumentum hatálya

A rendelet alkalmazási köre nagyon hasonló a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, 1996. október 19-én kelt Hágai Egyezmény („az 1996. évi Hágai Egyezmény”)⁽¹⁰⁷⁾ alkalmazási köréhez. Mindkét jogi eszköz tartalmaz a joghatóságra, valamint a szülői felelősséggel kapcsolatos határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat. A fő különbség az, hogy az 1996. évi Hágai Egyezmény az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat is tartalmaz.

8.2. Az uniós tagállamok általi megerősítés

E dokumentum megírása idején [2014. június] két kivétellel valamennyi tagállam már megerősítette az egyezményt vagy csatlakozott ahhoz; a két kivétel Belgium és Olaszország, amelyek bár mindketten aláírták az Egyezményt, de még nem erősítették meg azt. Az egyezmény valamennyi tagállam tekintetében az általuk történő megerősítés időpontjában lépett hatályba. A két jogi eszköz közötti kapcsolatot a rendelet 61. és a 62. cikke szabályozza.

(107) Az 1996. évi Hágai Egyezménnyel kapcsolatban megemlíthető Paul Lagarde professzornak az egyezményhez fűzött magyarázó jelentése: http://www.hcch.net/index_en.php?act=publications.details&pid=2943

8.3. Mely ügyek tartoznak a rendelet és melyek az 1996. évi egyezmény hatálya alá? – 61. és 62. cikk

Annak meghatározása érdekében, hogy egy adott ügyben a rendeletet vagy az egyezményt kell-e alkalmazni, a következő kérdéseket kell megvizsgálni:

8.3.1. Az ügy a rendelet hatálya alá tartozó kérdésre vonatkozik-e?

A rendelet a hatálya alá tartozó, tagállamok közötti ügyekben megelőzi az egyezményt. Ebből következően a rendelet elsőbbséget élvez a joghatóságra, elismerésre és végrehajtásra vonatkozó kérdésekben. Másrészt a tagállamok között az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdésekben az egyezményt kell alkalmazni, mivel erre a kérdésre nem terjed ki a rendelet hatálya.

8.3.2. Az érintett gyermek az egyik tagállam területén rendelkezik-e szokásos tartózkodási hellyel?

Ha a 8.3.1. és 8.3.2. pontban feltett mindkét kérdésre adandó válasz igen, a rendelet az egyezménnyel szemben elsőbbséget élvez.

8.3.3. Az ügy egy másik tagállam bírósága által hozott határozat elismerésére és/vagy végrehajtására vonatkozik-e?

Ezzel a kérdéssel azon az alapon kell foglalkozni, hogy a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályait kell alkalmazni egy tagállam illetékes bírósága által hozott minden határozat tekintetében. Lényegetlen, hogy az érintett gyermek egy meghatározott tagállam területén él-e vagy sem, mindaddig, amíg ezen állam bíróságai joghatósággal rendelkeznek a kérdéses határozat meghozatalára. Ennélfogva a rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályait kell valamely tagállam bíróságai által meghozott határozatokra alkalmazni akkor is, ha az érintett gyermek olyan harmadik államban él, amely az egyezménynek szerződő fele. A cél közös igazságügyi térség létrehozásának biztosítása, ami szükségessé teszi, hogy az Európai Unión belül az illetékes bíróságok által meghozott minden határozatot közös szabályok alapján ismerjenek el és hajtsanak végre.

8.3.4. Korlátozott választási lehetőség – 12. cikk

A 3.2.6. bekezdésben leírtak szerint a rendelet 12. cikke korlátozott választási lehetőséget vezet be a fél számára a tekintetben, hogy olyan tagállam bíróságát keresse meg, amelyben a gyermek nem rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, de amelyhez a gyermeket ennek ellenére szoros kötelék fűzi.

Ez a lehetőség nem csak az olyan esetekre korlátozódik, amikor a gyermek egy tagállam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, hanem akkor is alkalmazni kell, ha a gyermek szokásos tartózkodási helye olyan harmadik államban van, amely nem szerződő fele az 1996. évi Hágai Egyezménynek. Ez esetben a 12. cikk szerinti joghatóság úgy tekintendő, mint amely a gyermek érdekét legjobban szolgálja, különösen, ha például megállapítják, hogy nincs lehetőség eljárás lefolytatására az adott harmadik államban⁽¹⁰⁸⁾. Ezzel ellentétben, ha a gyermek olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely az egyezmény szerződő fele, az egyezmény szabályait kell alkalmazni.

(108) Lásd a rendelet 12. cikkének (4) bekezdését.

Az ebben az útmutatóban említett táblázatok és folyamatábrák jegyzéke

<i>Táblázat/Folyamatábra</i>	<i>Pont</i>
Joghatóság házassági ügyekben	2.3.2.
A szülői felelősséggel kapcsolatos joghatóság elemzése a bíróság által	3.2.2.
A gyermek korábbi szokásos tartózkodási helye szerinti bíróságok joghatóságának fennmaradása	3.2.4.2.8.
Áttétel alkalmasabb bírósághoz	3.3.4.4.
A gyermek jogellenes elvitelére vonatkozó szabályok főbb elvei	4.1.4.
Kivételes esetek, amikor a megkeresett tagállam bíróságai joghatóságot szereznek	4.2.1.2.
Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetén – a 10. cikk hatása	4.2.2.
A gyermek visszavitele – az 1980. évi Hágai Egyezmény és a rendelet szabályainak összehasonlítása	4.3.6.
A gyermek visszavitele a jogellenes elvitelt követően – bizonyos gyakorlati szempontok	4.4.6.
Eljárási mód a jogellenes gyermekelviteli ügyekben a visszavitelt elutasító végzést követően	4.4.9.

Az ezen útmutatóban említett ügyek jegyzéke

<i>EUB ügyek</i>	<i>Pont</i>
C-168/08. sz., Hadadi kontra Hadadi ügy (EBHT 2009., I-6871. o.)	2.3.4.
C-523/07. sz. A-ügy (EBHT 2009., I-2805. o.)	2.3.5, 3.1.1.3, 3.1.3.2 és 3.2.3.2.
C-68/07. sz., Sundelind Lopez kontra Lopez Lizazo ügy (EBHT 2007., I-10403. o.)	2.3.6 és 2.3.8.
C-260/97. sz., Unibank A/S kontra Flemming G. Christensen ügy (EBHT 1999., I-3715. o.)	2.5.5.
C-435/06. sz. C-ügy (EBHT 2007., I-10141. o.)	3.1.1.3 és 7.4.
C-256/09. sz., Bianca Purruker kontra Guillermo Valles Perez („Purrucker I.”) ügy (EBHT 2010., I-7353. o.)	3.1.3.4, 3.2.2., 3.4.2., 3.5.1. és 5.1.1.
C-497/10. PPU. sz., Mercredi kontra Chaffe ügy (EBHT 2010., I-14309. o.)	3.2.3.2.
Kérelem a C-656/13. sz., L kontra M, R és K ügyben (2014/C 85/19), Kérelem a C-463/13. sz., E kontra B ügyben C-296/10. sz., Bianca Purruker kontra Guillermo Valles Perez („Purrucker II.”) ügy (EBHT 2010., I-11163. o.)	3.4.2.
C-195/08. PPU. sz. Inga Rinau ügy (EBHT 2008., I-5271. o.)	3.5.1., 4.4.1., 4.4.6.4., 4.4.6.5., 4.4.6.6. és 5.1.3.
C-211/10. PPU. sz., Povse kontra Alpago ügy (EBHT 2010., I-06673. o.)	4.1.4., 4.2.1.2., 4.4.6.5. és 5.2.

C-400/10. PPU. sz., McB kontra L.E. ügy (EBHT 2010., I-8965. o.)	4.3.2.1. és 6.6.
C-403/09. PPU. sz., Detiček kontra Sgueglia ügy (EBHT 2009., I-12193. o.)	5.1.2.
C-491/10. PPU. sz., Aguirre Zarraga kontra Pelz ügy (EBHT 2010., I-14247. o.)	5.1.3. és 6.6.
C-92/12. PPU. sz., Health Service Executive kontra S.C. és A.C. ügy (az elektronikus EBHT-ban tették közzé)	7.4.

EJEB ügyek Pont

Iglesias Gil kontra Spanyolország, 56673/00. sz. kérelem.	5.3.1.
Ignaccolo-Zenide kontra Románia, No 31679/96. sz. kérelem ...	5.3.1.
Maire kontra Portugália, 48206/99. sz. kérelem	5.3.1.
PP kontra Lengyelország, 8677/03. sz. kérelem	5.3.1.
Raw kontra Franciaország, 10131/11. sz. kérelem	5.3.1 és 5.3.2.
Shaw kontra Magyarország, 6457/09. sz. kérelem	5.3.1.
Prizzia kontra Magyarország, 20255/12. sz. kérelem	5.3.1.
Iosub Caras kontra Románia, 7198/04. sz. kérelem	5.3.2.
Deak kontra Románia és az Egyesült Királyság, 19055/05. sz. kérelem	5.3.2.
Maumosseau és Washington kontra Franciaország, 29388/05. sz. kérelem	5.3.4.
Lipkowski kontra Németország, 26755/10. sz. kérelem	5.3.4.
Povse kontra Ausztria, 3890/11. sz. kérelem	5.3.4.

Raban kontra Románia, 25437/08. sz. kérelem	5.3.4.
Neulinger és Shuruk kontra Svájc, 41615/07. sz. kérelem	5.3.4. és 5.3.5.
Šneersone és Kampanella kontra Olaszország, 14737/09. sz. kérelem	5.3.5.
B kontra Belgium, 4320/11. sz. kérelem	5.3.5.
X kontra Lettország, 27853/09. sz. kérelem	5.3.5 és 5.3.6.

Az útmutató elektronikus változata a következő weblapon érhető el

<http://e-justice.europa.eu>

***A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos
kérdéseire segít Önnek választ találni.***

**Ingyenesen hívható telefonszám (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Címlapfotó, Borító, 4. o., 68. o.: © iStockphoto
8. o., 18. o., 48. o., 76. o., 82. o., 88. o.: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39744-8
doi:10.2838/29004

© Európai Unió, 2014
A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Printed in Belgium

ELEMIKLÓR-MENTES PAPIRRA NYOMTATVA (ECF)

Kapcsolat

Európai Bizottság
Jogérvényesülési Főigazgatóság
Európai Igazságügyi Hálózat
polgári és kereskedelmi ügyekben
just-ejn-civil@ec.europa.eu
http://ec.europa.eu/justice/civil/index_hu.htm

Kiadóhivatal

Európai Igazságügyi Hálózat
polgári és kereskedelmi ügyekben

